

کتابخانه

ماهنامه عمومی سازمان پدافند غیرعامل کشور
دوره جدید شماره هشتادم آذر ماه ۱۳۹۷

سردار جلالی هشدار داد

برنامه دشمن برای ایجاد دوقطبی دروغین معیشت - امنیت

آمریکایی‌ها با گسترش تحریم‌ها می‌خواهند
این مسئله را ترویج دهند که اگر رفع تحریم می‌خواهید
باید قدرت موشکی و همچنین نفوذ منطقه‌ای خود را
محدود کنید!

در این شماره می‌خوانید:

الزامات پدافند رسانه‌ای

محسن محبی

نجات اقتصاد از وابستگی به نفت

دکتر ابراهیم رزاقی

پایش تهران از منظر پدافند غیرعامل

دکتر مهدی زارع

پدافند غیرعامل در وزارت نیرو

مهندس میثم جعفرزاده

و...

سازمان پدافند غیرعامل کشور

چهل سال حاشیه، چهل سال پرسش ایران

یک حقیقت همگی جود دارد که گاهی چشم بعضی‌ها پنهان می‌ماند، از کثرت اضحی‌ها نمی‌شود. آن حقیقت یک حقیقت دشمنی است
آن ایران است که در چالش‌های بی‌پایان ایران آمریکا طرفی که مغلوبه شد، آمریکا است طرفی که پیروز شد. جمهوری اسلام است
این حقیقت بسیار مهمی است

مجله
حقیقت‌ها
1397/1/1

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ
دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ

هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [دشمنان]، آماده سازید؛ و (همچنین) اسبهای ورزیده
(برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید؛ و (همچنین) گروه دیگری غیر
از اینها را، که شما نمی‌شناسید و خدا آنها را می‌شناسد؛ و هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام)
انفاق کنید، به‌طور کامل به شما بازگردانده می‌شود، و به شما ستم نخواهد شد.

سوره مبارکه انفال آیه ۶۰

فَضْلُ اللَّهِ الْمُحْسِنِ عَلَى الْفَاقِرِ الْكَبِيرِ عَطِيَّةً

مدیران باید اهمیت «پدافند غیر عامل» را درک کنند

امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی):

پدافند غیر عامل را در درجه اول مدیران کشور باید درک و احساس کنند. اگر چنانچه مدیران ارشد کشور اهمیت پدافند غیر عامل را درک نکنند و پدافند غیر عامل آنچنان که باید و شاید در کشور توسعه پیدا نکند و اعمال نشود، ما در معرض تهدیدهایی قرار می‌گیریم که بعضی از آنها قابل جبران نیست.

بیانات در دیدار مسئولان سازمان پدافند غیر عامل کشور / آبان ۱۳۹۶

ماهنامه خبری تحلیلی سازمان پدافند غیر عامل کشور

دوره جدید، شماره هشتم، آذرماه ۱۳۹۷
 مدیر مسئول: سردار دکتر غلامرضا جلالی
 سردبیر: دکتر محسن محبی
 دبیر تحریریه و مجری پروژه: محمد اسکندری
 اعضای هیئت تحریریه: دکتر حمیدرضا حسینی دانا،
 دکتر سامان ولی نوری، دکتر یعقوب نعمتی،
 حسین جمشیدیان، محمدرضا متانت
 مهناز رضایی، فاطمه صیدی و ...
 طراح و صفحه بندی: علیرضا تدریسی
 عکاس: پوریا شاه منصوری
 ترجمه و پژوهش: سمانه قلی زاده
 ناظر پروژه: دکتر محمد حسین اسماعیلی
 امور اداری و پشتیبانی: حسین عسکری
 ارتباط با ما: Sianatepaydar@gmail.com
sianatepaydar

فهرست

برنامه دشمن برای ایجاد دو قطبی دروغین معیشت - امنیت
 سردار دکتر جلالی

الزامات پدافند رسانه‌ای
 دکتر محبی

نجات اقتصاد از وابستگی به نفت
 دکتر رزاقی

استراتژی در برابر جنگ اقتصادی
 دکتر جام‌ساز

چرا امنیت چابهار را نشانه رفته‌اند؟!
 محمد علی زاده

پایش تهران از منظر پدافند غیر عامل
 دکتر زارع

پدافند غیر عامل در وزارت نیرو
 مهندس جعفرزاده

پدافند غیر عامل از نگاه بهارستان
 کریمی قدوسی، نقوی حسینی، ذوالنوری

بیماری‌های وارداتی در کمین سلامت مردم
 دکتر فاطمه ایزدپناه

تیتزیک ۸

یادداشت سریر ۶

مصاحبه ۱۴

مصاحبه ۱۶

گزارش ۱۸

مصاحبه ۲۰

مصاحبه ۲۸

مصاحبه ۳۴

یادداشت تخصص ۴۰

الزامات پدافند رسانه‌ای

دکتر محسن محبی
معاون توسعه فرهنگی و اطلاع‌رسانی سازمان پدافند غیرعامل کشور

از سوی دیگر باید به این نکته مهم توجه داشت که بحران‌ها در تمامی گونه‌های خود بخشی از زندگی انسان‌ها محسوب شده و روزبه‌روز بر تنوع و تعدد آنها افزوده می‌شود. یکی از عرصه‌هایی که رسانه‌های جمعی در آن نقش و اهمیت بسیار زیاد داشته نقشی است که رسانه‌ها در بحران‌ها و مدیریت بحران ایفا می‌کنند.

رسانه‌ها با به کارگیری شیوه‌هایی همچون روی هم‌انباشتگی، تأثیرات جزئی (نظریه کاشت)، تصویرسازی، جنبه‌های گوناگون واقعیت در اذهان (انگارسازی)، تبدیل گفتمان‌های رسانه‌ای به حالت‌های قضاوت‌مدارانه (اسطوره‌سازی) و خلق معنا در توالی حوادث (وقایع رسانه‌ای) می‌توانند به شکل جدی در تولید، انتشار، کنترل و پایان دادن به بحران‌ها تأثیر بگذارند. رسانه از منظر پدافند غیرعامل و مدیریت

صنعت رسانه امروزه به یک ابزار قدرتمند برای جهت‌دهی به افکار عمومی در همه زمینه‌ها تبدیل شده است. رسانه قدرتمند می‌تواند اطلاعات را برای اهداف خود دستکاری کند. استفاده ماهرانه از قدرت و تبلیغات رسانه می‌تواند جهنم را به شکل بهشت برای مردم جلوه دهد. امروزه مردم اساساً از طریق رسانه‌هاست که جهان پیرامون خود را درک می‌کنند. به نوعی فعالیت رسانه‌ها در عرصه اطلاع‌رسانی و تبلیغات آنها را به عامل و محور شکل‌دهی افکار عمومی در جوامع نوین مبدل کرده است. همچنین رسانه‌ها با توجه به به توانی که در جذب مخاطبان و سهیم‌شدن در فرآیند تکوین افکار عمومی دارند، نقش کانونی در چالش‌ها، بحران‌ها و منازعات سیاسی، اجتماعی و بین‌المللی ایفا می‌کنند.

در حقیقت رسانه‌ها، مؤثرترین و مهم‌ترین وسائل انتقال اطلاعات و آگاهی‌ها در فرایند ارتباطات هستند. امروزه به یاری فناوری‌های نوین و رشد ابزارهای انتقال اطلاعات و تبادل افکار و عقاید، از طریق مطبوعات، رادیو و تلویزیون، ساختار رسانه‌ای سنتی به هم خورده و دنیای ارتباطات، وارد مرحله جدیدی از حیات خود شده است. می‌توان گفت رسانه‌ها، ابزار خیره‌کننده‌ای هستند که نماد ارتقای فناوری‌ها و انسان به حساب می‌آیند و موجب انتقال جوامع، به سوی آینده شده‌اند. دنیس مک کوپل درباره قدرت ذاتی‌ای که رسانه‌ها دارند معتقد است: «رسانه‌ها می‌توانند تغییرات پیش‌بینی شده یا تغییرات ناخواسته‌ای را موجب شوند، تغییرات محدودی ایجاد کنند، تغییرات را سهولت بخشند، وضع موجود را تقویت کنند یا از تغییر در وضع موجود جلوگیری نمایند.»

همه این تغییرات در سطح افراد، نهادهای جامعه و فرهنگ رخ می‌دهد. اغلب مردم و کارشناسان پذیرفته‌اند که رسانه‌ها می‌توانند بر روی جامعه اثرگذار باشند اما اینکه میزان این تأثیر و تأثیر به چه مقدار است، فرایند اثرگذاری چگونه است و باید در برابر این همه تأثیر چه رویکردی داشت مورد بحث و بررسی است. تأثیرات رسانه‌ای به شیوه‌های مختلفی اشاره دارد که طی آن فرد یا جامعه ممکن است تحت تأثیر رسانه‌های جمعی مانند اخبار، فیلم‌ها، تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها، کتاب‌ها، مجلات، وبسایت‌ها، بازی‌های ویدیویی و موسیقی قرار بگیرد.

■ به نظر می‌رسد مجموعه رسانه‌های کشور این روزها نیاز به یک مرکز کنترل آموزش و فرماندهی دارد تا به جای ایفای نقش متفرق و کم‌دامنه به طور هماهنگ و منسجم موج‌های تعدی دشمن را پس زده و نقشه‌های آنها را نقش بر آب کند

بحران دارای کارکردهای متنوعی می‌باشند از جمله این کارکردها، کارکرد اطلاع‌رسانی است. این اطلاع‌رسانی باید برنامه‌ریزی شده دقیق و به‌هنگام، فعال و کامل باشد و نظارت دقیق و هوشمندانه‌ای بر خروجی اخبار و اطلاعات رسانه‌ای وجود داشته باشد. از دیگر کارکردهای رسانه‌ها در زمینه مذکور کارکرد آموزشی است. آموزش در این خصوص شامل آموزش فرهنگساز که برای ایجاد فرهنگ و ظرفیت‌سازی در جامعه صورت می‌گیرد و آموزش پیشگیرانه که شامل آموزش‌های همگانی در برابر عوامل بحران‌ساز و آموزش اثربخش می‌باشد. کارکرد دیگر رسانه‌ها کارکرد پایش و رصد محیطی است که شامل رصد تیزبینانه تحولات، رصد مستمر افکار عمومی و رصد هوشمندانه بازیگران بحران‌ساز، یعنی نظارت دقیق و هوشمندانه رسانه‌های دشمن و دیگر بازیگران عرصه بحران‌سازی می‌باشد. یکی دیگر از کارکردهای مهم رسانه‌ها در حوزه پدافندی و در شرایط بحران ایجاد

همبستگی عمومی از طریق تقویت انسجام و ارتقای وحدت در جامعه می‌باشد. در همین راستا هدایت افکار عمومی برای ایجاد فضای آرام در جامعه و تنظیم بهداشت روانی جامعه توسط قدرت رسانه‌ای انجام می‌گیرد. امروزه رسانه‌ها به یک تجلی از جنگ و نبرد تبدیل شده‌اند. جنگ رسانه‌ای یکی از جنبه‌های برجسته جنگ نرم و جنگ‌های جدید بین‌المللی است که به‌طور عمده، هنگام درگیری‌های نظامی کاربرد بیشتری پیدا می‌کند، اما این به آن معنی نیست که در سایر مواقع، چنین جنگی در جریان نیست. جنگ رسانه‌ای تنها جنگی است که در شرایط صلح نیز به‌صورت غیررسمی ادامه می‌یابد و هر کشوری با حداکثر توان، برای پیشبرد اهداف سیاسی خویش از رسانه‌ها بهره می‌گیرد.

اگر در جنگ نظامی فرماندهان از جنس نیروهای نظامی هستند در جنگ رسانه‌ای فرماندهان را متخصصان امور رسانه و تبلیغات و عملیاتی روانی تشکیل می‌دهند و سربازان آن نیز اهالی و اصحاب رسانه همچون خبرنگاران، مفسران، نویسندگان، تصویربرداران، تولیدکنندگان خبری و مطبوعاتی، کارگردانان، تهیه‌کنندگان و عکاسان و... تشکیل می‌دهند. در این جنگ نیز سلاح و تجهیزات کاملاً متفاوت است و این قلم است که همه چیز را تعیین می‌کند. امروزه و در شرایطی که کشور ما از همه جوانب مورد هجوم دشمن قرار گرفته و تمامی ابزارهای فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و رسانه‌ای دشمن علیه ملت ایران بسیج شده‌اند نقش رسانه‌ها و ایجاد پدافند رسانه‌ای بسیار حائز اهمیت است که باید اذعان کرد که مجموعه رسانه‌های کشور علی‌رغم تلاش‌های زیاد هنوز در بسیاری موارد کم‌توان و کم‌اثر نشان داده است. به نظر می‌رسد مجموعه رسانه‌های کشور این روزها نیاز به یک مرکز کنترل آموزش و فرماندهی دارد تا به جای ایفای نقش متفرق و کم‌دامنه به طور هماهنگ و منسجم موج‌های تعدی دشمن را پس زده و نقشه‌های آنها را نقش بر آب کند.

توان رسانه‌ای کشور به یک احیا و جان‌بخشی مجدد نیاز دارد تا بتواند نقش پدافندی خود را به خوبی ایفا کند. اولین گام در این زمینه توانایی مدیریت افکار عمومی و جلوگیری از کم‌شدن اعتبار ابزارهای رسانه‌ای کشور است که به‌صورت شبانه‌روزی توسط پایگاه‌های رسانه‌ای دشمن مورد هجوم قرار می‌گیرند. در واقع یکی از بزرگ‌ترین و سهمگین‌ترین القانات دشمن در قالب جنگ رسانه‌ای جا انداختن این نکته است که مجموعه رسانه‌های کشور اعم از دیداری، شنیداری، نوشتاری و... در بیان واقعیت‌ها صراحت لازم را به خرج نمی‌دهند و زمانیکه که دشمن بتواند تلقی «عدم صداقت» را در مردم نهادینه کند آنگاه ضربه‌های سهمگین خود را بر پیکره سازمان رسانه‌های کشور وارد کرده و سپس دیگر سنگرها را نیز فتح می‌کند. در چنین احوالی تشکیل یک سازوکار مدیریتی واحد و یک مجموعه‌ای که تمام نخبگان عرصه رسانه را در بر بگیرد و ارائه آموزش‌ها لازم و عمق‌بخشی به دانش و بینش رسانه‌ای می‌تواند بسیار کارآمد باشد و اعتماد به عنوان مهمترین سرمایه رسانه‌ای را تضمین کند.

سردار دکتر غلامرضا جلالی در همایش بزرگ بسیجیان هشدار داد

برنامه دشمن برای ایجاد دو قطبی معیشت-امنیت

دشمنان را با شکست روبه‌رو کرد. ایشان با اتکا به قدرت دفاعی ایجاد شده و ظرفیت‌های بی‌انتهای بسیج در کشور می‌فرمایند جنگ نخواهد شد.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل با اشاره به توانمندی‌های دفاعی کشور اظهار داشت: ما در زمان جنگ تحمیلی، ارتش را بازسازی و سپاه و بسیج را تشکیل دادیم و با اتکا به توان داخلی تجهیزات نظامی مورد نیاز را تولید کردیم و در پایان جنگ یک ظرفیت دفاعی قدرتمند با اتکا به توان داخلی و بسیج مردمی در کشور شکل گرفت. ارتش و سپاه توانسته‌اند با اتکا به توان داخلی تجهیزات مورد نیاز خود را تولید کنند. حسن طهرانی مقدم که یک بسیجی واقعی بود یکی از سربازان و سرداران عرصه خودکفایی دفاعی بود که توانست با همکاری دیگر هم‌زمانش قدرت موشکی کشور را به وجود بیاورند و امروز به توان بازدارندگی بومی رسیده‌ایم.

وی افزود: توان نظامی داخلی در کنار اقتدار نیروهای مسلح در ارتش، سپاه، بسیج و نیروی انتظامی موجب شده امروز بنابر تحلیل آمریکایی‌ها، ایران از جمله ۷ کشوری باشد که امکان تهاجم نظامی به آنها وجود ندارد یا بسیار پرهزینه خواهد بود. این که مقام معظم رهبری می‌فرمایند؛ جنگ نخواهد شد یک تحلیل صرف سیاسی نیست بلکه بر اساس واقعیت‌های امروز کشور ایران اسلامی به یک توان بازدارندگی حقیقی در حوزه نظامی و دفاعی و بسیج دست یافته است.

سردار جلالی با بیان اینکه با وجود اقتدار نظامی و قدرت دفاعی پذیرش سلطه بیگانگان برای مردم و مسئولین غیرقابل قبول است، افزود: امروز بنابر فرموده مقام معظم رهبری، انقلاب اسلامی با تهدیدات ترکیبی دشمنان روبرو است، در تهدیدات ترکیبی عملیات روانی با محتوای سیاسی فرهنگی و اجتماعی در جهت اهداف دشمنان بسیار کاربرد دارد، از سوی دیگر دشمنان با استفاده از رسانه و شبکه‌های اجتماعی تلاش می‌کنند ذهن افراد جامعه را به سمت موضوعی که مدنظر خودشان هست ببرند، به عنوان مثال دشمنان در جنگ اقتصادی تلاش می‌کنند با ایجاد شایعه در خصوص امکان جنگ نظامی افراد را به این سمت بکشند که با وجود جنگ احتمالی امکان کمبود کالا وجود دارد پس همه تلاش می‌کنند با هجمه

« سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور در همایش بزرگ بسیجیان سازمان اوقاف و امور خیریه با گرامی داشت یاد و خاطره شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و شهدای مدافع حرم اظهار داشت: وظیفه بسیج دفاع از انقلاب اسلامی و ارزش‌های آن است، در واقع بسیج ایجاد شد تا از انقلاب اسلامی حفاظت و پشتیبانی کند.

وی افزود: تدبیر امام راحل برای تشکیل بسیج مردمی در واقع استراتژی برای استفاده از قدرت نرم است. تفکر تشکیل بسیج و حضور مردم در عرصه‌های مختلف از جمله سیاسی، سازندگی و دفاع از کشور قبل از انقلاب همراه امام خمینی (ره) بود و ایشان با تشکیل بسیج توانستند در جنگ تحمیلی از کشور دفاع کنند.

سردار جلالی گفت: بر اساس فرامین و تدابیر امام هدف از تشکیل بسیج، پاسداری از انقلاب اسلامی است به همین دلیل شناخت دشمن یکی از اصول مهم تفکر بسیجی است. وی افزود: امروز ماهیت تهدیدات تغییر کرده است و اگر ما به عنوان بسیجی بخواهیم به بهترین شکل عمل کنیم باید با تبعیت از مقام معظم رهبری تهدیدات پیش‌رو را به خوبی شناسایی و متناسب با آن عمل کنیم.

وی با اشاره به سخنان مقام معظم رهبری که فرموده بودند جنگ نخواهد شد و مذاکره هم نخواهیم کرد، افزود: اینکه مقام معظم رهبری می‌گویند تهدید جنگی نداریم چند موضوع را در بر می‌گیرد، اول اینکه دشمنان ما با مطرح کردن احتمال جنگ می‌خواهند ترس را در جامعه ایجاد کنند و یک ضلع از دو قطبی را شکل بدهند. پس مقام معظم رهبری با بیان اینکه جنگ نخواهد شد این استراتژی

■ آمریکایی‌ها با گسترش تحریم‌ها می‌خواهند این مسئله را گسترش دهند که اگر رفع تحریم می‌خواهید، باید قدرت موشکی و همچنین نفوذ منطقه‌ای خود را محدود کنید

■ امروز بنابر تحلیل آمریکایی‌ها، ایران از جمله ۷ کشوری است که امکان تهاجم نظامی به آن وجود ندارد یا بسیار پرهزینه خواهد بود

■ بزرگ‌نمایی توان آمریکا در افکار جامعه یکی از اهداف دشمنان در جنگ روانی است تا جایی که برخی ایستادگی در مقابل آمریکا را غیرممکن می‌دانند!

است؛ همه باید از کالای داخلی و تولیدکنندگان بومی حمایت کنند و نگذارند با مصرف کالاهای خارجی کمر تولید داخلی بشکنند، دولت نیز باید مانع واردات بی‌رویه کالای خارجی شود. دولت باید با ابزار صحیح، توزیع هوشمند اقلام ضروری زندگی مردم را انجام دهد که سیستم کوپنی یکی از این روش‌هاست که در زمان جنگ تحمیلی ما آن را اجرا کردیم و توانستیم به بهترین شکل اقلام ضروری مردم را بین آنها تقسیم کنیم.

رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور مصرف کالای با کیفیت داخلی را وظیفه همه اقشار جامعه برای تداوم اشتغال در کشور دانست و گفت: بسیج یکی از اشناری است که می‌تواند در این شرایط وظایف ویژه‌ای را برعهده بگیرد و به عبور کشور از این شرایط جنگ اقتصادی کمک کند زیرا مردم به بسیج اعتماد دارند و بسیج در واقع همان مردم هستند اما برای اینکه بتوانند به درستی عمل کنند باید از شناخت و بصیرت کافی برخوردار باشند.

وی افزود: آموزش، هدایت و بصیرت‌افزایی مردم یکی از وظایف اصلی بسیج در شرایط فعلی اقتصادی کشور است. بسیج و بسیجیان با مفسدان اقتصادی مقابله کنند زیرا بنابر اعلام آمریکایی‌ها، مفسدان اقتصادی پیاده نظام دشمن در جنگ اقتصادی علیه مردم ایران هستند.

سردار جلالی با اشاره به سخنان مقام معظم رهبری گفت: رهبر انقلاب مقاومت اقتصادی، دفاع اقتصادی و تاب‌آوری ملی و ایجاد هم‌افزایی بین قوا را استراتژی کشور برای مقابله با تهدیدات دشمن می‌دانند. وظیفه دولت در این شرایط بسیار مهم است. مردم نیز در این جنگ اقتصادی وظایف بسیاری بر عهده دارند که باید با تبعیت از مقام معظم رهبری این وظایف را به خوبی انجام دهند.

به فروشگاه‌ها کالاهایی را خریداری و در خانه‌های خود ذخیره کنند. این احتکار خانگی است که به تحریک دشمنان شکل می‌گیرد.

وی ادامه داد: هجمه برای خرید کالا در سطح کشور یعنی مردم بیش از آنچه نیاز سالانه کشور است خریداری و آن را در خانه احتکار کنند که موجب به وجود آمدن کمبود مصنوعی در کشور می‌شود و این یکی از اهداف اصلی دشمنان در جنگ اقتصادی است.

سردار جلالی گفت: هجمه مردم برای تبدیل پول ملی به ارز خارجی و یا خرید سکه که موجب نابسامانی در بازار می‌شود از نتایج عملیات روانی دشمنان در جنگ اقتصادی علیه ملت ایران است. بزرگ‌نمایی توان آمریکا در افکار جامعه یکی دیگر از اهداف دشمنان در جنگ روانی است تا جایی که برخی ایستادگی در مقابل آمریکا را غیرممکن می‌دانند، در حالی که جمهوری اسلامی ایران بارها و بارها در صحنه‌های مختلف و در رویارویی با آمریکا توانسته آنها را شکست دهد، به عنوان مثال در مسئله شکل‌گیری داعش و حمایت نظامی و مالی فراوان آمریکا، رژیم صهیونیستی، عربستان و برخی کشورهای از این گروه تروریستی، که موجب ناامنی و ویرانی عراق و سوریه شد، ایران تنها کشوری بود که در ابتدای کار به حمایت از مردم مظلوم این کشورها پرداخت و در میانه راه بود که برخی کشورهای دیگر به این جمع پیوست و دیدیم که آمریکا در این استراتژی همانند گذشته از انقلاب اسلامی شکست خورد.

وی افزود: شکست آمریکا در سوریه به این معناست که اگر ما توانستیم استراتژی آنها را در تشکیل گروه‌های تروریستی شکست دهیم در صحنه‌های دیگر هم می‌توانیم همانند گذشته استراتژی‌های آنها را با شکست روبرو کنیم. امروز کشور درگیر یک جنگ تمام‌عبار اقتصادی است اما برخی این جنگ تمام‌عبار را باور ندارند، جنگ اقتصادی همانند جنگ نظامی نیست یعنی در آن دشمن مشخص نیست و گلوله‌های شلیک نمی‌شود. رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور گفت: تغییر الگوی مصرف یکی دیگر از روش‌های دشمن در جنگ اقتصادی است زیرا از این طریق می‌توانند هزینه‌های خانواده‌ها را افزایش دهند و موجب نارضایتی در جامعه شوند. در جنگ اقتصادی هدف، مردم هستند و ابزار و بستر آن شبکه‌های اجتماعی است.

وی با اشاره به سخنان مقام معظم رهبری درباره شبکه‌های اجتماعی گفت: شبکه‌های اجتماعی همانند بمب شیمیایی هستند یعنی به تجهیزات و زیرساخت‌ها آسیب نمی‌رسانند اما به مردم آسیب وارد می‌کنند. آمریکایی‌ها به دنبال ایجاد یک دو قطبی امنیت و معیشت در بین مردم هستند به همین دلیل با گسترش تحریم‌ها می‌خواهند این مسئله را گسترش دهند که اگر رفع تحریم می‌خواهید، باید قدرت موشکی و همچنین نفوذ منطقه‌ای خود را محدود کنید. اما مقام معظم رهبری با بیان اینکه جنگ نخواهد شد این استراتژی را با شکست روبرو کردند، از سوی دیگر عده‌ای با طرح این موضوع که دولت توان اداره کشور را ندارد دنبال تغییر دولت بودند اما مقام معظم رهبری فرمودند که تضعیف دولت یکی از استراتژی‌های دشمنان است و هرکسی دنبال آن برود در استراتژی دشمن بازی کرده است، به همین دلیل از دولت حمایت کامل کردند و اختیارات گسترده‌ای را به دولت برای مقابله با تهدیدات دادند و به همه نیروهای انقلابی و بسیجی فرمودند که از دولت حمایت کنید و اختلافات و انتقادات را کنار بگذارید.

سردار جلالی گفت: سیاست‌های اصلی در جنگ اقتصادی توسط مقام معظم رهبری به سازمان‌ها و دستگاه‌های مختلف ابلاغ شده است و در این شرایط همه سازمان‌ها و دستگاه‌ها باید به وظایف خود به خوبی عمل کنند. دولت نیز باید با توجه به اختیاراتی که مقام معظم رهبری به آن داده است و بر اساس برنامه توسعه شرایطی را به وجود بیاورد که کشور در مقابل جنگ اقتصادی به بازدارندگی برسد.

وی ادامه داد: مردم باید بدانند که دلار تنها یک ارز مبادلاتی است و نه یک سرمایه و یا محلی برای سرمایه‌گذاری. این را همه ما باید به خوبی بدانیم حمایت از تولید داخلی وظیفه همه مردم، مسئولین و دولت

برپایه نخستین گردهمایی دانش‌آموختگان و نخبگان پدافند غیرعامل

سردار وحیدی: پدافند غیرعامل، کشور را در برابر تهدید مصون کرده است

خود شکست خورده‌اند و این شکست به‌گونه‌ای است که امروز تظاهرکنندگان فرانسوی می‌گویند که از انقلاب اسلامی ما الگو گرفته‌اند.

وحیدی با بیان اینکه دشمن حق دارد که از ما خشمگین باشد، افزود: وقتی دشمن مقایسه‌ای بین بودجه نظامی ایران با کشورهای منطقه انجام می‌دهد، می‌بیند که ما با کمترین بودجه موفق‌تر از آن‌ها هستیم.

وی تصریح کرد: هر چند دشمن بارها از ما شکست خورده است، اما نباید او را کوچک بشماریم و در اینجا پدافند غیرعامل به عنوان تأمین‌کننده قدرت دارای ارزش و اهمیت است. دشمن بارها و بارها به این فکر کرده که به مراکز هسته‌ای ایران حمله کند، اما با وجود پدافند غیرعامل این برنامه‌ریزی خنثی‌ها شده‌اند.

رئیس دانشگاه عالی دفاع ملی با اشاره به ضعف در فهم دقیق منابع گفت: رهبر معظم انقلاب بارها تلاش کرده‌اند تا ما را به سمت فهم دقیق منابع هدایت کنند. ما منابع قدرت چندلایه‌ای داریم که شناخت صحیح از آن‌ها ضروری است و پدافند غیرعامل به شناخت منابع و اجرایی شدن آن‌ها کمک می‌کند.

وحیدی با بیان اینکه اگر نوع نگاهمان به کلان کشور، سیستمی باشد خواهیم توانست معماری کلان و اساسی در سطح سیستمی ایجاد کنیم، گفت: پدافند غیرعامل در معماری کلان سیستمی کشور و تسریع در مدیریت بحران و افزایش بازدارندگی تأثیرگذار است.

وی با تأکید بر این موضوع که دنیای فناوری امروز، شگفتی‌ساز است، افزود: برخی فناوری‌ها مثل بلاک‌چین یک‌دفعه ظهور می‌کنند و ما را غافل‌گیر می‌کنند و این غافل‌گیری حتی ممکن است منجر به فروپاشی تمدن‌ها شود، لذا برای جلوگیری از دچار شدن به غافل‌گیری راهبردی باید از طریق پدافند غیرعامل فرصت بازاندیشی راهبردی را داشته باشیم.

وحیدی با بیان اینکه باید لایه‌های پدافند غیرعامل را به‌خوبی شناسایی کنیم، تصریح کرد: شناخت این لایه‌ها به ما کمک می‌کند تا همه چیز را به تسخیر بکشانیم و به لایه‌های عمیق‌تر راه پیدا کنیم و کنترل این لایه‌های به این معنی است که به علم ناب دست یافته‌ایم و چاره‌ای جز پیگیری این علم ناب و شناخت لایه‌ها نداریم.

به همت معاونت آموزش و پژوهش سازمان پدافند غیرعامل کشور نخستین گردهمایی دانش‌آموختگان و نخبگان پدافند غیرعامل با حضور سردار جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، سردار احمد وحیدی رئیس دانشگاه عالی دفاع ملی، دکتر صالحی عمران ریاست دانشگاه فنی و حرفه‌ای و جمعی از نخبگان و دانش‌آموختگان و علاقه‌مندان در سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شد.

سردار احمد وحیدی طی سخنانی در اولین گردهمایی دانش‌آموختگان و نخبگان پدافند غیرعامل که در سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار شد، گفت: مسئله دشمن‌شناسی از اهمیت بالایی برخوردار است و گاهی بعضی‌ها می‌گویند که دشمن کجا بود و اگر ما این مسئله را حل نکنیم دچار مشکل بزرگ خواهیم شد، زیرا نباید لحظه‌ای از دشمن غافل بود، لذا خودمان را باید در جبهه‌های بدانی که دشمن دائم علیه ما فکر می‌کند و اقدام می‌کند.

وی ادامه داد: اگر پدافند غیرعامل همه زحمات را انجام دهد و مردم و مسئولان مقابل دشمن هوشمند باشند، این زحمات نتیجه می‌دهد.

رئیس دانشگاه عالی دفاع ملی با بیان اینکه به دلیل بصیرت، جمهوری اسلامی در هر جایی که با دشمن درگیر بوده، پیروز شده است، گفت: دشمنان فکر می‌کنند که ایران در تلاش برای سلطه فیزیکی و ایجاد امپراتوری است، اما آن‌ها در اجرای سیاست‌های

باید از آنها دفاع کنیم. نوع و مدل دارایی‌ها که هوشمند است یا غیرهوشمند با هم متفاوت است و باید از ماهیت آنها آگاه باشیم.

وی با اشاره به اینکه موضوع پدافند غیرعامل یک رویکرد کاملاً علمی است، گفت: با وجود تنوع تهدیدات همیشگی بانوعی سیال بودن تهدیدات روبه‌رو هستیم و در واقع پدافند غیرعامل رصدخانه تهدیدات فناورانه است.

دکتر جلالی اضافه کرد: فناوری‌ها هم دارای بعد فرصت و هم دارای بعد تهدید هستند و تفکیک تهدیدات از فرصت‌ها یکی از رویکردهای مهم پدافند غیرعامل است، یعنی شبکه‌های اجتماعی هم فرصت است و هم تهدید، این شبکه‌ها هم بعد منفی و هم بعد مثبت دارند؛ بنابراین باید تفکیکی میان این دو قائل شویم و ما نمی‌توانیم فناوری‌های نوراً صرفاً تهدید یا صرفاً فرصت تلقی کنیم و امر مطلق در این خصوص وجود ندارد.

گفتنی است؛ بعد از ایراد سخنرانی میهمانان در طی اجرای این همایش از دانش‌آموختگان و نخبگان پدافند غیرعامل کشور که در دانشگاه‌های عالی دفاع ملی، دانشگاه بقیه‌الله اعظم، دانشگاه علوم و فنون فراهی و سایر دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی تحصیل کردند، تقدیر شد و آیین رونمایی از کتب پدافند غیرعامل در حوزه شهری صورت گرفت.

همچنین در پایان این مراسم دکتر صالحی عمران رئیس دانشگاه فنی و حرفه‌ای با سردار جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور سندی را مبنی بر همکاری این مجموعه آموزشی با سازمان پدافند غیرعامل کشور امضا کردند.

و حیدی در پایان اظهار کرد: باید به سازمان پدافند غیرعامل کمک کنیم تا شجره طیبه خودش را بارورتر سازد و هر چند مخالفت‌هایی وجود دارد که بعضی از روی جهل هستند، نباید بر طی کردن مسیر مهم پدافند غیرعامل تأثیرگذار باشد.

سردار دکتر غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل نیز ضمن ایراد سخنرانی در این گردهمایی با بیان اینکه نگاه ثابت به تهدیدات بالفعل و بالقوه غلط است، اظهار داشت، تفکیک تهدید از فرصت از رویکردهای پدافند غیرعامل است؛ در این بین فناوری‌هایی مانند شبکه‌های اجتماعی هم فرصت و هم تهدید هستند، این شبکه‌ها هم بعد منفی و هم بعد مثبت دارند.

سردار جلالی تأکید کرد: در حوزه پدافند غیرعامل مؤلفه دارایی اهمیت زیادی دارد و

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

«تحریم اقتصادی» سلاحی از جهان تاریکی

با وجودی که کوپا یک کشور جزیره‌ای و آسیب‌پذیر است و به لحاظ جغرافیایی در نزدیکی آمریکا قرار دارد و از متحد اصلی خود یعنی روسیه بسیار دورتر است اما تحریم‌های ۵۰ ساله آمریکا حمله این کشور به اهداف خود را تسهیل می‌کند.

محمد رضا متانت

تئوری اقتصادی تحریم‌ها بر مبنای یک سری مفروضات در حوزه تجارت قرار دارد که اغلب واقعیت‌ها را منعکس نمی‌کند. این تئوری پاسخ‌ها و عکس‌العمل را به خوبی لحاظ نمی‌کند و راهکارهایی که رهبران کشورهای تحریم شده برای تضعیف آثار تحریم به کار می‌گیرند چندان به حساب نمی‌آورند.

هافبار شوات و الیوت استدلال می‌کنند که تحریم‌های اقتصادی ظرفیت محدودی برای دستیابی به اهداف مدنظر خود دارند و زمان اثرگذاری آنها بسیار کوتاه است. همچنین اثربخشی تحریم‌ها امروزه به خاطر وابستگی متقابل بازارها به هم در اثر روند جهانی شدن کاهش یافته است و به‌سختی می‌توان محصولی را پیدا کرد که با تحریم آن فقط کشور تحریم شده آسیب ببیند و دیگر کشورها و حتی کشور تحریم‌کننده از زبان‌های آن در امان باشند. تاکنون تحریم‌های بسیاری به‌خصوص توسط آمریکا حتی به کاملترین نوع آن یعنی تلاش برای قطع روابط اقتصادی و تجاری یک کشور انجام گرفته است. به عنوان مثال آمریکا این سیاست را به مدت بیش از نیم قرن علیه کوپا به کار گرفت. حتی با وجودی که کوپا یک کشور جزیره‌ای و آسیب‌پذیر بود و به لحاظ جغرافیایی در نزدیکی آمریکا قرار داشت و از متحد اصلی خود یعنی روسیه بسیار دورتر بود اما این تحریم‌ها به اهداف خود نرسید. در مورد کره شمالی نیز وضع به همین منوال بود و این مورد نشان می‌دهد که تحریم‌های اقتصادی نفوذناپذیر و مستحکم نیستند و قابلیت دور زدن را دارند. مکانیسمی که از طریق آن تحریم‌های اقتصادی می‌بایستی به اهداف خود دست یابند بر این فرض استوار است که رفاه اقتصادی جهانی در شرایط تجارت آزاد به بیشینه خود می‌رسد.

بر مبنای این تئوری تولید هر کالایی شرایط خاص خودش را دارد و هر کشوری دست به تولید یا فروش کالایی می‌زند که در آن مزیت نسبی دارد. طبق این تئوری هرگونه محدودیت در تجارت از طریق محدود کردن بازار وضع تعرفه یا هر شکل دیگر مستقیماً به کاهش رفاه و ثروت جهانی می‌انجامد اما تئوری جنگ اقتصادی که توسط کمپ گسترش یافت بر مبنای معکوس این جریان است به این صورت که تحریم یک شوک عرضه ایجاد می‌کند و کشور هدف را از جریان تجارت جهانی جدا می‌کند و رفاه و ثروت در آن کشور کم می‌شود. اما نقطه ضعف این نظریه آن است که نگاهی دوجانبه و مبتنی بر دو کشور به قضیه دارد در حالی که امروزه سیستم تجارت جهانی در هم تنیده و چندجانبه است. افزایش تجارت خدمات، تجارت الکترونیک اهمیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و ... همگی راه‌هایی برای نفوذ کشور تحریم شده به بازار هستند. به‌سختی

می‌توان تصور کرد که کشور هدف تحریم دچار افسردگی اقتصادی شود و رهبران آن هیچ چاره‌ای نداشته باشند. اگر تحریم برای ایجاد نارضایتی عمومی باشد حتی می‌تواند اثر معکوس داشته باشد یعنی مدیران جامعه می‌توانند از آن بعنوان توجیهی برای رشد پایین سطح رفاه استفاده کنند و سیاست‌های اقتصادی خود را به گردن تحریم ببندازند. نمونه این امر تحریم‌هایی بود که علیه عراق به کار گرفته می‌شود و صدام حسین با همین حربه بیشتر در برابر فشارها مقاومت می‌کرد که در نهایت این موضع به حمله نظامی ختم شد. به هر حال یک نظر محکم وجود دارد که هزینه‌های وضع تحریم برای تحریم‌کننده بیشتر از مزایای لغو تحریم یا نبود تحریم برای کشور هدف است.

موضوع مهم دیگر کاهش یافتن اهمیت کالاهای استراتژیک است. در گذشته وجود یک کالای استراتژیک که اهمیت فوق‌العاده‌ای برای یک کشور داشت و حیات آن کشور به آن وابسته بود ابزار مهمی برای تحریم و تحت فشار قرار دادن بود اما امروزه کشورها با تولید طیف متنوعی از کالاهای و خدمات سروکار دارند که آسیب‌پذیری آنها را کمتر می‌کند. تحقیقات اسکات الیوت و اوئنگ نشان می‌دهد که تاثیرگذاری تحریم‌ها تقریباً پس از یک الی دو سال از بین می‌رود. یک محقق دیگر در این زمینه به تحریم نفت و گاز ایران اشاره می‌کند که با وجود آنکه پیش‌بینی‌های اقتصاد این کشور هستند اما تنها دو سال اثربخش بوده‌اند و حتی این تحریم‌ها از جایی به بعد به جای افول اقتصادی به رونق منجر شده‌اند و رهایی از اقتصاد نفتی را در پی داشته است. واقعیت این است که تحریم نه بر یک کشور خاص بلکه بر تمامی کشورهایایی که شریک تجاری آن هستند اعمال می‌شود.

علی‌رغم این ناکارآمدی و کهنگی و با همه این احوالات، استفاده از تحریم یک حربه نامیدکننده ضدانسانی و نفرت‌انگیز است و نوعی واپس‌رایی و بازگشت به دوران تاریکی محسوب می‌ود. در دوره باستان زمانی که ارتشی توان تسخیر شهری را نداشت آن را محاصره می‌کرد تا آذوقه به آن شهر نرسد و از این طریق به اهداف خود برسد. امروزه اگرچه استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی در جامعه جهانی منع شده است اما تحریم را می‌توان نوعی استفاده از این سلاح‌ها دانست چرا که اولین قربانی تحریم مردم عادی و شهروندان هستند. قدرت‌های تحریم‌کننده و در راس آنها آمریکا برای توجیه این امر که تحریم‌ها به وضعیت مردم عادی به‌خصوص سلامت و تغذیه آنها آسیب نمیرساند تلاش می‌کنند اما بی‌اعتباری این توجیه‌ها در آن است که بحثی در مورد آن وجود داشته باشد. واضح است که تحریم‌ها با تمامی اصول و منشورهای حقوق بشری و با تمامی چارچوب‌های بشردوستانه بین‌المللی منافات دارد و به

حتی داروهای تولید داخل نیز به علت نبود مواد اولیه با کمبود مواجه می‌شوند. تجهیزات پزشکی و قطعات آنها کمیاب می‌شوند و در چنین شرایطی در سکوت یک قتل عام توده‌ای اتفاق می‌افتد که حتی ممکن است توجه برخی قدرت‌ها را به خود جلب نکند و این جنایت نادیده گرفته شود. با توجه به آنچه که شرح داده شد تحریم‌ها هیچگاه به اهداف خود مبنی بر وادار کردن یک کشور برای پذیرش اجبارها و الزام‌های کشور تحریم‌کننده نخواهند رسید.

این امر در مورد جمهوری اسلامی ایران که سابقه زیادی در تحریم شدن دارد و از بدو انقلاب تاکنون نامش با تحریم‌های ظالمانه قدرت‌های زورگو گره خورده است بسیار بعیدتر و غیرممکن‌تر به نظر می‌رسد اما بدون تردید فشار تحریم‌ها متوجه مردم عادی شده و حیات آنها را به مخاطره می‌اندازد و سازمان‌های بین‌المللی نیز با سکوت خود در قبال این جنایات که از آنها با عنوان نوعی سلاح کشتار جمعی تعبیر می‌شود، شریک و همراه این غائله هستند و نمی‌توانند با هیچ توجیهی از زیربار این ننگ بین‌المللی شانه خالی کنند.

هیچ نحوی توجیه نمی‌شود. به طور مثال ماده جهانی حقوق بشر اظهار می‌دارد که هر کس حق دارد که سطح زندگی او، سلامتی و رفاه خود و خانواده‌اش را از حیث خوراک و مسکن و مراقبت‌های طبی و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند و همچنین حق دارد که در مواقع بیکاری، بیماری، نقص اعضاء، بیوگی، پیری یا در تمام موارد دیگری که به علل خارج از اراده انسان، وسایل امرار معاش از بین رفته باشد، از شرایط آبرومندانه زندگی برخوردار شود و تحریم‌ها نقض تمامی این موارد است و حقیقت ناخوشایند این است که تحریم مستقیماً بر معاش و سلامت مردم تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال قطعنامه ۶۶۱ سازمان ملل علیه عراق در سال ۱۹۹۰ اگرچه در ظاهر شامل اقلام غذایی و دارویی نمی‌شد و قرار نبود بر سلامت مردم تأثیر بگذارد اما در عمل به مرگ بیش از یک و نیم میلیون عراقی از جمله ۵۰۰ هزار کودک منجر شد که این رقم بسیار بالاتر از کشته‌شدگان بمباران اتمی هیروشیما و ناگازاکی بود. واقعیت این است که بلافاصله بعد از اعمال تحریم‌ها یکی از اولین کالاهایی که کمیاب و نایاب می‌شوند داروهای ضروری برای نجات زندگی هستند.

دکتر ابراهیم رزاقی در گفت‌وگو با «صیانت پایدار»:

اقتصاد ایران باید از وابستگی به نفت نجات یابد

نباید گذاشت فرهنگ انقلابی جاے خود را به اشرفی کرے دهد

گفت‌وگو از زهرا خسروی

معرفی می‌کند که برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران را شکل می‌دهد. من بر این باورم که در دفاع مقدس علی‌رغم تمام صدماتی که دشمن با کمک اغلب کشورهای دنیا به کشور زد اما کشور با رهبری حضرت امام خمینی (ره) به گونه‌ای عمل کرد که نه تنها تهاجم را دفع کردیم بلکه یک نیروی بالقوه‌ای بوجود آوردیم که آن نیروی بالقوه اگر سرکار می‌آمد و ما همان مسیر را طی می‌کردیم اکنون یکی از کشورهای صنعتی بودیم و کشورهای اطراف خودمان را نیز صنعتی کرده بودیم. اما از بعد از جنگ تا کنون ما حدود ۱۵۰۰ میلیارد دلار واردات کالا و خدمات داشته‌ایم.

دکتر ابراهیم رزاقی استاد بازنشسته اقتصاد ایران و مولف چندین کتاب در حوزه اقتصاد کلان است. تمرکز اصلی تحقیقات وی در خصوص توسعه و مساله نفت در ایران است. در گفت‌وگویی با وی به بررسی مهمترین تهدیدات اقتصادی پیش روی کشور در شرایط فعلی پرداخته‌ایم و از نگاه این کارشناس اقتصادی مسائل حوزه پدافند غیرعامل را تحلیل کرده‌ایم. متن ذیل مشروح مصاحبه خبرنگار «صیانت پایدار» با ایشان است.

جناب دکتر به عنوان نخستین سوال! اساسا مهمترین تهدید اقتصادی پیش روی کشور را چه می‌دانید؟

ببینید سیاست کلی غرب در قبال کشورهای درحال توسعه همچون ایران این است که ما فقط نفت بفروشیم و همه چیز را وارد کنیم. وقتی فضا چنین است عملا ما همان مسیری که آنها می‌خواهند را انجام می‌دهیم. چون نفتمان را به آنها می‌فروشیم و این نفت را در داخل فرآوری نکرده‌ایم و وقتی در داخل تبدیل به احسن نکرده‌ایم اقتصاد کشور هیچ وقت با رشد مطلوب همراه نبوده است و هرچه زمان گذشته است تولیدات دیگرمان نیز تعطیل شده است. صادراتمان در خصوص کالاهای غیرنفتی نیز بیشتر وابسته به درآمد نفت و محصولات پتروشیمی است و این مکانیسم اقتصادی هم موجب می‌شود طبقه بسیار ثروتمند اشرافی پدید آید که به عنوان مختلف بر امکانات داخلی تاثیر می‌گذارد و ادامه این رویه نیز یعنی فقر بیشتر، ناامیدی بیشتر و نبود تولید!

از نظر شما اساسا مختصات یک اقتصاد تاب‌آور در برابر بحران‌هایی با منشاء داخلی و خارجی چیست؟!

قبل از اینکه به این سوال جواب دهم باید به یک مقدمه اشاره داشت. به نظرم ما اگر بتوانیم مفاد قانون اساسی را به طور کامل پیاده کنیم می‌توانیم در زمینه اقتصادی نیز موفق باشیم. برای مثال اصل ۲ قانون اساسی جهت‌گیری کلی اقتصاد ما را معرفی می‌کند و در اصل سوم تاکید می‌کند که دولت باید مقدمات دست‌یابی به این اهداف را فراهم آورد. اصل ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی نیز موادی را

باید دید این واردات کالا و خدمات چگونه بوده که ما فقط ۲۳ میلیون شغل ایجاد کرده‌ایم در صورتی که ما درحال حاضر ۶۶ میلیون ایرانی داریم که در سن کار هستند و شغلی ندارند.

اما در سال‌های اخیر به نظر من آن نیروی اجتماعی که در سال‌های دفاع مقدس پدید آمد در حال تخریب شدن است. حمایت از مستضعفین جای خود را به اشرافی‌گری داده است و همین موضوع باعث شده نارضایتی بین عموم مردم نیز پدید آید. به راستی باید پرسیم که علت این اتفاقات چیست. ما اگر به طور واقعی به اصول انقلاب پای‌بند باشیم مطمئنا اقتصاد کشور نیز تاب‌آور تر می‌شود اما مشکل اینجاست که بعضا در سطح مسئولان دیده می‌شود که روحیه حمایت از مستضعفین جای خود را به رویکردهای سرمایه‌داری داده است. بدون شک دشمن به دنبال عزت ما نیست و اگر بتواند ایران را هم شبیه به سوریه

مشکل اساسی ما همین وابستگی به درآمدهای نفتی است. اگر ما روزی بتوانیم نفت خود را خام‌فروشی نکنیم مطمئن باشید از یک طرف ما سود می‌بریم و از طرف دیگر دشمنان متضرر می‌شود چرا که اساساً اقتصادی کشورهای سرمایه‌داری تا حدود زیادی متکی به واردات نفت است.

درگیر یک جنگ تمام‌عیار می‌کند ولی در دوران دفاع مقدس ما نشان دادیم که می‌توانیم در برابر دشمن ایستادگی کنیم و کشور را نیز به پیش ببریم. به نظرم ما باید فرهنگ مقاومت را تقویت کنیم.

رهبر معظم انقلاب اسلامی اقتصاد مقاومتی را با عبارت «درون‌زای برون‌نگر» تبیین کرده‌اند. چه کاری باید کرد که به این مدل اقتصادی دست یابیم؟

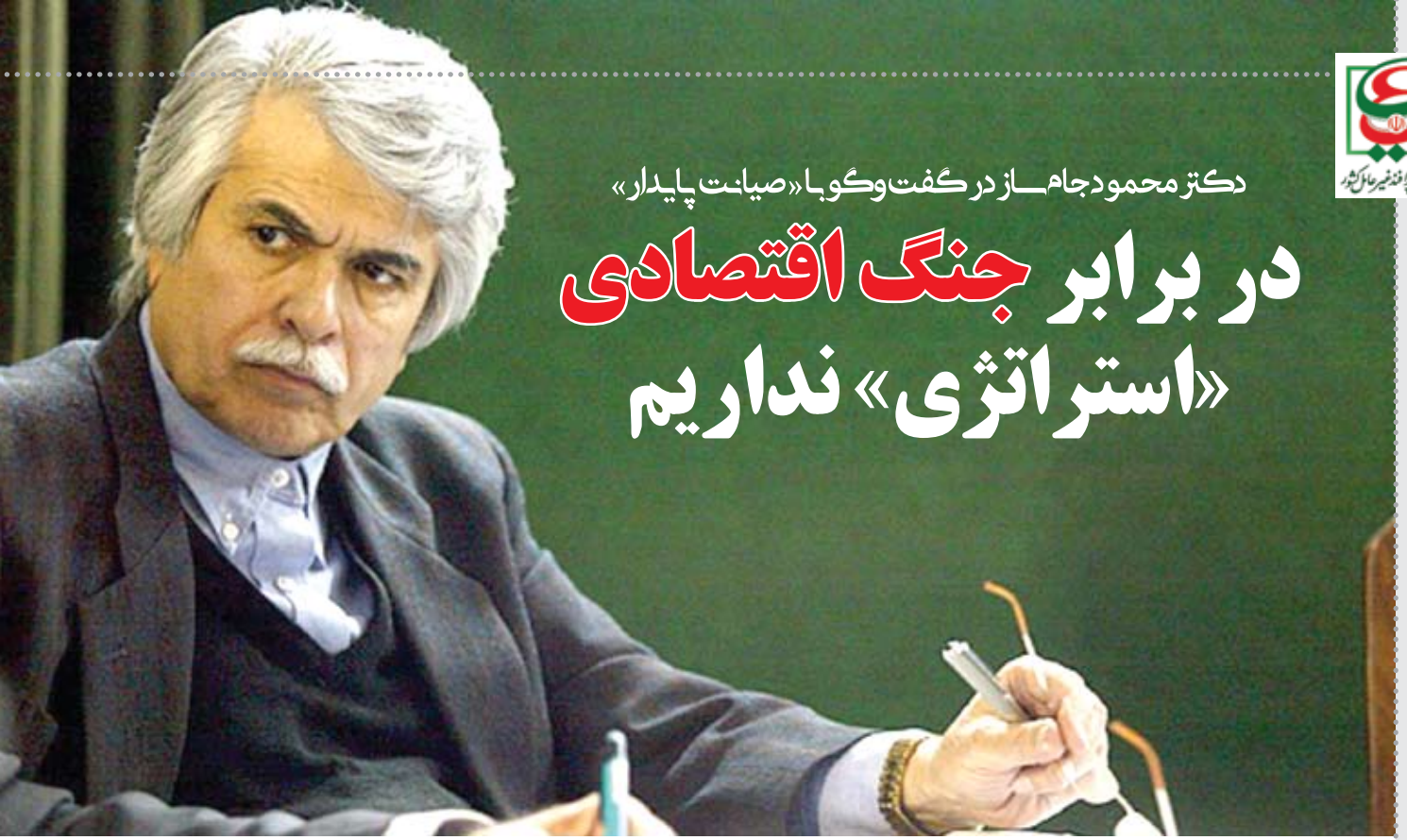
من فکر می‌کنم این فکر کاملاً درست است. در گام نخست ما باید دلار را از اقتصادمان خارج کنیم و دلار در سطح بین‌المللی هم صدمه ببیند. ولی اقتصاد ایران در شرایط کنونی یک اقتصاد وابسته به نفت و خام‌فروشی است و ارزش افزوده و اشتغال محصولات ما در کشورهای دیگر قرار می‌گیرد. متأسفانه ما پول نفت را نیز صرف واردات اغلب کالاهای مصرفی می‌کنیم.

اگر ما بخواهیم به اقتصاد مطلوب دست یابیم ابتدا باید این فرایند را متوقف کنیم. یعنی مساله خام‌فروشی و واردات گسترده کالاها. این اهداف نیازمند مدیریت و همچنین مبارزه با دست‌هایی است که نفعشان در افزایش واردات به کشور است. بعضی‌ها اساساً مایل نیستند تولیدات داخلی رونق بگیرد و ایران از کالای خارجی بی‌نیاز شود.

اما اگر بتوانیم واردات را مهار کنیم و از سوی دیگر درآمدهای نفتی را نیز صرف واردات ماشین‌آلات پیشرفته کنیم و تولید داخلی را حمایت کنیم آنگاه اقتصاد کشور رشد خواهد یافت. تجاربی مثل صنایع دفاعی، صنایع فضایی، صنعت هسته‌ای و ... نشان می‌دهد اگر دولت از بخش‌های داخلی حمایت کند منابع انسانی لازم جهت دست‌یابی به توسعه در داخل کشور وجود دارد.

■ **ما اگر به طور واقعی به اصول انقلاب پای‌بند باشیم مطمئناً اقتصاد کشور نیز تاب‌آور تر می‌شود اما مشکل اینجاست که بعضاً در سطح مسئولان دیده می‌شود که روحیه حمایت از مستضعفین جای خود را به رویکردهای سرمایه‌داری داده است**

■ **برای دست‌یابی به اقتصاد درون‌زای برون‌نگر در گام نخست باید دلار را از چرخه اقتصادمان خارج کنیم**

دکتر محمود جام‌ساز در گفت‌وگو با «صیانت پایدار»

در برابر جنگ اقتصادی «استراتژی» نداریم

گفت‌وگو از زهرا رضایی

وی تحریم‌های اخیر آمریکا علیه ایران را مهمترین تهدید اقتصادی علیه کشور دانست و گفت: آمریکایی‌ها در تحریم‌های جدید بخش‌های عمده‌ای از جمله نقل و انتقال مالی، فروش نفت و ... را هدف قرار داده‌اند و با تبلیغات شدید تلاش دارند تا دیگر کشورهای دنیا به ویژه شرکای اقتصادی ایران را با خود همراه کنند که نتیجه آن نابه‌سامانی در وضعیت اقتصادی کشور و بروز مسائلی همچون افزایش قیمت دلار شده است که رفاه عمومی مردم را تحت تاثیر قرار داده است. جام‌ساز در خصوص مختصات یک اقتصاد تاب‌آور نیز گفت: اقتصادی تاب‌آور است که ساختار آن بر اساس الزامات علم اقتصاد بنا شده باشد یعنی یک ساختار منسجم، قوی و رقابتی با محوریت بخش خصوصی و دخالت‌های مطلوب دولت داشته باشد. البته نظارت‌های دولتی نه دخالت‌های نامطلوب.

وی با بیان اینکه متاسفانه اقتصاد ما یک اقتصاد دولتی سیاسی و نفتی است، گفت: این اقتصاد طی سال‌ها نه تنها در کشور ما بلکه در بسیاری از کشورهای عالم نتیجه مثبتی را عاید ملت‌ها نکرده است. اقتصاد بایستی بر اساس مکانیسم بازار شکل گیرد، مکانیسم بازار است که باید قیمت‌ها را تعیین کند، قیمت‌هایی که بر اساس مکانیسم بازار تعیین می‌شوند باید علامات صحیح را به

دکتر محمود جام‌ساز استاد اقتصاد در گفت‌وگو با خبرنگار ماهنامه صیانت پایدار در تحلیل مهمترین تهدیدات پیش روی اقتصاد کشور گفت: به اعتقاد من هم عوامل خارجی و هم عوامل داخلی در این زمینه تاثیرگذار است. سیاست‌های ناکارآمد اقتصاد دولتی از یک سو که در طی سالیان اخیر منجر به نامطلوب‌تر شدن متغیرهای کلان اقتصادی شده است و از سوی دیگر عدم تعامل با کشورهای خارجی سبب شده است اقتصاد ایران در وضع مطلوبی را نیابد.

■ ما در مورد اقتصادمان برنامه‌های بلندمدت نداشته‌ایم، همیشه برنامه‌های ما کوتاه‌مدت یا میان‌مدت بوده است و این نیز مقداری به فرهنگ سیاسی ما برمی‌گردد که هر سیاست‌مداری که روی کار می‌آید می‌خواهد کاری را انجام دهد که در زمان تصدی خود به نتیجه برسد

■ اقتصادی تاب‌آور است که ساختار آن بر اساس الزامات علم اقتصاد بنا شده باشد یعنی یک ساختار منسجم، قوی و رقابتی با محوریت بخش خصوصی و دخالت‌های مطلوب دولت داشته باشد

چین چگونه چین شد؟!

در قرن بیست و یکم، چین نظریه‌ی توسعه‌ی همه‌جانبه و هماهنگ بین انسان و طبیعت، شهر و روستا، شرق و غرب، و اقتصاد و جامعه را مطرح کرد و گام‌های مهمی را برای تحقق آن برداشت. الگوی برنامه‌ریزی توسعه در کشور چین سبب رشد چشمگیر اقتصادی در این کشور شده است و آن را به اقتصاد اول جهان تا سال ۲۰۵۰ تبدیل خواهد کرد. این کشور با توسعه‌ی دانش، پژوهش و فناوری و ایجاد الگوی تجارت خارجی صحیح، نقش بزرگی در اقتصاد جهانی دارد. اقتصاد چین در حال تبدیل شدن به اقتصادی مدرن است که «مصرف» و «خدمات» جایگاه مهمی در آن دارد. همچنین بخش خدمات نسبت به بخش تولید، کارگرمحورتر است و در نتیجه رشد بخش خدمات به رشد دستمزد و درآمد در این کشور کمک خواهد کرد. اولین نهاد تدوین برنامه در چین، «کمیسون برنامه‌ریزی کشور» نام داشت که در سال ۱۹۵۲ تشکیل شد. برنامه‌ریزی‌ها در این کشور طی سه دهه پس از انقلاب کمونیستی ۱۹۴۹، حول راهبرد «توسعه‌ی اقتصادی سوسیالیستی مبتنی بر خوداتکایی» بود. اصلاحات در چین با «حذف تدریجی کشاورزی اشتراکی»، «آزادسازی تدریجی قیمت‌ها»، «مرکزیت‌زدایی مالی»، «افزایش استقلال اقتصادی ایالت‌ها»، «سسط سیستم بانکی و توسعه‌ی بازار سرمایه»، «افزایش رشد بخش خصوصی»، «اجازه به سرمایه‌های خارجی» و «باز کردن تجارت خارجی» آغاز شد.

چین اصلاحات خود را به‌صورت کاملاً گام‌به‌گام به اجرا درآورد؛ اصلاحاتی که در هر مرحله، باز بودن اقتصاد را افزایش می‌داد. این کشور کمونیستی با انجام برخی اصلاحات، سیاست‌های حاکمیتی و اقتصادی خود را تغییر داد؛ در عین حال برخلاف جریان متداول، در دام الگوهای سرمایه‌داری نیفتاد و به جای اجرای کورکورانه‌ی سیاست‌های نهادهایی چون بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، با طراحی هوشمندانه، مسیر توسعه و مقاوم‌سازی اقتصاد را در پیش گرفت. در جمع‌بندی کلی می‌توان گفت آنچه امروز چین را به «کارخانه‌ی دنیا» تبدیل کرده و به توسعه‌ی سریع علوم و فناوری در این کشور و جهانی شدن اقتصاد آن انجامیده است، شناخت همه‌جانبه و دقیق تحولات اقتصادی دنیا و بهره‌گیری مناسب و بهنگام از امکانات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است. به‌عبارت دیگر، شناخت دقیق وضعیت موجود و استفاده‌ی بهینه از آن برای رسیدن به وضعیت مطلوب را می‌توان مهم‌ترین عامل در سیاست‌گذاری چینی‌ها دانست.

طی دهه‌های اخیر یکی از برنامه‌های مهم چین برای پیشرفت اقتصادی، تقویت و بومی‌سازی فناوری بوده است. این موضوع چنان برای حاکمان چینی اهمیت داشت که بخش مهمی از منابع دولتی را صرف برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری کردند. در واقع چینی‌ها مسئله‌ی «علم و فناوری» را موضوعی ملی لحاظ کرده، هرگز پیشرفت در این عرصه را معطل حضور بخش خصوصی نکرده‌اند. از جمله اقدامات مهم حاکمیت چین برای توسعه و بومی‌سازی فناوری، ایجاد ده‌ها «منطقه‌ی ویژه‌ی فنون اقتصادی و علوم و فناوری‌های جدید» بوده است. برنامه‌ی اصلی این شهرک‌ها، انتقال و بومی‌سازی فناوری‌های جدید در این کشور بوده است. به همین جهت است که بیش از ۶۰ درصد صادرات کشوری که ۵۰ درصد مردم آن کشاورز هستند را محصولات با فناوری بالا تشکیل می‌دهد.

اگرچه در نگاه اول، یکی از عوامل پیشرفت اقتصادی چین، باز شدن درهای این کشور به روی همسایگان و جهان دانسته می‌شود، اما واقعیت این است که حضور این کشور در عرصه‌ی بین‌المللی و جهانی حضور کاملاً هوشمندانه، برنامه‌ریزی‌شده و به‌موقع بوده است. چینی‌ها زمانی درخواست خود را برای ورود به سازمان تجارت جهانی (که پیشتر نام آن گات بود) ارائه کردند که تولید ملی چین نسبت به دهه‌های پیش از آن، رشد قابل توجهی کرده تا حدی که هم‌اکنون این کشور به اولین صادرکننده‌ی بزرگ جهان تبدیل شده است. از سوی دیگر، کشوری که می‌توانست با پذیرش سریع همه‌ی ملاحظات سازمان تجارت جهانی و اعضای آن، ظرف مدت کوتاهی به عضویت سازمان درآید، تن به مذاکراتی ده‌ساله با کشورهای عضو WTO داد تا ورودش به سازمان تجارت جهانی، کمکی باشد به تقویت اقتصاد ملی آن و نه صرفاً بازارگشایی برای کشورهای توسعه‌یافته. چینی‌ها طی همین سال‌ها نیز تلاش کردند توان تولید داخلی (از جهت کیفیت و قیمت) را به نحوی ارتقا ببخشند که آزادی‌هایی که بعداً برای تجار خارجی ایجاد می‌شود، سبب تضعیف تولید ملی و تسخیر بازارهایش نشود.

سرمایه‌داران برای سرمایه‌گذاری بدهند یعنی مسیر تاسیس منابع را معین می‌کنند و دولت نیز باید به وظایف خود بپردازد یعنی حفاظت از حقوق ذاتی و فردی ملت و دفاع از مرزها و ایجاد امنیت در جامعه نه ایجاد فضای امنیتی.

این کارشناس اقتصادی با بیان اینکه یکی دیگر از وظایف اساسی دولت تولید کالاهای عمومی است که بخش خصوصی درآمد چندانی در تولید آنها ندارد، افزود: مثلاً تولید برق، ایجاد سد و امثال آن، زیرساخت‌های اقتصادی بایستی فراهم شوند تا مسیر توسعه را در شرایطی که زیرساخت‌ها ایجاد می‌کنند پیدا کرد. متأسفانه ما در این سالیان به درآمدهای نفتی بیش از حد اتکا داشته‌ایم و درآمدهای دیگر هم داشته‌ایم و اغلب این درآمدها به اتلاف کشانده شده است و بیشتر در بودجه مصرفی دولت صرف شده است و کمتر به زیرساخت‌ها یا همان بودجه عمرانی توجه شده است.

این اقتصاددان در پاسخ به این سوال که آیا مسئولان اقتصادی امروز به ماهیت جنگ اقتصادی اشراف دارند و برای مقابله با آن برنامه‌ریزی می‌کنند؟ گفت: به اعتقاد من هیچ‌گونه برنامه‌ریزی منسجمی در خصوص امور اقتصادی تاکنون صورت نگرفته است. استراتژی به برنامه‌هایی گفته می‌شود که بسیار بلندمدت هستند. به‌طور مثال اکنون یک استراتژی در ترکیه برای ایجاد راه‌آهن سراسری در عرض ۱۰ سال تدوین شده است که تمام نقاط ترکیه را با سرعت بسیار بالای قطارهای سریع‌السیر به یکدیگر وصل می‌کند. این یک پلن بزرگ است که در آن برنامه‌ریزی و مطالعه شده است و تا ۱۰ سال آینده به نتیجه خواهد رسید.

وی ادامه داد: ما در مورد اقتصادمان برنامه‌های بلندمدت به این صورت نداشته‌ایم. همیشه برنامه‌های ما کوتاه‌مدت یا میان‌مدت بوده است و این نیز یک مقداری به فرهنگ سیاسی ما برمی‌گردد که هر سیاست‌مداری که روی کار می‌آید می‌خواهد کاری را انجام دهد که در زمان تصدی خود به نتیجه برسد و به نام خود تمام شود و این به اعتقاد من صحیح نیست. به نظر من ما در مملکت‌مان هیچ‌وقت برنامه‌های مدون اقتصادی نداشته‌ایم و به همین علت همواره گرفتار بی‌ثباتی اقتصادی بوده‌ایم و متغیرهای اقتصادی‌مان به شدت تغییر می‌کنند و بحران‌های اقتصادی به‌وجود می‌آید.

جام‌ساز با تأکید بر اینکه ما اگر استراتژی‌های بلندمدت را داشته باشیم مهم‌ترین هدف اقتصاد ایجاد رفاه عمومی و بالابردن سطح زندگی است که این انجام نمی‌شود مگر با رشد تولید و توسعه اقتصادی متوازن، گفت: ما بایستی سعی کنیم همواره مزاد تماش تجاری داشته باشیم یعنی مزاد ارز داشته باشیم و این اقتصاد را مقاوم می‌کند. مثلاً در جنگ اقتصادی که بوجود آمده ما در گذشته پیش‌بینی آن را نکرده‌ایم که چگونه بتوانیم در این جنگ مقاوم باشیم زیرا وقتی که محاسب ذخیره ارزی را درست کردیم دقیقاً برای همان بود که این حساب ذخیره ارزی ما یک ذخایر ارزی داشته باشد که بتواند در مقابل نوسانات نفتی مقاوم باشد. بعد این حساب ذخیره ارزی خالی شد بدون آنکه راجع به هدفی که برایش بوجود آمده بود فکر کرده باشند و لذا منابع آن برای مصارف دولت خرج شد. حال این صندوق توسعه ملی را درست کرده‌ایم این صندوق ملی نیز باید آنقدر ذخایر داشته باشد که بتواند در مقابل این تحریم‌های اقتصادی شدیدی که وجود دارد و روزبه‌روز شدیدتر می‌شود مقاوم باشد.

محمد علی زاده - روزنامه نگار و پژوهشگر

وقتی یک اقدام خصمانه علیه امنیت ملی کشور مادر نقطه ای مشخص رخ می دهد باید از دو جنبه به ماجرا نگاه کنیم اول جنبه کلی آن و دیگری جنبه خاص آن مکان. به عنوان نمونه حمله داعش به مرقد مطهر حضرت امام و مجلس شورای اسلامی، اقدام کور تروریستی و حمله به رژه نیروهای مسلح در اهواز و اخیراً نیز اقدام تروریستی در بندر آزاد چابهار علاوه بر جنبه عام این قضایا که همانا خدشه دار کردن امنیت ملی کشور است جنبه خاصی هم دارد و آن این است که چرا دشمن این مکان ها را انتخاب می کند و نه مکانی دیگر. بدون کمترین تردیدی حمله به چابهار حاکی از اهمیت این بندر آزاد در دورنمای اقتصادی کشور است و دشمن به زعم خود در پی ناامین جلوه دادن آن و فرار سرمایه از آن است.

واقعیت این است که امروزه بندر نقاط ثقل اقتصاد دنیا و گلوگاه های حیاتی اقتصادی جهان هستند که کالاها، مواد، اطلاعات و جمعیت در داخل کشورها و بین کشورها از طریق آنها جابه جا می شوند. حمل و نقل بین المللی دریایی و صنعت بنادر مسئول حمل و نقل و جابجایی حدود ۹۰ درصد از تجارت جهان می باشد. می توان گفت بنادر حلقه های اتصالی حمل و نقل دریایی به زمینی و حامی فعالیت های پسرانه ای هستند. حمل دریایی، صادرات ایمن و ارزان کالاهای نهایی و واردات ارزان مواد اولیه را به ارمغان می آورد. به دلیل اهمیت بنادر در کشورهای مختلف جهان صنایع متعددی که به کل زنجیره صنعت منفعت می رسانند در نوارهای ساحلی پدید آمده اند. موقعیت جغرافیایی راهبردی کشور ایران در منطقه و برخورداری از حدود ۳۰۰۰ کیلومتر مرز آبی در شمال و جنوب کشور باعث شده است که ایران از جایگاه ممتازی در حمل و نقل بین المللی برخوردار باشد. اما اهمیت همه بنادر یکسان نمی باشد. بندری که در یک منطقه جغرافیایی دارای پتانسیل توسعه باشد می تواند نقش قانونی یا هاب شدن را ایفا نماید و نسبت به سایر رقبا جذب کالای بیشتر و

در نتیجه رونق اقتصادی بهتری داشته باشد. طبق آمارها بزرگترین بندر جهان مربوط به کشور چین می باشد که در راس آنها بندر شانگهای قرار دارد. در بندر شانگهای چین به عنوان بزرگترین بندر دنیا سالانه بیش از ۳۷ میلیون کانتینر جابجا می شود. در رده دوم بندر سنگاپور قرار دارد که نزدیک ۳۱ میلیون کانتینر جابجا می کند. بندر شنزن، چین بندر نینگبو - ژوشان چین، بند بوسان کره جنوبی، بندر گوانگژو چین، بندر کینگداو چین، بندر جبل علی دومی و تیانجین چین بزرگترین بندر کانتینری جهان هستند. همانطور که گفته شد بزرگترین بندر تجاری جهان، بندر شانگهای چین است که به اندازه ۴۷۰ زمین فوتبال مساحت داشته و روزانه ۷۳۶ میلیون تن کالا در این بندر جابجا می گردد. این بندر به طور خارق العاده ای عظیم و با شکوه می باشد و یکی از شلوغ ترین بندرهای تجاری جهان به شمار می رود. از بین بندر ایران نیز بندر چابهار دورنمای بسیار عظیمی دارد و به همین دلیل توجهات را به سوی خود برانگیخته است. در آبان ماه سال ۱۳۸۴ از سوی هیئت وزیران، به نقش کلیدی بندر چابهار در ارتقاء جایگاه ایران در ترانزیت کالا در سطح بین المللی، افزایش سهم مشارکت ایران در بازرگانی داخلی و خارجی و ترانزیت کالا، تقویت پیوندهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی با کشورهای همسایه شرقی و شمال شرقی، بهبود تولید ناخالص داخلی و ارتقاء نقش منطقه آزاد چابهار در توسعه ملی و منطقهای اشاره شده است.

چابهار در منتهی الیه جنوب شرقی ایران تنها بندر اقیانوسی کشور است که در کرانه دریای عمان و اقیانوس هند قرار دارد و لنگرگاه آن توانایی پهلوگیری کشتی های اقیانوس پیما را دارد. در حال حاضر بندر چابهار ظرفیت پهلودهی کشتی ها با آب خور ۱ و ۱۲ متر را دارا می باشد. این بندر مشتمل بر دو بندر شهید بهشتی و کلانتری بوده که بندر شهید بهشتی برای پذیرش کشتی های با تناژ ۷۰۰۰۰ تن و شهید کلانتری تا ظرفیت ۴۵۰۰۰ تن را دارد. از مجموع ۲۳ بندر ایران

«صیانت پایدار» گزارش می دهد

چرا امنیت چابهار را نشانه رفته اند؟

دشمنی که تمام تحولات کشور را رصد می کند و هیچگونه پیشرفت و رونقی را در این سرزمین و پیوم تاپ نمی آورد اقداماتی را در جهت ناامین کردن چابهار این دروازه نو ظهور اقتصادی کشور انجام دهد تا شاید از این طریق بتواند متقاضیان پر شمار سرمایه گذاری در این بندر را متفرق سازد

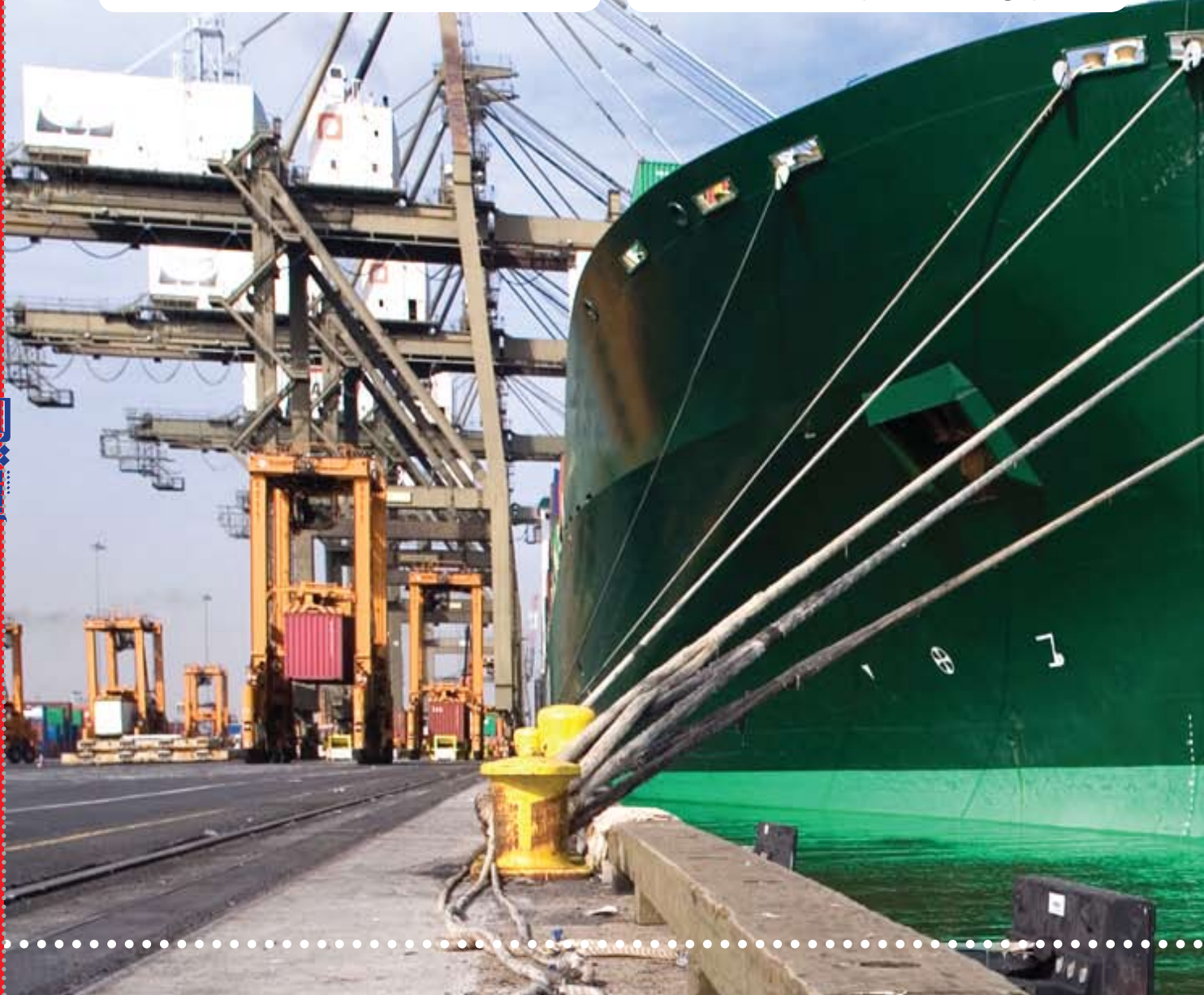
شهریور ماه ۱۳۷۹ زمانی که موافقتنامه کریدور شمال و جنوب در سن پترزبورگ میان وزرای حمل و نقل سه کشور ایران، هند و روسیه به امضا رسید، چابهار به عنوان بندری استراتژیک در این کریدور معرفی شد و بندر چابهار و راه‌های زمینی اتصال آن به مرز ترکمنستان، کوتاه‌ترین مسیر حمل و نقل زمینی کالا در کریدور شرق و شاهراه تغذیه کشورهای آسیای میانه معرفی گردید. بندر چابهار برای هند به عنوان خروجی اقیانوس هند در کریدور ترانزیتی بزرگ بین‌المللی شمال جنوب است و دسترسی دهلی نو به آسیای مرکزی، روسیه و در نهایت بازارهای اروپایی را فراهم خواهد کرد و سبب خواهد شد تا هند برای تجارت با کشورهای آسیای میانه، دیگر نیازی به حمل کالاهای خود از طریق خاک پاکستان نداشته باشد.

اهمیت سوق الجیشی ایران و بندر چابهار و نقشی که این بندر می‌تواند به عنوان پیشران توسعه اقتصادی کشور ایفا کند بر کسی پوشیده نیست چابهار علاوه بر ظرفیت‌های گفته شده در زمینه تجارت کالا و دریانوردی دارای پتانسیل فوق‌العاده‌ای در حوزه گردشگری نیز می‌باشد همچون سواحل طولانی و متنوع، جنگل‌های حرا، کوه‌های مریخی و مینیاتوری، کوه گل‌فشان، و... این بندر علی‌رغم اینکه دو دهه از عمر آن به عنوان منطقه آزاد می‌گذرد همچنان بکر و دست نخورده باقی مانده است. همه این عوامل باعث شده است که دشمن که تمام تحولات کشور را رصد می‌کند و هیچگونه پیشرفت و رونقی را در این مرز و بوم تاب نمی‌آورد اقداماتی را در جهت ناامن کردن این دروازه نوظهور اقتصادی کشور انجام دهد تا شاید از این طریق بتواند متقاضیان پرشمار سرمایه‌گذاری در این بندر را متفرق سازد و جمعیتی که به عنوان توریست خواهان سفر به این بندر پرجاذبه هستند به تغییر مسیر وادار کند. برای ناکام گذاشتن این تحرکات دشمن و جلوگیری از تکرار حوادث مشابه به نظر می‌رسد اقدامات تأمینی چابهار و نگاه پدافند غیر عامل به آن باید جدی‌تر در دستور کار قرار گیرد.

در سواحل مکران، تنها چابهار با داشتن اسکله جهت پهلو گرفتن کشتی‌های بزرگ و مقر مناسب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این بندر بدلیل موقعیت راهبردی، که نزدیکترین راه دسترسی کشورهای محصور در خشکی آسیای مرکزی به آبهای آزاد و همچنین هند و کشورهای جنوب ایران به شمال، محسوب می‌شود، نقش حیاتی در ترانزیت شمال - جنوب دارد و با توجه به این موقعیت استراتژیک، علاوه بر کشور ایران، توجه کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای متعددی مانند هندوستان، چین، ژاپن، افغانستان و مجموعه کشورهای آسیای مرکزی را به خود جلب کرده و خواهان سرمایه‌گذاری در این بندر راهبردی ایران شده‌اند.

برقراری ارتباط ترانزیتی افغانستان و آسیای مرکزی از طریق محور ترانزیتی شرق کشور (چابهار-میلک) انجام سرمایه‌گذاری‌های گسترده در بخش‌های مختلف حمل و نقل، بویژه بخش دریایی، ایجاد تسهیلات و زیرساخت‌های ارتباطی در شرق کشور و حمایت‌های گسترده دولتی، بندر چابهار را به قطب ترانزیت تبدیل کرده است. به بیان دیگر می‌توان گفت بندر چابهار با توجه به موقعیت خود از پتانسیل‌های ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و ژئواستراتژیکی مناسبی در مقایسه با بنادر کشورهای منطقه بهره برده و از حاشیه امنیت بسیار بالایی برخوردار است.

یکی از کشورهایی که به جد خواهان سرمایه‌گذاری در چابهار است و به آن با دیدی استراتژیک می‌نگرد هند است. هند با جمعیتی بیش از یک میلیارد و دویست میلیون نفر و چهارمین اقتصاد بزرگ دنیا، دومین کشور پرجمعیت پس از چین است. رشد اقتصادی متوسط هند موجب شده این کشور، پنجمین مصرف‌کننده بزرگ انرژی در دنیا گردد و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ به سومین مصرف‌کننده بزرگ انرژی پس از آمریکا و چین تبدیل شود؛ اما در مقابل منابع انرژی گسترده‌ای ندارد. هند در راستای متنوع‌سازی بازارهای انرژی خود کوشش می‌کند تا به افغانستان و آسیای مرکزی توجه کند. در

در فریمان و مشهد رخ داد، تا ویرانی کامل زیرساخت‌های شهر (مانند چیزی که در ۵ دیماه ۸۲ در بم رخ داد، و البته فروریختن ساختمان پلاسکو نمادی موردی از ویرانی در پایتخت بود) قابل انتظار است. البته اگر زمین‌لرزه در پایتخت رخ دهد می‌تواند اساس حکمرانی و اراده امور را متلاشی کند (مانند چیزی که در ۲۲ دیماه ۱۳۸۸ در پایتخت کشور هائیتی در پی یک زمین‌لرزه با بزرگای ۷٫۱ در نزدیکی پایتخت - پرت او پرنس- رخ داد. در مورد پایتخت کشور ما، به نظر می‌رسد که توسعه به شدت ناپایدار در تهران اتفاق افتاده و این موضوع فقط به سال‌های اخیر در تهران مربوط نیست، بلکه در ۵۰ سال اخیر توسعه در تهران به شدت «ناپایدار» دنبال شده است. به‌عنوان اولین قدم برای کاهش ریسک نباید اجازه داد ریسک جدیدتری در تهران ایجاد شود. وضعیت فعلی بدون چاره نیست و ابتدا باید از بدتر شدن وضعیت جلوگیری کرد. طوری باید عمل کنیم که هزینه‌های مقابله با ریسک کاهش یابد. در

دکتر مهدی زارع استاد زلزله‌شناسی در گفت‌وگو با «صیانت پایدار»

پایش تهران از منظر پدافند غیر عامل پایتخت و مخاطره‌جده

ابتدا باید نسبت به بحران پیشگیرانه وارد موضوع شویم و پاسخ دهیم که در ایران معمولاً به آن مقابله می‌گویند و به بعد از وقوع حادثه مربوط است، به‌صورت سیستماتیک و علمی باشد.

در بخش مدیریت بحران شهرداری نیروهای خوب، کارآمد، علمی و کارشناس وجود دارد که این افراد با موضوع به شیوه مدرن آشنا هستند، اما به نظر می‌رسد که این بخش در مدیریت شهری خیلی جدی گرفته نمی‌شود و در مجموعه شهرداری موضوع مربوط به خطر، ریسک و بحران موضوعی جدی نیست و از این افراد استفاده جدی نمی‌شود. به نحوی که در واقع نظر همین افراد متخصص به‌عنوان نظر و تویی در مدیریت شهری مطرح نیست. این کار خطرناک و غلط است. بنابراین می‌توان گفت در شهرداری از آنچه به‌عنوان سرمایه علمی و تخصصی وجود دارد به درستی استفاده نمی‌شود. اینکه چرا استفاده نمی‌شود شاید به این مسئله مربوط است که موضوع خطر و ریسک در هیچ جای تهران مهم و جدی تلقی نمی‌شود.

سوال: بسیاری، چشم‌انداز پدافند غیر عامل را توانمند شدن در تامین حداکثر ایمنی و پایدار و به حداقل رسانیدن آسیب به زیرساخت‌ها می‌دانند این توانمندی چگونه حاصل می‌شود؟

به‌هنگام رخداد سوانح، عمل و هماهنگی زیرساخت‌های اساسی یک جامعه در امداد رسانی و کاهش پیامدهای سانحه بسیار حائز اهمیت است. یکی از مهم‌ترین این زیرساخت‌ها، بیمارستان‌ها هستند. نحوه توزیع بیمارستان‌ها در شهر، سهولت دسترسی به آن‌ها، تجهیزات اضطراری موجود در بیمارستان‌ها، استحکام ساختمان آن‌ها و... از مهم‌ترین نکات در مطالعه ریسک سوانح طبیعی از نظر نظام سلامت است.

دکتر مهدی زارع، استاد زلزله‌شناسی مهندسی پژوهشگاه بین‌المللی زلزله و عضو وابسته فرهنگستان علوم می‌گوید: مدیریت بحران و پدافند غیر عامل ارتباطی بسیار مهم و تنگاتنگ دارند. روشن‌ترین مصداقی که می‌تواند این رابطه تنگاتنگ را نشان دهد، زلزله تهران است، زیرا وضعیت پایتخت بعد از زلزله با توجه به سناریوهای موجود می‌تواند اساس حکمرانی و اراده امور را متلاشی کند. در گفت‌وگویی با وی ارتباط بین مدیریت بحران و پدافند غیر عامل را بررسی کردیم.

سوال: بسیاری مدیریت بحران را با پدافند غیر عامل یکی می‌دانند. آیا اینگونه است؟ این دو چه اشتراکات و چه تمایزاتی با هم دارند؟

واقعیت آن است که از نظر حوزه و مبانی و روش علمی مسئله مدیریت بحران و پدافند عامل بسیار به هم نزدیک است و هر دو در تعریف‌ها و بنیان‌های نظری با هم اشتراک دارند. ولی از نظر تاریخچه، اولاً پدافند غیر عامل یکی از مراحل تحول مدیریت بحران (مدیریت کاهش ریسک سانحه) است که در دهه هفتاد و اوایل دهه ۸۰ میلادی به عنوان حوزه اصلی و هدف کاهش ریسک تلقی می‌شده است. از نظر گردش کار و نحوه ساماندهی سلسله مراتب سازمانی در ایران مدیریت بحران عمدتاً متمرکز بر سوانح طبیعی و در زیر مجموعه وزارت کشور تعریف می‌شود و پدافند غیر عامل متمرکز بر مخاطرات انسانی، صنعتی و تروریستی است و در زیر مجموعه ستاد کل نیروهای مسلح تعریف می‌شود. از این نظر برای تقسیم‌بندی و تفکیک وظایف و دسته‌بندی پژوهش‌های مربوطه این تقسیم‌بندی در ایران اعمال شده است.

سوال: کارکردهای مدیریت بحران در بخش کاهش آسیب‌ها چگونه تعریف می‌شود و چه حوزه‌هایی را در می‌گیرد؟

اول باید یادآوری کرد که رویداد فرآیند مدیریت بحران عمدتاً یک فعالیت پیشگیرانه است. بدان معنی که به صورت پیش‌فعال باید با در نظر گرفتن توان لرزه‌زایی و خطر و ریسک قابل انتظار، سه چهارم فعالیت‌ها و بودجه‌ها را صرف پیشگیری (شامل آمادگی، مقاوم‌سازی، آموزش، وضع و اعمال قوانین، اصلاح و بهسازی زیرساخت‌های مهم) نمود. البته هرگاه زمین‌لرزه رخ دهد، "پاسخ علمی" (و نه واکنش احساسی و یا مقابله صرفاً اجرایی و عملیاتی فیزیکی با تبعات بحران) لازم است اجرا شود.

پدیده‌های گوناگونی از ایجاد هراس و نگرانی (مانند آنچه در هنگام زمین‌لرزه ۱۶ فروردین ۱۳۹۶

است. واقعیت دیگر آن است که ما در کشور با پدیده کفران نعمت و به تعبیری "نفرین منابع" مواجهیم. "کفران و نفرین منابع" به دلیل اقتصاد رانتی / نفتی امری عادی در ایران و کشورهایی نظیر ما تلقی می شود. مردم دریافت حق السهم خود از "پول نفت" را عادی می بینند و بنابراین ایده "یک مو از خرس کندن هم غنیمت است" خیلی پررنگ در ذهن بسیاری از ساکنان کشورهایی نظیر کشور ما وجود دارد. آنچه مشکل دیگر در سده اخیر (به ویژه از زمان رضا خان تا امروز) دیده شده توسعه نامتوازن و پیشرفت بر پایه مدلی یکسان برای همه کشور و در همه مناطق بوده است. عملاً چنین توسعه نامتوازن و نابخردانه‌ای با بی توجهی به منابع و شرایط محلی متنوع در یک سرزمین مانند ایران در طی ۸۵ سال گذشته از ۱۳۱۲، زمان شروع بسیار از پروژه‌های توسعه زمان پهلوی اول، به ویژه در نیم قرن گذشته (از زمان اصلاحات ارضی تاکنون) تسریع شده است. چنین شکلی از "شبه توسعه" در ایران در عمل آمایش سرزمین را امری ناممکن کرده است. چنین توسعه نامتوازی به نحوی در سده گذشته ادامه یافته که همه آحاد مردم کشور به تدریج انتظاری یکسان از پیشرفت دارند که عمدتاً بر پایه نگاهی اقتصادی و با تاکید و تکیه بر بالا بردن

در یک برآورد اولیه، توزیع بیمارستان‌های موجود در شهر تهران نشان می‌دهد که اکثر بیمارستان‌های موجود در شهر تهران عمدتاً در یک راستای شمالی- جنوبی متمرکز بوده و در صورت رخداد شدید زلزله یا یکی از مخاطرات مذکور، مردم ساکن در مناطق شرقی و غربی شهر تهران با مشکل امداد رسانی و دسترسی به بیمارستان‌های اصلی شهر تهران مواجه خواهند شد که این مساله ریسک سانحه را افزایش می‌دهد. بنابراین، مقاوم‌سازی و نوسازی بیمارستان‌های موجود در شهر و هم‌چنین توزیع جغرافیایی مراکز درمانی با تمرکز بر محور شرقی و غربی می‌تواند میزان تاب‌آوری فیزیکی شهر تهران را در برابر مخاطرات طبیعی افزایش دهد. از زیر ساخت‌های مهم ایمنی باید به آتش‌نشانی اشاره کرد.

سازماندهی آتش‌نشانی بدون دسترسی به مدلی موفق و بین‌المللی و بدون آگاهی از اطلاعات دقیق و فنی نسبت به موضوع ممکن نیست. مثلاً در ارزیابی حادثه پلاسکو (۱۳۹۵-۱۰-۳۰) باید اطلاعات به‌صورت فنی، دقیق و علمی تبیین و ابعاد آن بدون سوگیری مشخص شود. در فرانسه مدیریت و فرماندهی عملیات پاسخ و مقابله با آتش‌های بزرگ (شهری و صنعتی) از سوی یک آتش‌نشان انجام می‌شود. فقط در دو شهر پاریس و ماری، آن آتش‌نشان یک فرمانده نظامی با درجه ژنرال است و برای همه نواحی ساید شهری فرمانده سیویل است. متخصصان آتش باید در جنبه‌های مختلف مدیریت این موضوع در سراسر کشور مسئولیت داشته باشند. ضمناً باید درباره وضعیت تهران نیز اطلاعات دقیق و فنی داشته باشیم.

بر اساس آنچه وزارت راه و شهرسازی در سال ۱۳۹۵ اعلام کرده است، در تهران ۹۷۹ ساختمان بلندمرتبه وجود دارد که حدود ۴۸۰ ساختمان بلند مرتبه در دهه اخیر احداث شده است. بر اساس اعلام وزارت مذکور، ۲۵ درصد از ۹۷۹ ساختمان در مناطق با بافت عمدتاً فرسوده مانند منطقه ۱۲ هستند یعنی همان منطقه‌ای که ساختمان پلاسکو در آن وجود داشت و ممکن است از نظر دسترسی راه نیز مشکلی نداشته باشد. در عین حال ممکن است این حادثه در الهیه تهران اتفاق بیفتد که یکی از مسائل اصلی در این منطقه دسترسی است، در حالی که ساختمان پلاسکو در جوار دو خیابان اصلی و بزرگ جمهوری اسلامی و سعدی واقع شده بود.

سوال: آمایش سرزمین چه جایگاهی در مدیریت بحران و پدافند غیرعامل دارد؟

بسیار مهم است. مثالی از منطقه زلزله زده سرپل ذهاب میزنم؛ منطقه سرپل ذهاب منطقه‌ای است که در دفاع مقدس هشت ساله در خط مقدم جبهه‌های نبرد قرار داشته و عملاً از سال ۱۳۶۸ به بعد در طی ۲۹ سال قبل در حال بازسازی بوده است. با تحمل ۸ سال جنگ تحمیلی و آسیب‌های ناشی از آن در منطقه مرزی کرمانشاه، توقع ساکنان متناسب با امداد رسانی دائمی دولت و حاکمیت در منطقه در طی سه دهه گذشته تنظیم شده

سبک زندگی همخوان است.

سوال: وضعیت کشور را در بحث مدیریت بحران کشور چگونه می‌بینید و وضعیت ایده‌آل چیست؟

دولت‌ها در حدود ۲۵ سال اخیر به ویژه پس از زمین‌لرزه ۳۱ خرداد ۶۹ منجیل، فعالیت‌های عمدتاً در جهت کنترل تبعات زمین‌لرزه‌ها و در جهت بازسازی بعد از رویداد انجام داده‌اند ولی هم این نوع فعالیت‌ها و هم فعالیت‌های پیشگیرانه همگی ناقص و البته محدود بوده‌اند. ایجاد سامانه مدیریت بحران کشور و سازمان پیشگیری و مدیریت بحران در شهرداری‌ها از جمله این تمهیدات است. برنامه‌های بهسازی و مقاوم‌سازی عمدتاً بعد از زلزله‌های مهمی مانند زلزله ۱۳۸۲ بم مطرح و پیگیری شد و البته پس از مدتی به صورت کم‌فروغ و کم‌توان ادامه یافته‌اند. اخیراً در طی ماه گذشته تصویب نقشه پهنه‌های گسلی پایتخت در شورای عالی شهرسازی، گامی به پیش در جهت رعایت ضوابط ویژه ساخت و ساز در حریم گسل‌های فعال بود. این نقشه‌های تهیه شده مانند هر نقشه دیگری می‌تواند در آینده با مطالعات دقیق‌تر تکمیل و بهتر شود. ولی در شرایطی که به دلیل (بهبانه) عدم وجود نقشه قانونی از گسل‌ها، عملاً هر نوع ساخت ساختمان با هر نوع ارتقاعی در همه جای پهنه شهری تهران و پیرامون ممکن بوده است و کیفیت ساخت و

در یک برآورد اولیه، توزیع بیمارستان‌های موجود در شهر تهران نشان می‌دهد که اکثر بیمارستان‌های موجود در شهر تهران عمدتاً در یک راستای شمالی- جنوبی متمرکز بوده و در صورت رخداد شدید زلزله یا یکی از مخاطرات مذکور، مردم ساکن در مناطق شرقی و غربی شهر تهران با مشکل امداد رسانی و دسترسی به بیمارستان‌های اصلی شهر تهران مواجه خواهند شد که این مساله ریسک سانحه را افزایش می‌دهد

در یک زلزله اصلی با بزرگی بیش از ۷ ریشتر که کانون آن در محدوده شهر تهران کنونی واقع باشد احتمال دارد ۵ تا ۲۰ درصد جمعیت تهران از بین برود

فرسوده در تهران داریم. در ساعتی که حادثه ساختمان پلاسکو اتفاق افتاد جمعیت زیادی داخل ساختمان نبود اما اگر ساعتی غیر از آن بود، تبعات بیشتر و بسیار بدتری داشت. هنوز در تهران برآورد دقیقی نشده که اگر زلزله با بزرگی ۶ اتفاق بیفتد در چه سطحی با چه خساراتی در سناریوهای مختلف و در زمان‌های مختلف روی می‌دهد. البته سناریوهای مختلفی در این باره ارائه شده است اما هنوز جواب دقیق و علمی بر پایه داده‌های واقعی که به‌طور سیستماتیک برداشت شده باشد برای این موضوع نداریم. شرایط مختلفی در تهران وجود دارد. جمعیت حدود ۴,۵ میلیونی هر روز صبح برای کار وارد و عصر از تهران خارج می‌شود. از طرفی جمعیت سرگردان نیز در تهران وجود دارد که در طول روز در سطح شهر تردد دارند و برآوردها نشان می‌دهد حدود ۲ تا ۲,۵ میلیون جمعیت سرگردان در طول روز داریم که این موارد هیچ کدام در محاسبات زلزله در نظر گرفته نشده است.

در مطالعاتی که انجام شده به این نتیجه رسیده‌ایم، اگر زلزله‌ای با بزرگی ۶ رخ دهد بخش‌های مرکزی به سمت جنوب تهران که دارای تمرکز جمعیت است و ۶۰ درصد جمعیت تهران در این بخش قرار دارد، بیشترین آسیب را تجربه خواهند کرد. آمارهای رخداد زلزله و تلفات قابل انتظار در دنیا نشان می‌دهد اگر زلزله‌ای با این ویژگی‌ها طی روز روی دهد بین یک تا ۱۰ درصد جمعیت از دست می‌رود و اگر طی شب اتفاق افتد ممکن است بین ۱۰ تا ۴۰ درصد جمعیت از دست خواهد رفت. حال اگر ما میانگین این آمار را در نظر بگیریم به‌طوری که اگر برآوردی اولیه کنیم که در یک زلزله اصلی با بزرگی بیش از ۷ ریشتر که کانون آن در محدوده شهر تهران کنونی واقع باشد احتمال دارد ۵ تا ۲۰ درصد جمعیت تهران از بین برود. به عبارت دیگر ممکن است نیم میلیون تا دو میلیون انسان را از دست بدهیم. البته این برآورد اولیه بر اساس تجربه وقوع تلفات در شرایط مشابه تهران در زلزله‌های دنیاست.

ساز، نوع کاربری و محدودیت بلندمرتبه‌سازی نیز در هیچ فرآیند قانونی و سختگیرانه‌ای کنترل نشده و عملاً شهرسازی و توسعه شهری در حریم پهنه گسل‌های فعال شهر تهران به صورت شتابان به ویژه در ۵۰ سال اخیر دنبال شده است. این کار تلاشی است که با تأیید کارگروه تخصصی زلزله و زمین لغزش لایه‌های زمین‌شورای هماهنگی مدیریت بحران کشور، صورت گرفته و قابل ستایش است.

می‌توان گفت که تلاش‌های پژوهشگران مراکز علمی کشور مانند پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، مرکز تحقیقات راه مسکن و شهرسازی، سازمان زمین‌شناسی کشور و سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، عملاً به سرمنزلی اولیه رسیده است. اکنون با تصویب نقشه مذکور در شورای عالی معماری و شهرسازی امید می‌رود که این توسعه همچنان شتابان در شهر تهران با محدودیتی قانونی مواجه شود. از این پس می‌توان با بازنگری در طرح تفصیلی برای توسعه تهران، در مورد اصلاح کاربری‌های اراضی در محدوده شهری تهران و پیرامون با انجام بررسی‌های دقیق کارشناسی و تهیه نقشه‌های با کیفیت بالا و تهیه و تلاش در جهت تصویب قانون‌های ویژه ضوابط ویژه ساخت و ساز در حریم گسل‌ها، گام‌های مثبت بعدی را سامان داد.

سوال: به نظر شما پدافند غیرعامل چگونه می‌تواند بستر مناسب توسعه پایدار ملی کشور را فراهم کند؟

بسیار حساس و به لحاظ امنیتی، حیاتی است. سعی می‌کنم موضوع اهمیت پدافند غیرعامل را با تبعات انسانی و اجتماعی سناریوی زلزله تهران توضیح دهم؛ وقتی اتفاقی در تهران رخ می‌دهد، همان روز و بعد از وقوع سراغ آن می‌رویم. در زلزله هم موضوع خیلی جدی تلقی نمی‌شود. زمان رخداد زمین‌لرزه در هیچ جای دنیا قابل پیش‌بینی نیست ولی اینکه زلزله حتماً در تهران اتفاق می‌افتد از نظر علمی برای زلزله‌شناسان قابل تردید نیست. وقتی برج‌های بلند در کوچه‌های ۶ متری ساخته می‌شود باید توجه شود اگر زلزله‌ای به بزرگی ۶ ریشتر اتفاق بیفتد ممکن است نیروهای آتش‌نشان حتی نتوانند به پای ساختمان برسند. در حالی که در ساختمان پلاسکو به پای ساختمان رسیدند اما در برج‌هایی که در معابر باریک ساخته شدند به پای ساختمان هم نمی‌رسند.

وقوع زلزله بزرگ در تهران حتمی است، ممکن است زلزله زمانی رخ دهد که ما در قید حیات نباشیم اما برای آینده در قبال هر کاری که الان انجام می‌دهیم مسئول هستیم و این موضوع علاوه بر زلزله به مسائل دیگر اقتصادی، اجتماعی نیز مربوط می‌شود. ایمنی مدارس از اهمیت بالایی برخوردار است. در تهران بر اساس آمار که وجود دارد حدود ۴ هزار مدرسه (۲۲۰۰ دولتی و ۱۸۰۰ غیرانتفاعی) داریم. حدود یک میلیون و ۷۰۰ هزار دانش‌آموز داریم که از این تعداد، یک و نیم میلیون دانش‌آموز در مدارس دولتی تحصیل می‌کنند. اگر آمار بافت فرسوده تهران را حدود ۳۰ درصد در نظر بگیریم تعداد ۱۸۰۰ مدرسه با بافت

دفاع در حریم «شهر»

شهرها به علت بافت فشرده و جمعیت متراکم و شبکه‌های متنوع شهری، معمولاً در جنگ‌ها در برابر تهاجم‌های زمینی و هوایی به عنوان یک مانع محسوب می‌گردند و از طرفی هم خواسته و یا ناخواسته جنگها به سمت شهرها سوق پیدا کرده و بعضاً باعث تلفات بالای غیرنظامیان و خسارت زیادی به شهرها می‌گردد. از دیدگاه نظامی، جنگ‌های شهری یکی از دشوارترین مدل جنگ‌ها می‌باشد چراکه امکان مقاومت در شهرها به علت بافت مسکونی فشرده بالا رفته و استفاده از سلاح‌های مختلف بسته و کاربرد آنها محدود می‌باشد و از طرفی امکان جابجایی نیروهای نظامی در شهر و همچنین هدایت آنها بسیار مشکل می‌باشد و ممکن است تلفات دشمن را نیز در این شرایط افزایش دهد. پدافند غیرعامل شهر جزئی از دستورالعمل اجرایی با هدف تداوم فعالیت‌های ضروری شهر و شهروندان و نیز افزایش میزان پایداری، ایمنی، امنیت، قدرت مقابله با تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن با به‌کارگیری ظرفیت‌های مدیریت شهری، مردم و فرمانده دفاع غیرنظامی شهر می‌باشد. بررسی ساختار و کالبد شهرهای (تأسیسات شهری) گذشته کشور مانند؛ احداث قلعه شهر یا شهر دژ همانند هگمتانه و ارگ بم، ساخت خندق در اطراف شهر شوش و دانیال و برجها بر فراز کوه رحمت در تخت جمشید و دیوار دفاعی شهر گرگان نشان دهنده، وجود عناصر دفاعی می‌باشد که اولین شاخصه تشکیل و شکل‌گیری شهرها حفظ امنیت جانی، مالی و تولیدی در برابر تهدیدات بوده است. تأمین امنیت شهرها در برابر تهدیدات از جمله مهمترین نیازهای انسانی و اساسی هر شهر است. تهدیدات متوجه شهرها در برگیرنده انواع گسترده‌ای می‌باشد که مهمترین آنان عبارتند از:

تهدیدات هوایی و موشکی دشمن که از فاصله دور توسط دشمن صورت می‌گیرد (سلاح‌های متعارف تخریبی و انفجاری و سلاح‌های غیرمتعارف؛ شیمیایی، میکروبی و ...) یا هسته تهاجم زمینی دشمن به شهر که به‌منظور تصرف شهر به آن حمله زمینی می‌شود و جنگ نرم که با استفاده از سلاح‌های رسانه‌ای و غیرنظامی (تبلیغاتی - روانی) به دنبال استحاله از درون یک نظام بر می‌آید. این تهدیدات در شهرها و همچنین در جنگ‌های نوین، هدف اصلی تضعیف

شهری را با کمترین هزینه فراهم می‌سازد. در حقیقت طرح‌های پدافند غیرعامل قبل از انجام مراحل تهاجم و در زمان صلح تهیه و اجرا می‌گردند. با توجه به فرصتی که در زمان صلح جهت تهیه چنین طرح‌هایی فراهم می‌گردد، ضروری است این قبیل تمهیدات در متن طراحی‌ها لحاظ گردند. به‌کارگیری تمهیدات و ملاحظات پدافند غیرعامل علاوه بر کاهش شدید هزینه‌ها، کارایی دفاعی طرح‌ها، اهداف و پروژه‌ها را در زمان تهاجم دشمن بسیار افزایش خواهد داد. با پیچیده‌تر شدن جنگ‌ها و به‌کارگیری تکنولوژی و فن‌آوری در جنگ‌های نوین، پدافند غیرعامل نیز چهره متفاوتی به خود گرفته است. امروزه مردم برای ادامه زندگی نیازمند خدمات متفاوتی هستند و احتیاج به محیط آرام و قابل سکونت درون شهرها دارند و بایستی ایمنی و آسایش کافی داشته باشند. در حال حاضر عمده‌ترین هدف پدافند غیرعامل، ایمن‌سازی و کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های مورد نیاز مردم است تا به‌تدریج شرایطی را برای امنیت ایجاد نماید.

و انهدام قدرت دولت در اداره مردم می‌باشد. همچنین زیرساخت‌های آب، نان - غذا، امنیت، بهداشت و درمان، ارتباطات، پناهگاه‌ها و انرژی که نیازهای حیاتی و ضروری مردم می‌باشد، به‌عنوان اهداف نظامی دشمن محسوب می‌گردد. الزامات پدافند غیرعامل در حوزه مدیریت شهری بدینگونه می‌باشد که از وظایف مهم و کلان مدیران شهری (شهرداران، شورای شهر، مشاوران و برنامه‌ریزان شهری) امکان اداره شهر در وضعیت فوق‌العاده اضطراری جنگ می‌باشد به‌گونه‌ای که بایستی تلاش نمایند با آمادگی لازم در جهت کاهش خسارات جانی و مالی به مقابله سریع و بهبود اوضاع تا سطح وضعیت عادی اقدام نمایند. بدیهی است به‌منظور این آمادگی لازم است قبل از وقوع، کلیه تدابیر و اقدامات و پیش‌بینی‌های لازم صورت پذیرفته باشد تا در زمان وقوع، قابلیت بهره‌برداری و مدیریت

*چکیده‌ای از مقاله علمی با عنوان «بررسی پدافند غیرعامل در مدیریت شهری»

و انهدام قدرت دولت در اداره مردم می‌باشد. همچنین زیرساخت‌های آب، نان - غذا، امنیت، بهداشت و درمان، ارتباطات، پناهگاه‌ها و انرژی که نیازهای حیاتی و ضروری مردم می‌باشد، به‌عنوان اهداف نظامی دشمن محسوب می‌گردد.

الزامات پدافند غیرعامل در حوزه مدیریت شهری بدینگونه می‌باشد که از وظایف مهم و کلان مدیران شهری (شهرداران، شورای شهر، مشاوران و برنامه‌ریزان شهری) امکان اداره شهر در وضعیت فوق‌العاده اضطراری جنگ می‌باشد به‌گونه‌ای که بایستی تلاش نمایند با آمادگی لازم در جهت کاهش خسارات جانی و مالی به مقابله سریع و بهبود اوضاع تا سطح وضعیت عادی اقدام نمایند. بدیهی است به‌منظور این آمادگی لازم است قبل از وقوع، کلیه تدابیر و اقدامات و پیش‌بینی‌های لازم صورت پذیرفته باشد تا در زمان وقوع، قابلیت بهره‌برداری و مدیریت

بیدار

هشدار رهبر انقلاب برای هشیاری ملت ایران

رهبر انقلاب در تاریخ ۹۷/۹/۲۱ به نقشه آمریکا در تابستان و در آستانه چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی اشاره کردند و از عموم مردم و مسئولین خواستند از دشمن غفلت نکنند.

توصیه‌ها و هشدار رهبر انقلاب برای سال ۹۷-۹۸

ممکن است جنجال را برای سال ۹۷ بکنند، نقشه را برای سال ۹۸ بکشند.

- ملت عزیز این **بیداری** را حفظ کنند.
- مردم و جریانهای سیاسی مراقب باشند به دشمن میدان ندهند.
- هر کس در هر جایی برای **تقویت اقتصاد کشور** تلاش کند.
- مسئولان **تلاش خود را** مضاعف کنند.
- مسئولان **فریب زبان بازی و ظاهرسازی دشمن** را نخورند.
- مسئولان به **تقویت تولید داخلی** اهتمام بورزند.

ایران تابستان داغی خواهد داشت

به کوری چشم آنها تابستان امسال یکی از بهترین تابستانها بود.

نسبت به نقشه دشمن برای سال ۹۸ ←

برنامه دشمن

کمک به منافقین

و دشمنان گوناگون ایران

تحریم همه جانبه اقتصادی

اقدامات ضد امنیتی

گذاشتن مأمورین مخصوص

برای مقابله با ایران

هدف:

کشاندن دعوا به خیابان و

ایجاد جنگ داخلی

برنامه و هدف دشمن در سال ۹۷

چهلمین
سالگرد انقلاب
اسلامی در ۲۲ بهمن
باشکوه‌ترین
خواهد شد.

جمهوری اسلامی
چهل سالگی رانمی بیند

سامان ولی نوری - دکتری برنامه ریزی شهری

روزگاری طراحی، شهرسازی و معماری تحت تاثیر هجومها و غارتها و اشغالها قرار داشت. ساخت خندقها، باروها، قلعهها، روضها و کهندژها قرار رایج بود. حتی شکل دایرهوار شهرها، کوچهها و گذرگاههای تنگ و باریک با دید کم و نوع معماری خانهها نیز مبتنی بر دیدگاهی است که امروز پدافند غیرعامل نامیده می شود. امروز نیز با تغییراتی دفاع از شهرها همان اهمیت را دارد با آن تفاوت که شکل هجوم و نوع مخاطرات تغییر کرده اند. امروزه معماری دفاعی باید پاسخی متناسب به سلاحهای این عصر یعنی بمباران، موشکباران، سلاحهای مخرب انفجاری و لوزه‌زا و دیگر جنگ افزارهای مدرن و پیشرفته نظامی باشد. ضمن اینکه وقتی از دفاع غیرعامل شهری صحبت می کنیم تنها راجع به جنگ و حمله خارجی و حتی حملات تروریستی در شهرها صحبت نمی کنیم بلکه پای دفاع از شهر در مقابل مخاطرات محیطی مانند سیل، زلزله، طوفان، گردباد، فرونشست و ... نیز در میان است. حتی نحوه معماری ساختمان در بحث مصرف انرژی، سازگاری معماری با اقلیم تکیه بر مصرف منابع تجدیدپذیر و مواردی این چنین نیز در زمینه پدافند کالبدی مطرح است. یکی از ویژگیهای شهرهای نوین، علاوه بر رشد تصاعدی جمعیت، تمرکز زیرساختهای حیاتی و حساس در آنها است. تأسیسات حیاتی شامل ارتباطات، انرژی، سامانههای بانکی و پولی، حمل و نقل، سامانههای آبرسانی در حوزه دولتی و خصوصی است. از طرفی شهرها امروزه در سراسر دنیا به منزله کانونهای قدرت و ثروت شناخته می شوند. استقرار بخش عظیمی از مراکز پولی و مالی، سازمانها و نهادهای حکومتی و دولتی و حجم بالای سرمایه گذاری، موجب شده شهرها تبدیل به نقطه‌ی

ثقل قدرت سیاسی، تصمیم گیریهای راهبردی و مراکز فرماندهی بین المللی شوند. پدافند غیرعامل در معماری و شهرسازی می تواند علاوه بر کاهش خسارات تهدیدات انسان ساز جنگ و بمباران هوایی و غیره، جهت کاهش خطرپذیری در برابر انواع خطرات طبیعی نیز مفید واقع شود.

شهرها، جنگها و مخاطرات طبیعی از آغازین روزهای تمدن با هم پیوند خورده اند. افزایش تراکم جمعیت و تجمع ثروت دو مشخصه زندگی شهری به شمار می روند که همین دو مشخصه آسیب پذیری آن را نیز افزایش می دهند. بزرگی خصیصه بارز شهرهاست بنابراین تاثیرات فجایع و جنگها نیز بر شهرها اغلب بزرگ و وسیع است. حافظه بشر از اسامی شهرهای ویران شده پر است. سدههای ماقبل تاریخ مدرن شهرهای زیادی وجود دارد که در اثر جنگها یا حوادث طبیعی به کلی محو شده اند. اما شهرهایی نیز وجود دارند که نوع شهرسازی و معماری آنها بگونه‌ای بوده است که بالاترین تاب آوری را در زمان مخاطرات داشته اند و آسیبها را به حداقل تقلیل داده اند. وقتی جنگی در شهر رخ می دهد یک وضعیت پیچیده و خطرناک برای غیرنظامیان به وجود می آید و زندگی روزمره مردم به طور مستقیم تحت تاثیر قرار می گیرد. آنها به فکر ذخیره آب و غذا و دسترسی به فضاهای امن هستند. طراحی و معماری یک شهر ایمن باید بگونه‌ای باشد که در میانه چنین شرایطی گروههای غیرنظامی کمترین آسیب را ببینند. همین وضعیت در زمان وقوع سیل و یا زلزله نیز باید حکمفرما باشد. ساختمانهای با معماری متناسب می توانند امکان تخلیه سریعتر را فراهم سازند و از این طریق حجم تلفات را کمتر کنند. زمانی که صحبت از آسیب پذیری شهرها به خصوص در برابر مخاطرات محیطی به میان می آید باید

گزارش تخصصی

شهرهایی از جنس پدافند غیرعامل

فضاها) در زمان بحران و غیر بحران را نام برد. همانطور که عنوان شد معماری پایدار و متناسب با اصول پدافند غیر عامل فقط در جنبه های کیفیت و استحکام بنا در مقابل تهدیدات جنگ و بلایای طبیعی خلاصه نمی شود هر چند که این موضوع بسیار مهم است. به عنوان نمونه بررسی تجربیات و اتفاقات نشان می دهد که طراحی شهری مناسب و معماری دوراندیشانه و با تفکر دفاعی در بسیاری از موارد توانسته است خسارات و آسیب ها را به نحو چشمگیری کاهش دهد. زلزله اخیر کرمانشاه، آتش سوزی ساختمان پلاسکو، حمله تروریستی به ساختمان مجلس و چندین و چند مورد دیگر نشان می دهد معماری این ساختمان ها با رویکرد و رعایت اصول دفاعی نبوده است.

در پایان باید گفت شهرسازی طراحی شهری و بخصوص معماری ساختمان ها در کشور ما که با همه انواع تهدیدات ذکر شده از اقدام خصمانه دشمنان گرفته تا کمین گروه های تروریستی و همچنین مخاطرات پر شمار محیطی، کم و بیش مواجه است یک ضرورت است. جای تردید نیست که اگر جنگی در آینده رخ دهد کلیه مراکز اسکان و فعالیت کشور در شهرها به دلیل برخورداری از کارکردهای متنوع پشتیبانی، خدماتی، ارتباطی مواجه با تهدید و تلفات سنگین انسانی بوده و در صدر اهداف مورد توجه مهاجمین قرار دارند. بنابراین نوع نگرش به آنها بسیار مهم و راهبردی است. رعایت اصول معماری و شهرسازی دفاعی مستلزم این نکته است که تنها اکتفا به نظرات یک مهندس سازه و نگاه مهندسی برای تحقق آن کافی نیست بلکه این طراحی و معماری باید مبتنی بر آموزه های دکترین نظامی و دفاعی باشد در این صورت می توان گفت مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در شهرسازی نهادینه شده است.

یادآور شد که مناطق شهری ذاتا فاجعه آمیز نیستند بلکه فرایندهای ساختاری، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که با سرعت بخشیدن به شهرنشینی به فاجعه نیز سرعت می بخشند. اگر چه شهروندان فقیر بیشتر در معرض خطر هستند و در پهنه های خطرناک سیل خیز، در معرض آتش سوزی، مجاورت محل های دفن زباله ها، حریم گسل ها، مناطق در معرض لغزش و ریزش زمین و .. زندگی می کنند، اما آسیب پذیری شهری محدود به ساکنان کم درآمد نمی شود بلکه بر همه شهروندان تاثیر می گذارد. بنابراین حتی بلایای طبیعی نیز دارای جنبه های انسانی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و فنی هستند که همه این جنبه ها در کنار هم باعث می شوند که یک خطر طبیعی چطور به فاجعه تبدیل شود.

بدون تردید چه در زمان قدیم و چه در دوره کنونی طراحی شهری و معماری ساختمان نقش بسیار پررنگی را در کاهش آسیب پذیری یک شهر ایفا می کند و یکی از مهمترین عوامل افزایش دهنده تلفات انسانی چه در حملات نظامی و چه در مخاطرات طبیعی معماری غیراستاندارد و غیرمنطبق با اصول و اسلوب پدافند غیر عامل است. در طراحی شهرها و تعیین کاربری های مورد نیاز شهر و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر علاوه بر نیاز ایجاد فضاهای مناسب برای حفظ جان مردم بایستی فعالیت های ضروری نیز بی وقفه تداوم یابد و تا جای ممکن میزان آسیب پذیری شهر کاهش یابد. در واقع طراح معماری پایدار باید اصولی را در نظر بگیرد که ژن دفاع را در خود به کار برد. این اصول را می توان مکان یابی، پراکندگی، استتار و فریب (کاربرد در حوزه نظامی) استحکامات (ضد لرزه و موج و ... ، تاسیسات، طراحی میلمان شهری و طراحی داخلی مکان امن در راستای کاهش آسیب، ورودی و خروجی ها، چند عملکردی بودن

■ در طراحی شهرها و تعیین کاربری های مورد نیاز شهر و نحوه ارتباط آنها با یکدیگر علاوه بر ایجاد فضاهای مناسب برای حفظ جان مردم بایستی فعالیت های ضروری نیز بی وقفه تداوم یابد و تا جای ممکن میزان آسیب پذیری شهر کاهش یابد

■ زلزله اخیر کرمانشاه، آتش سوزی ساختمان پلاسکو، حمله تروریستی به ساختمان مجلس و چندین و چند مورد دیگر نشان می دهد معماری این ساختمان ها با رویکرد و رعایت اصول دفاعی نبوده است

گفت‌وگو از حسین جمشیدیان

وزارت نیرو با توجه به حوزه گسترده‌ای که در زمینه خدمات‌رسانی حیاتی در کشور دارد، یکی از نهادهای حیاتی کشور است. این گستردگی چنانچه به درستی مدیریت نشود، در جایی که خود باید بحران را مدیریت کند به بحران مدیریت تبدیل می‌شود و زمینه را برای ظهور و بروز تهدیدات فراهم می‌کند. مدیرکل دفتر مدیریت بحران و پدافند غیرعامل وزارت نیرو یکی از مدیران این وزارتخانه است که می‌گوید برخی تهدیداتی که در حال حاضر رخ می‌دهد و گاهی به عنوان نقطه ضعف از آن آسیب می‌بینیم به خاطر آن است که کسانی درگیر مباحث مدیریتی هستند که خیلی از جنس تهدیدات خبر ندارند. در گفت‌وگویی با مهندس میثم جعفرزاده، از چگونگی مدیریت بحران و توجه به پدافند غیرعامل در وزارت نیرو پرسیدیم که در ادامه می‌خوانید.

جناب مهندس در مورد چگونگی شکل‌گیری دفتر

مدیرکل دفتر مدیریت بحران و پدافند غیرعامل وزارت نیرو در گفت‌وگو با «صیانت پایدار»:

هیچ طرحی در وزارت نیرو بدون پیوست پدافند غیرعامل مجوز اجرایی نمی‌گیرد

برنامه‌های پدافند غیرعامل بود که مورد پیگیری قرار گرفت. یکی از برنامه‌هایی که بسیار برای ما اهمیت داشت افزایش آستانه مقاومت و ظرفیت پایداری است، چون بحث استمرار خدمات و کاهش زمان بازگشت در زمان اضطراری یکی از مهم‌ترین مسائل وزارت نیرو محسوب می‌شود. در حال حاضر بیشتر روی این کار می‌کنیم که شرایط به گونه‌ای باشد که در صورت بروز حادثه با رعایت «کاهش زمان بازگشت» بتوانیم زودتر به شرایط عادی برگردیم. همچنین تدوین شرح وظایفی تحت عنوان «ستاد» در دستور کار قرار گرفت تا بتوانیم به واسطه آن یک راهبردی کلی را در صنعت آب و برق دنبال کنیم.

یکی دیگر از مسائل مهم برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری و تدوین خط مشی و استقرار نظام‌نامه با عنوان نظام‌نامه مدیریت بحران و پدافند غیرعامل بود که تهیه و تدوین آن در دفتر مدیریت بحران و پدافند غیرعامل وزارت نیرو انجام شد. یکی از مهم‌ترین مسائل، مباحث فرماندهی عملیات راهبری در بحران‌های ملی و تعیین استان‌های معین در هنگام حوادثی مانند زلزله بود. برای مثال در زلزله کرمانشاه امداد رسانی از خود استان که در زلزله آسیب دیده غیرممکن است از همین رو استان‌های مجاور که به عنوان استان معین تعیین شده‌اند باید برای امداد رسانی سازماندهی شوند.

کمی که جلوتر آمدیم به سراغ بحث استانداردها رفتیم. این مباحث شامل تصویب استانداردها، سنجش ریسک، ضوابط مدیریت فنی چه در تاسیسات موجود و چه در بحث‌های نظارتی بود که این استانداردها مصوب شد. در این زمینه طرح‌ها و برنامه‌هایی که از سازمان پدافند غیرعامل به وزارت نیرو می‌آمد، ابتدا بومی و سپس برای زیرمجموعه ابلاغ می‌شد.

برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی نیز جزو نقاط قوت کاری ما است البته جنس کار را عوض کردیم و به سمت اقدامات تخصصی بردیم. این دوره‌ها ابتدا در مورد مباحث مربوط به آشنایی با پدافند غیرعامل بود اما سپس به سمت مسائلی همچون حملات سایبری، امنیت اطلاعات و تهدیدات، مهندسی زلزله، دینامیک سازه‌ها و امنیت نفوذ، گسترش یافت. ما این مباحث را هم در زمینه صنعت نیروگاهی و هم صنعت آب و برق مورد بررسی قرار داده‌ایم.

یکی از مسائل مهمی که روی آن کار شده و اکنون نیز پیگیری آن هستیم مباحث مربوط به بیوتور بیسم است که در این دوره‌ها فعال شده است و با همکاری سازمان پدافند غیرعامل و سایر سازمان‌هایی که در زمینه بیوتور بیسم کار می‌کنند و تخصص دارند توانستیم دوره‌های مشترکی را برگزار کنیم.

سوال: با توجه به گستردگی فعالیت‌های وزارت نیرو چگونه توان این وزارتخانه در برابر حوادث احتمالی مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌گیرد؟

مدیریت بحران و پدافند غیرعامل وزارت نیرو و اقداماتی که از ابتدا در دستور کارتان قرار گرفته است توضیح بفرمایید.

ما تعریفی را در مجموعه وزارت نیرو با توجه به تعریف مقام معظم رهبری که در ابلاغیه سازمان پدافند داشته‌اند تدوین و در دستور کار قرار داده‌ایم و هر چیزی که پایداری شبکه حوزه آب و برق ما را مورد آسیب و تهدید قرار دهد، ما باید در آنجا مباحث پدافند غیرعامل را مورد ملاحظه و بررسی قرار دهیم. هدف در مجموعه وزارت نیرو، پایداری خدمات است. در حوزه آب و برق هم به لحاظ کمی است و هم کیفی، هر چیزی که به این مقوله آسیب بزند، بحث پدافند غیرعامل در مورد آن مطرح و در نظر گرفته می‌شود.

حال بستگی دارد جنس این تهدید طبیعی باشد، مانند سیل و زلزله و اتفاقات مشابه، یا غیرطبیعی باشد مانند حوزه‌های تهدیدات سایبر، موشکی و بیوتور بیسم.

شکل‌گیری دفتر مدیریت بحران و پدافند غیرعامل وزارت نیرو، تقریباً در سال ۹۰ بود و اکنون در آستانه هفتمین سالگرد آن هستیم. با توجه به مصوبه کمیته دائمی، دفتر مدیریت بحران و پدافند غیرعامل در وزارت نیرو تشکیل شد و مجموعه اقداماتی که در دستور کار داشت را از ابتدا با چند مبحث مهم و اساسی به صورت جدی دنبال کرد.

برنامه‌ریزی و نظارت بر اجرای طرح‌های ایمن‌سازی در تاسیسات حیاتی حساس و مهم یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها بود که در دستور کار قرار گرفت. نکته دیگر ایجاد آمادگی لازم در ابعاد سازماندهی و تامین و تجهیز منابع بود. در وجه بعد ایجاد هماهنگی برای برنامه‌ریزی و نظارت روی

در حال حاضر

یکی از بزرگترین مانورهای پدافند غیرعامل در سراسر کشور مربوط به وزارت نیرو است که شامل قطع برق نقاط حساس، حیاتی و مهم است که هر سال در هفته پدافند غیرعامل برگزار می‌شود و در زمینه بزرگی آن جالب است بدانید که گاهی در ۹۳۰ نقطه قطع برق را اعمال می‌کنیم

در بحث برق ۹۰ درصد تجهیزات اتمان ساخت داخل است که علت این اتفاق تحریم‌ها است

می‌توان به تحریم‌ها دو گونه نگاه کرد. یکی نگاه منفعلانه و دیگری تبدیل کردن تهدید به فرصت، یعنی از این فضا برای بومی‌سازی تجهیزات و خدمات استفاده کنیم. اگر تا دیروز شما به واسطه یک تراشه کوچک در یک سیستم به خارج وابسته بودید حالا به واسطه تحریم‌ها با مشکل روبرو هستید، بنابراین باید سعی کنیم با تکیه بر توان داخل آن را بسازیم.

خوشبختانه اتفاقی که در بسیاری از بخش‌های وزارت نیرو افتاده این است که ما در بحث برق ۹۰ درصد تجهیزات اتمان ساخت داخل است که علت این اتفاق تحریم‌ها است. در حوزه امنیت سایبری نیز ما در وزارت نیرو وضعیت مطلوبی داریم و شرکت‌های دانش‌بنیانی که در این زمینه کار می‌کنند بسیار قوی و منظم هستند.

سوال: بزرگترین چالشی که در زمینه بومی‌سازی تکنولوژی در زمینه پدافند غیرعامل در وزارت نیرو مواجهیم چیست؟

بزرگترین چالش کنونی ما دیدگاه تصمیم‌گیران است. بدان معنا که باید ایمان داشته باشیم که می‌توانیم کاری را انجام دهیم. باور داشتن به انجام یک کار با انجام آن کار بسیار متفاوت است و معتقدم ایجاد باور در میان تصمیم‌گیران از همه مهمتر است. یقین بدانید با وجود شرکت‌های دانش‌بنیان و جوانان نخبه‌ای که داریم قطعاً با ایمان و باورهای قوی می‌توانیم پیشرفت‌های خوبی داشته باشیم.

پدافند غیرعامل وقتی می‌تواند موفق باشد که در درجه اول شناخت درستی از وضعیت موجود داشته باشد (این شامل تمام نهادها و دستگاه از نظامی گرفته تا غیرنظامی است) از سویی دیگر باید درک کنیم که در چه شرایطی قرار داریم و جنس تهدیدات چیست. اتفاقاتی که در حال حاضر رخ می‌دهد و گاهی به عنوان نقطه ضعف از آن آسیب می‌بینیم این است که کسانی درگیر مباحث مدیریتی هستند خیلی از جنس تهدیدات خبر ندارند و این در حالی است که ضعف از کسانی است که باید این نقطه ضعف را به آنان گوشزد کنند. این سبب می‌شود درک درستی از شرایط موجود نداشته باشیم.

از روز اول تشکیل دفتر مدیریت بحران در پدافند غیرعامل در وزارت نیرو چالش‌های بسیاری با برخی مسئولان دولتی و بعضاً مجلسی‌ها داشتیم به طوری که به نظر من نقطه ضعف ما در حوزه بحران و پدافند غیرعامل مجلس است، چون نه قوه نظارتی قوی دارد و نه قوه قانونگذاری قوی. در حوادث همه پای کار می‌آیند ولی هیچ‌کس نمی‌گوید چرا شما زودتر و قبل از فاجعه اقدام نکردید و حوزه پیشگیری را جدی نگرفتید. در دیدار اخیر که با مقام معظم رهبری داشتیم ایشان جمله‌ای بسیار مهم فرمودند «اگر غفلت کنیم ضربه خواهیم خورد و در آن هنگام بلند شدن سخت خواهد بود». این غفلت نیز به همان ضعفی برمی‌گردد که قبلاً بیان کردم و این همان شناخت و داشتن درک درستی از شرایط موجود است.

ما در زمینه ارزیابی و سنجش آمادگی وزارت نیرو و بخش‌های تابعه آن، مانورها به ویژه مانورهای پدافند غیرعامل را در دستور کار قرار داریم و اقدامات خوبی انجام داده‌ایم. البته جنس مانورها را تغییر داده‌ایم و سناریوها را با توجه به تهدیدات و تغییراتی که سازمان پدافند غیرعامل به ما ابلاغ کرده به روز می‌کنیم. در حال حاضر یکی از بزرگترین مانورهای پدافند غیرعامل در سراسر کشور مربوط به وزارت نیرو است که شامل قطع برق نقاط حساس، حیاتی و مهم است که هر سال در هفته پدافند برگزار می‌شود و در زمینه بزرگی آن جالب است بدانید که گاهی در ۹۳۰ نقطه قطع برق را اعمال می‌کنیم.

همچنین به دنبال مانورهای سایبری به روز شده، مانورهایی را در دیسپچینگ‌های ملی انجام داده‌ایم. در حوزه مخازن نیز مباحث مربوط به آتش‌سوزی مطرح است که مانورهای متناسب با آن طراحی و اجرا کرده‌ایم. همچنین در حوزه مدیریت سیلاب و رودخانه‌ها نیز مانورهای استراتژیکی را به طور مرتب انجام می‌دهیم. تقریباً می‌توان گفت وزارت نیرو نزدیک به ۴۰۰ مانور را به صورت منسجم و سازماندهی شده انجام می‌دهد.

سوال: در حال حاضر رویکرد وزارت نیرو در پروژه‌ها پس از در نظر گرفتن مباحث مربوط به پدافند غیرعامل چه تغییراتی داشته است؟

یکی از اهدافی که مطالعه و تحقیق بسیاری روی آن انجام داده‌ایم تامین آب و برق در شرایط اضطراری است. این مطالعه را برای همه استان‌ها اجباری کرده‌ایم، همزمان در زمینه زیرساخت‌ها برای مثال تامین و توزیع آب هم طرح‌های پدافند غیرعامل تهیه کرده‌ایم. این مطالعات برای نیروگاه‌های ما نیز انجام شده است. در زمینه پروژه‌ها نیز در پروژه‌های معروف و مهم مانند انتقال آب ارس به شرق دریاچه ارومیه یا زه‌کشی در دشت مغان یا طرح‌های آبرسانی در استان اصفهان، مطالعات پدافند غیرعامل اجباری است، در سال گذشته هیچ طرحی بدون پیوست پدافند غیرعامل انجام نشده است به عبارتی ما به هیچ طرحی بدون مطالعات پدافند غیرعامل مجوز اجرا نمی‌دهیم مگر در صورتی که جزو پروژه‌های معمولی باشد. مانند سدهای خاکی که برای آبیاری‌های روستایی استفاده می‌شود که البته این طرح‌ها نیز نیازمند توجیه پدافندی است.

همچنین یکی دیگر از اقدامات ما ساماندهی مشاوران پدافند غیرعامل بوده است. با توجه به آنکه تعداد این مشاوران کم بود در حال حاضر آیین‌نامه داخلی تشخیص صلاحیت مشاوران پدافند غیرعامل را تدوین کرده‌ایم و بحث دستورالعمل‌های اجرایی برای استان‌های معین یا جانشین را تدوین کرده‌ایم. خوشبختانه در حال حاضر وزارت نیرو زیرمجموعه‌ای ندارد که ساختار پدافند غیرعامل نداشته باشد و برای دستیابی به اهداف آن یک ردیف بودجه مستقل برای آن در نظر گرفته شده است.

سوال: با توجه به گستردگی و کاربرد مباحث پدافند غیرعامل در مجموعه وزارت نیرو،

آیا ما از دانش فنی کافی ما برای دستیابی به اهداف مورد نظر برخوردار هستیم و این توان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

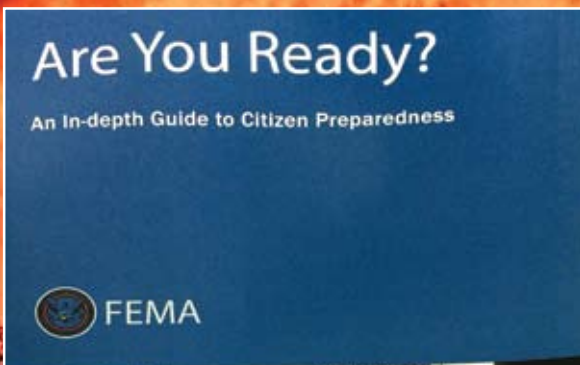
بله. ما در حال حاضر دانش لازم را برای دستیابی به اهداف پدافند غیرعامل برخورداریم. شاید چند سال پیش این گونه نبود ولی اکنون با توجه به تربیت نیروی متخصص در زمینه پدافند غیرعامل به این دانش دست یافته‌ایم و ادبیات کنونی ما در زمینه پدافند غیرعامل در زمینه حوادث و رخدادها کاملاً بروز و مدرن است.

سوال: آیا تحریم‌ها توانسته است در مباحث تجهیز، انتقال دانش و تکنولوژی روی مباحث پدافندی در وزارت نیرو تاثیر گذار باشد؟

بررسی دستورالعمل جامع آمریکا برای مقابله با بحران

آیا برای روز مبادا آماده‌اید؟!!

■ در اکثر کشورها دستورالعمل‌های جامعی برای پیرای سنجش و ارتقاء آمادگی شهروندان در مقابل مخاطرات طراحی و تدوین می‌شود. دستورالعملی برای اینکه چگونه از خود و خانواده در برابر انواع خطرات و حوادث محافظت کنند. این دستورالعمل‌ها در واقع راهنمای گام به گامی هستند که به ما می‌آموزند در هر مرحله از بحران یعنی قبل حین و بعد آن چه کارهایی را باید انجام دهیم و از کدام کارها بپرهیزیم. به عنوان مثال ایالات متحده دستورالعملی با نام "آیا آماده‌ای؟" را به کار گرفته است و مردم این کشور را برای مواجهه با مخاطرات آموزش می‌دهد.

فجایع است. برخی از مسائلی که باید بر مبنای این نوع رویکرد آموزشی دنبال شوند عبارتند از اینکه قبل بعد و حین حادثه گام‌های مهمی را برداریم. مثلا علائم و نشانه‌های خطرات و ریسک‌ها را بدانیم، انواع بیمه‌ها را تکمیل کرده و بیمه کردن جان و مال جزئی از سیاست زندگی ما باشد، برنامه دقیقی از آنچه می‌خواهیم انجام دهیم داشته باشیم، کیت مواد غذایی اضطراری آماده باشد و برای کمک به دیگران داوطلب باشیم. در حین وقوع باید طرح خود را عملیاتی کنیم به دیگران کمک کنیم به مسئولان و مقامات در ارتباط با سانه مشاوره دقیق بدهیم و بعد از حادثه نیز چگونه اموال خسارت دیده را مرمت و ساماندهی کنیم و راه‌های کاهش خسارت در آینده را به کار گیریم. در ایالات متحده دستورالعمل آیا آماده‌ای به شکل هر می است که در راس آن حکومت مرکزی، در رده پایین تر ایالت‌ها، در سطحی پایین تر از آن دولت‌های محلی و در

در اکثر کشورها دستورالعمل‌های جامعی برای برای سنجش و ارتقاء آمادگی شهروندان در مقابل مخاطرات طراحی و تدوین می‌شود. دستورالعملی برای اینکه چگونه از خود و خانواده در برابر انواع خطرات و حوادث محافظت کنند. این دستورالعمل‌ها در واقع راهنمای گام به گامی هستند که به ما می‌آموزند در هر مرحله از بحران یعنی قبل حین و بعد آن چه کارهایی را باید انجام دهیم و از کدام کارها بپرهیزیم. در این زمینه به عنوان مثال ایالات متحده دستورالعملی با نام "آیا آماده‌ای؟" را به کار گرفته است و مردم این کشور را برای مواجهه با مخاطرات آموزش می‌دهد که در اینجا مروری گذرا بر آن خواهیم داشت.

این چارچوب آماده سازی در مقابل انواع مخاطرات بیولوژیک، شیمیایی، رادیواکتیو، حملات تروریستی و حوادث طبیعی می‌باشد و آموزش آن اغلب توسط دولت‌های محلی به شهروندان داده می‌شود و با استفاده از مکانیسم‌های تشویقی آنها را به یادگیری ترغیب می‌کنند. بر پایه آموزش عمومی شهروندان می‌آموزند که خود، خانواده، شهر و جامعه خود را چگونه در زمان فاجعه یاری کنند و نقش خود را به بهترین نحو بازی کنند. واقعیت این است که آماده‌سازی می‌تواند ترس، اضطراب و تلفات یک بلیه طبیعی یا انسانی را کاهش دهد و افراد خانواده و جامعه رعایت ایمنی و خود مراقبتی را آموزش می‌بینند و از این طریق تا رسیدن تیم‌های امداد می‌توان حجم زیادی از خسارات را کاهش دهند. بر مبنای طرح‌های جامع آموزش آمادگی در برابر مخاطرات هر شهروندی یک عنصر حیاتی و یک بخش مهم از سیستم مدیریت اضطراری

قاعده آن شهروندان قرار دارند. سیستم مدیریت اضطراری ملی بر روی مسئولیت مشترک و مشارکت فعال تمامی سطوح این هرم بنا شده است. دولت فدرال تمامی برنامه‌های آموزش عمومی را تدوین می‌کند و تامین مالی تمامی مراحل آن از خرید تجهیزات گرفته تا آموزش و تمرینات و مانورها و حقوق پرسنل آموزش دهنده را بر عهده دارد. در سیستم مدیریت مخاطره ملی مردم قبل از هر چیز باید بدانند چه مخاطراتی زندگی آنها را تهدید می‌کنند. به عبارتی یک گونه‌شناسی واقع‌بینانه و مبتنی بر حقیقت از این تهدیدات داشته باشند. شناخت دسته‌بندی مخاطرات شامل مخاطرات طبیعی (سیل، رعد و برق، گردباد، سرمای شدید و امواج سرمایی، گرمای شدید، زلزله، آتش‌فشان، لغزش و ریزش زمین، سونامی و آتش‌سوزی) مخاطرات تکنولوژیک (نیروگاه‌های هسته‌ای، کارخانجات شیمیایی و...) خطر تروریسم (انفجار، تهدیدات بیولوژیک، تهدیدات شیمیایی، انفجار هسته‌ای، انفجار رادیولوژیک و...) گام اول این برنامه است. یکی دیگر از قسمت‌های مهم این بسته، سیستم هشدار اضطراری است که در مدت زمانی کوتاه می‌تواند تمام کشور را آگاه سازد و باید تمام ایستگاه‌های رادیو، تلویزیون محلی به این سیستم هشداردهنده متصل باشند. این زنگ‌های هشداردهنده باعث می‌شوند که مثلا در زمان تخلیه اضطراری مسئولان محلی بلافاصله با مردم ارتباط برقرار کنند و اطلاعات لازم را به آنها ارائه دهند. شما می‌توانید این زنگ‌ها و آژیرها را در هر کجا که قرار دارید و در معرض تهدید هستید دریافت کنید نوع تخلیه یقینا بستگی به نوع مخاطره دارد اگر مخاطره بعنوان مثال یک طوفان باشد ممکن است شما یک روز برای تخلیه فرصت داشته باشید اما برخی حوادث مانند زلزله اصولا به مردم اجازه نمی‌دهد که حتی نیازهای اساسی را جمع‌آوری و بسته‌بندی کنند. بنابراین باید از قبل این آمادگی را برای مواجهه با آنها داشت. در سیستم اضطراری علاوه بر منزل باید اطلاعات لازم را در ارتباط با ایمنی مدرسه، کودکان و محل کار خود داشته باشیم. در این زمینه لازم است از مسئولان مدارس جویا شویم که مسیرهای تخلیه اضطراری دانش‌آموزان کجاست، پناهگاه دارد یا خیر و خانواده‌ها چگونه می‌توانند در مواقع بحران به مدرسه دسترسی پیدا کنند و آیا مدرسه آب، مواد غذایی و دیگر اقلام مورد نیاز را برای مواقع بحران ذخیره کرده است یا خیر. همین اطلاعات در مورد محیط کار نیز لازم است. اگر مدیر یک مجموعه کاری هستید اطمینان حاصل کنید که اگر کارکنان شما نتوانند به خانه بروند لوازم مناسب و کافی را برای حمایت از آنها در اختیار دارید. در محیط خانواده ممکن است زمان وقوع حادثه اعضای خانواده کنار هم نباشند و هر یک در مکانی قرار داشته باشند. شما باید برنامه‌ریزی لازم را برای این موضوع داشته باشید که چگونه با

همدیگر ارتباط برقرار کنید و در زمانی کوتاه به هم پیوندید. یک کارت اطلاعات تماس که جزئیات مشخصات خانوادگی در آن درج شده است را در داخل کیف دانش‌آموزان قرار دهید. گام دیگر همانطور که عنوان شد بیمه کردن اموال و زندگی و سلامت است که در این خصوص هم باید تمامی سیاست‌های موجود در زمینه بیمه و میزان پوشش بیمه‌ها و سقف تعهدات آنها به دقت مطالعه شود تا اطمینان حاصل شود که در شرایط فاجعه چگونه از شما و خانواده محافظت می‌کند. شما باید از مخاطرات محیط زندگی و کار خود اطلاع دقیق داشته باشید تا بر مبنای آن به سراغ بیمه بروید. کپی بیمه‌نامه‌ها نیز همراه با دیگر مدارک مهم حتما باید در مکانی امن و با آسیب‌پذیری کمتر قرار بگیرند. گام دیگر در این زمینه همانگونه که در بالا اشاره شد اینست که ما آمادگی لجستیکی لازم را برای مقابله با بحران داشته باشیم. تیم‌های امداد و نجات یقینا نمی‌توانند در آن واحد به همه حادثه‌دیدگان کمک کنند. کیت لوازم اضطراری مانند غذای فاسد نشدنی برای سه روز، ذخیره آب برای سه روز، رادیو یا تلویزیون قابل حمل با باتری اضافی، چراغ قوه و باتری اضافی، جعبه کمک‌های اولیه و لوازم بهداشتی، لباس‌های اضافه، ظروف پخت و پز، کارت اعتباری و پول نقد و... از جمله اقلام این بسته هستند که هر شش ماه یک بار باید این بسته از نو چیده و بسته‌بندی شود و هر سال نیازسنجی مجدد صورت گرفته و بسته لوازم اضطراری بسته به شرایط خانواده به روز شود. پناهگاه و سرپناه گزینه مهم دیگر در این زمینه است. نوع و شرایط پناهگاه بسته به نوع مخاطره تغییر می‌کند. پناهگاه مناسب برای گردباد ممکن است برای زلزله یا سیل مناسب نباشد. حتی اگر پناهگاه لوازم مورد نیاز را داشته باشد لازم است شما بسته لوازم اضطراری که توضیح داده شد با خود به همراه داشته باشید. مدیریت ذخائر آب و غذا امری بسیار مهم است که بسته به مدت اسکان در سرپناه باید به دقت لحاظ شود. هنگامی که برنامه ایمنی خود را تدوین کرده‌اید نیازمند آن است که آن را تمرین و حفظ کنید. به عنوان مثال اعضای خانواده از همدیگر سوال کنید که آیا مکان قرار ملاقات را به یاد می‌آورند؟ آیا شماره تلفن‌ها و قوانین ایمنی را به یاد می‌آورند؟ تمرینات پناه گرفتن در شرایط مختلف را انجام دهید. این تمرینات برای هر مخاطره‌ای شکل خاص خود را خواهد داشت. این برنامه جامع دارای مراحل دیگری نیز می‌باشد که در اینجا از آنها عبور می‌کنیم آنچه که حائز اهمیت است وجود چارچوبی جامع است که طبق آن همه افراد جامعه می‌توانند از خود و خانواده خود در مقابل مخاطرات محافظت کنند. به نظر می‌رسد در کشور ما علی‌رغم تلاش‌های شایان توجهی که در موضوع مدیریت بحران انجام شده جای خالی چنین دستورالعمل جامعی احساس می‌شود.

دکتر ابراهیم صالحی عمران رئیس دانشگاه فنی و حرفه‌ای

دکتر ابراهیم صالحی عمران رئیس دانشگاه فنی و حرفه‌ای می‌گوید: آنچه که می‌تواند در دوره و زمانه کنونی به تحقق اهداف پدافند غیرعامل کمک کند سرمایه انسانی کارآمد است که علاوه بر دانش و مهارت دارای بینش و بصیرت باشد. شاید بسیاری به‌خاطر واژه پدافند در مقوله پدافند غیرعامل فکر کنند این مفهوم شامل یکسری اقدامات نظامی است، در صورتی که این‌گونه نیست. همانگونه که در سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری نیز دیده می‌شود، پدافند غیرعامل اقدامی غیرنظامی است که کمک می‌کند قدرت بازدارندگی و پایداری ملی افزایش یابد. باید دانست که برای محافظت از کشور باید هم اقدامات نظامی و هم غیرنظامی در دستور کار قرار گیرد و طبیعی است که اقدامات غیرنظامی می‌تواند تاثیرات و نتایج پایدارتری داشته باشد.

سرمایه انسانی کارآمد مهمترین ابزار تحقق اهداف پدافند غیرعامل

واقعیت این است که در دنیای امروز مهم‌ترین سپر برای یک کشور در برابر دشمن نیروی انسانی کارآمد است. از همین رو است که در ادبیات نوین مدیریت از آن به عنوان سرمایه انسانی تعبیر می‌شود و آموزش باید طوری کارآمد باشد که انسان‌ها تبدیل به یک سرمایه شوند یعنی آموزش سبب می‌شود که فرد آثارش، دانش‌اش، کردارش، رفتارش و عملش تبدیل به آثار بسیار زیادی شود که در زمینه مختلف علمی، سیاسی، فنی و تکنولوژی ظهور خواهد کرد.

چنین دیدگاهی به ویژه در مقطع خاص کنونی شرایط کشور و لزوم توجه به اقتصاد مقاومتی بیش از پیش خود را نشان می‌دهد. در چنین شرایطی بیش از همیشه باید منابع انسانی را غنی و توانمند کنیم. اگر قرار باشد بحث افزایش کارآمدی نیروی انسانی در پدافند غیرعامل مطرح شود آموزش بیش از همیشه اهمیت می‌یابد. در گذشته ایده این بود که اگر تعدادی

اگر قرار باشد این کار شامل اقدامات غیرنظامی باشد گستره عظیمی شامل مجموعه‌ای از اقدامات مدیریتی، فنی، مهندسی و مهارتی را شامل خواهد شد. اما من می‌خواهم آن را از دریچه یک کارشناس آموزش و فردی دانشگاهی نگاه کنم. در اقدامات غیرنظامی و آنچه که موجب پایداری می‌شود بیش از همه عامل انسانی مطرح و تاثیرگذار است. عامل انسانی مهم‌ترین فاکتور در پدافند غیرعامل است و هر جا عامل انسانی مطرح باشد آموزش منابع انسانی بیشترین تاثیر را دارد و کلیدی‌ترین موضوع است.

در دانشگاه فنی

و حرفه‌ای ما تفاهم‌نامه‌ای را
با سازمان پدافند غیرعامل به امضا

**رسانده‌ایم که در تمام دوره‌های آموزشی
مربوط به مباحث منابع انسانی اعلام کردیم که
آماده همکاری هستیم. ما برای پدافند غیرعامل
برنامه داریم و دوست داریم ظرفیت‌های دانشگاه
فنی و حرفه‌ای، هم در زمینه تکنیکی و فنی با
اهداف غیرنظامی و پدافند غیرعامل برای
افزایش قدرت بازدارندگی است به کار
بگیریم و به پایداری ملی
کمک می‌کند**

در برابر دشمن است. هوش فقط فیزیکی و ژنتیکی نیست بلکه هوش اخلاقی هم مهم است. هوش اخلاقی افراد را به بلوغ اخلاقی می‌رساند. افراد دارای بلوغ اخلاقی واجد شایستگی‌هایی هستند که آنها را با مکارم اخلاقی آشنا کند. این بهترین فاکتور در پدافند غیرعامل است که من روی آن تاکید دارم.

در دانشگاه فنی و حرفه‌ای ما تفاهم‌نامه‌ای را با سازمان پدافند غیرعامل به امضا رسانده‌ایم که در تمام دوره‌های آموزشی مربوط به مباحث منابع انسانی اعلام کردیم که آماده همکاری هستیم. ما برای پدافند غیرعامل برنامه داریم و دوست داریم ظرفیت‌های دانشگاه فنی و حرفه‌ای، هم در زمینه تکنیکی و فنی با اهداف غیرنظامی و پدافند غیرعامل برای افزایش قدرت بازدارندگی است به کار بگیریم و به پایداری ملی کمک می‌کند. اعلام آمادگی کردیم تا برنامه‌های آموزشی‌مان را مطابق با نیازهای سازمان پدافند غیرعامل کشور برنامه‌ریزی کنیم و تربیت تکنیسین این جامعه برعهده ما است می‌توانیم بسیار موثر باشیم. آمادگی داریم تجاریمان را با سازمان پدافند غیرعامل با هدف تربیت نیروی انسانی کارآمد و متعهد برای جامعه به اشتراک بگذاریم و سهم خود را از وظایف ملی‌مان ادا کنیم.

نیرو از لحاظ فیزیکی و جمعیتی بیشتر باشد زیرساخت‌ها قوی‌تر است. اما کمی بعد اهمیت تعداد نیروی انسانی جای خود را به دانش‌های انسانی داد و کشورها فهمیدند که باید روی دانش‌های انسانی سرمایه‌گذاری کنند. از همین رو سیستم‌های آموزشی پس از جنگ جهانی دوم نیز با همین هدف ارتقا و رشد پیدا کرد، چون تفکر این بود که با افزایش کارآمدی و دانش نیروی انسانی، هم توان کشور در برابر تهاجم نیروی خارجی افزایش خواهد یافت و هم فرآیند توسعه سرعت می‌یابد.

در همین زمان بود که بحث سرمایه انسانی به وجود آمد چون پی بردند که در فرآیند بازسازی و نوسازی اجتماعی قدرتمند کردن انسان باید به توانمندسازی انسان و ارتقاء دانش‌ها پرداخته شود اما این رویکرد اگرچه بسیاری از مشکلات را حل کرد ولی کافی نبود. از همین رو سیستم‌های

آموزشی برای افزایش کارایی خود به سراغ مهارت‌ها و تکنیک‌ها رفته و دانش و مهارت فنی مدنظر قرار گرفت و تربیت تکنسین بسیار مهم شد. این مهارت‌آموزی هم به صورت رسمی و هم غیررسمی مورد پیگیری قرار گرفت. این همان رویکردی است که مقام معظم رهبری از آن به عنوان «پنجه‌های کارآمد» تعبیر کرده‌اند اما هرچه جلوتر رفتند انگار نقیصه‌ای وجود داشت و خلاصه‌ها مشخص شد و متوجه شدند مشکل از نوع نگرش و ارزش‌های انسانی است که ما به عنوان بینش و بصیرت افراد از آن یاد می‌کنیم.

ما انسان‌هایی داریم که دانش دارند از پنجه کارآمد نیز برخوردارند اما نگرش، بینش و گرایش‌اتشان مبتنی بر اهداف و ارزش‌های جامعه نیست. در این هنگام بود که ارزش‌ها جایگاه پیدا کرد که از آن تحت عنوان مهارت‌های نرم تعبیر شد و متوجه شدند که باید روی نگرش افراد نیز کار کنند و ارزش‌های مثبت انسانی و اجتماعی باید جدی گرفته شده و روی آن کار شود.

مشخص شد که افراد باید از این لحاظ واجد یکسری صلاحیت‌ها شوند که این صلاحیت‌ها سبب می‌شود که انسان دارای انگیزه باشد. از همین رو است که در دوره‌های آموزشی روزآمد، هم روی مهارت‌های سخت تاکید دارند و هم روی مهارت‌های نرم و منابع انسانی که اینگونه آموزش ببینند به عنوان یک ابزار کارآمد در پدافند غیرعامل موثر خواهند بود.

فرض کنید شما نیروهای انسانی قوی و کارآمدی دارید اما نگرش و ارزش‌های آنها منطبق بر اهداف سیستم نباشد. در عمل این نیروها کارایی لازم را از خود نشان نخواهند داد. از همین رو، امروزه سه عامل دانش، مهارت و نگرش همه تحت عنوان واحد شایستگی ذکر می‌شوند این رویکرد سبب تغییر رویکرد نسبت به مباحث نیروهای انسانی شده است. آنچه که باعث شده یک کشور در عرصه جهانی به یک ابرقدرت تبدیل شود و دارای زیرساخت‌های قوی نظامی، اقتصادی و علمی باشد بدون شک کار کردن روی سرمایه‌های انسانی است و یقین بدانید بدون این رویکرد دستیابی به چنین شرایطی غیرممکن است. به همین نسبت پائنه آشیل یک کشور که موجب شکست یک کشور می‌شود مربوط به نیروی انسانی ضعیف و بدون مهارت است. این عاملی است که سبب می‌شود کشوری اسیر اقتصاد یک کشور قدرتمند شود یا فرهنگ‌اش توسط فرهنگ بیگانه مورد هجوم واقع شود.

از دیدگاه من در شایستگی‌ها آنچه بسیار در ادبیات امروز مدیریت مهم است مربوط به سرمایه‌های اخلاقی است و از همین رو، شایستگی‌های مربوط به سرمایه‌های اخلاقی را مهمترین عامل در قدرت و قوت پدافند غیرعامل می‌دانم.

در قدیم سرمایه‌ها شکل فیزیکی و مادی داشت و متعاقب آن سرمایه‌گذاری‌ها نیز فیزیکی و مادی بود اما بعدها به سرمایه‌های انسانی تعبیر شد که روی دانش و معلومات انسان تاکید داشت. کمی بعد از آن به عنوان سرمایه‌های فرهنگی تعبیر شد که به ارتباط و شبکه‌سازی انسانی بر می‌گشت. ولی آنچه که امروز بسیار اهمیت پیدا کرده و معضل جوامع انسانی شده، بحث دور شدن از اخلاق انسانی و اجتماعی است. بطوری‌که امروزه برای آنکه دوباره به اخلاق برگردند مبحث سرمایه‌های اخلاقی را مطرح می‌کنند. کما اینکه امروز وقتی مسائل مربوط به منابع انسانی را بررسی می‌کنیم با چالش‌های اساسی روبرو می‌شویم که صداقت، درستکاری، شفافیت و راستگویی از جمله آنهاست.

شایستگی اخلاقی در جوامع امروز چنان اهمیت یافته که از آن به «هوش اخلاقی» تعبیر می‌شود. به عبارتی افرادی که تواضع، صداقت و بخشش داشته و اصول و سرمایه‌های اجتماعی و دینی را ارزش بدانند افرادی قدرتمند و توانمند هستند و سرمایه‌گذاری روی آنها بهترین سپر

کریمی قدوسی در گفت و گو با «صیانت پایدار»:

قوانین حوزه پدافند غیر عامل باید الزام آور باشد

مسئولان هنوز به اهمیت پدافند غیر عامل پی نبرده‌اند

زمان بحران و حادثه چه مترقبه و چه غیر مترقبه یک میلیون تومان هزینه کنیم؛ به عبارت دیگر به لحاظ اقتصادی نیز منافع کشور را تامین می‌کند.

وی با بیان اینکه کشور ما مقداری دیر وارد موضوع پدافند غیر عامل شده است، افزود: بعد از دفاع مقدس مسئولان به این جمع‌بندی رسیدند که باید از امکانات و زیرساخت‌های اصلی حوزه‌های مختلف اعم از امنیت داخلی، امنیت فرهنگی و خیلی مسائل دیگر با پدافند غیر عامل صیانت شود.

کریمی قدوسی با بیان اینکه اکنون کشورهایی هستند که در واقع تمام امکانات و تاسیسات حیاتی آن‌ها غیر قابل ضربه دیدن است و با خیال راحت موضع‌گیری و اقدام می‌کنند، ادامه داد: این کشورها از منافع ملی خود حفاظت به عمل می‌آورند و خیالشان از این موضوع راحت است. نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی گفت: نکته دیگری که حائز اهمیت است این است که کل سیستم اجرائی کشور و همه قوا بایستی پیوست‌های پدافند غیر عامل را جز لاینفک برنامه‌ها و پروژه‌های خود قرار دهند و همه جا پیوست، توجیهات و استانداردهای پدافند غیر عامل را بطور کامل رعایت کنند.

وی افزود: با حمله‌ای که داعش انجام داد، آسیب‌پذیری ساختمان قوه مقننه مشخص شد، البته اقدامات و طراحی‌هایی انجام شده ولی هنوز هم کامل نیست.

کریمی قدوسی اظهار داشت: در معماری‌های شخصی و برج‌سازی‌ها، ساخت آپارتمان و شهرک‌ها نیز باید اصول پدافند غیر عامل رعایت شود که این موضوعات به نفع همه اهالی و ساکنان این مناطق است.

نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی بیان کرد: مسئولان هنوز به ضرورت پدافند غیر عامل پی نبرده‌اند و متوجه اهمیت آن را نیستند؛ قوانین نیز به مقدار کافی شفاف و الزام‌آور نیست و این مقررات باید الزام‌آور باشند که این موضوع اگر رعایت شود، موجب تامین منافع ملی می‌شود.

وی افزود: دولت باید در خصوص پدافند غیر عامل لوایح تکمیلی بدهد، بر مبنای تمام قوانین مربوط به پدافند غیر عامل دولت باید خلاءها را ببیند و لایحه‌ای ارائه کند.

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه سازمان پدافند غیر عامل نیز باید برای تهیه لوایح تکمیلی نقش محوری داشته باشد، گفت: در قالب قانونگذاری و ارائه لوایح تکمیلی، باید خلاءهای پدافند غیر عامل تکمیل شود و حتی قوانینی که تناقض دارند برای تنقیح آن‌ها اقدام شود.

گفت‌وگو از احمد خزایی

جواد کریمی قدوسی در گفت‌وگو با خبرنگار ماهنامه صیانت پایدار، در خصوص اهمیت پدافند غیر عامل، اظهار داشت: از اسم پدافند غیر عامل پیداست که بدون ایجاد هزینه برای کشور، مانع از این می‌شود که دشمن ذخایر، زیرساخت‌ها و دستاوردها را از بین ببرد.

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس بیان کرد: اگر هزار تومان در پدافند غیر عامل هزینه شود برابر است با اینکه در

■ اگر هزار تومان در پدافند غیر عامل هزینه شود برابر است با اینکه در زمان بحران و حادثه چه مترقبه و چه غیر مترقبه یک میلیون تومان هزینه کنیم

■ در قالب قانونگذاری و ارائه لوایح تکمیلی، باید خلاءهای پدافند غیر عامل تکمیل شود و حتی قوانینی که تناقض دارند برای تنقیح آن‌ها اقدام شود

مختلف بدانند که دشمنان از خلاءهای پدافند غیرعامل چه سوءاستفاده‌هایی می‌کند.

نقوی حسینی با اشاره به مهمترین تهدیداتی که با عدم رعایت پدافند غیرعامل کشور را تهدید می‌کند، اظهار داشت: در حوزه آب به لحاظ پدافند غیرعامل مشکلات بسیاری داریم، اغلب منابع آبی ما پدافند غیرعامل در آنها رعایت نشده است و همیشه خطراتی آن‌ها را تهدید می‌کند.

نماینده مردم ورامین در مجلس شورای اسلامی بیان کرد: در تراکم شهری نیز پدافند غیرعامل را رعایت نکردیم و در خیلی از ساخت و سازها اصول پدافند غیرعامل رعایت نشده است.

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه اگر یکبار دیگر مجلس ابتکار خود در قانون بودجه سال ۹۶ را تکرار کند، موضوع پدافند بیش از پیش مورد توجه مدیران کشور قرار می‌گیرد، گفت: از ظرفیت صداوسیما باید برای آموزش پدافند غیرعامل استفاده شود، همچنین باید برای مسئولان و مدیران نشست‌های توجیهی از طرف پدافند غیرعامل برگزار شود که نتیجه بخش باشد.

سیدحسین نقوی حسینی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس در گفت‌وگو با خبرنگار ماهنامه «صیانت پایدار» در خصوص اهمیت پدافند غیرعامل، اظهار داشت: پدافند غیرعامل برای کشوری که علنا تهدید می‌شود حیاتی است، ایران کشوری عادی نیست زیرا علنا تهدید می‌شویم به همین جهت در ساخت و ساز، توزیع امکانات، اعتبارات و تاسیسات و در همه موارد باید پدافند غیرعامل را رعایت کنیم.

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی بیان کرد: در سال ۹۶ اقدام خوبی در بودجه پیرامون حوزه پدافند غیرعامل انجام شد ولی متأسفانه در بودجه سال ۹۷ تکرار نشد.

وی افزود: در بودجه سال ۹۶ همه دستگاه‌ها موظف شدند، یک درصد از اعتبارات خود را در حوزه پدافند غیرعامل هزینه کنند و مدیریت هزینه نیز در همان دستگاه انجام می‌شد و سازمان پدافند غیرعامل دخالتی نداشت بلکه صرفاً این سازمان نظرات خود را برای اقدامات پدافندی ارائه می‌کرد و در آن مقطع اقدامات خوبی انجام شد.

نقوی حسینی ادامه داد: خرید ژنراتورهای برقی و امکاناتی که در صورت قطعی برق و خاموشی برای بیمارستان‌ها خریداری شد، در نتیجه همان ابتکار قانون بودجه سال ۹۶ بود. در کل اقدامات خوبی در آن سال صورت گرفت اما متأسفانه در سال ۹۷ اقدامی در راستای همان ابتکار انجام نشد. نماینده مردم ورامین در مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه در خیابان ولیعصر تهران بیمارستان دانشگاه شهید بهشتی، بیمارستان خاتم الانبیا و بیمارستان هلال‌احمر در ۵۰۰ متر فاصله احداث شده‌اند که خلاف پدافند غیرعامل است، گفت: در این شرایط دشمنان به راحتی می‌توانند این بیمارستان را از دسترس خارج کنند.

وی افزود: اهمیت پدافند غیرعامل برای مسئولان جا نیفتاده است و توجهی به آن نکرده‌اند. باید مسئولان و مردم آموزش ببینند و جلسات توجیهی برای آن‌ها برگزار شود و با طرح شدن نظرات

نقوی حسینی در گفت‌وگو با «صیانت پایدار»

ابتکار اختصاص یک درصد از اعتبارات دستگاه‌ها به پدافند غیرعامل باید مجدداً در دستور کار قرار گیرد

■ در بودجه سال ۹۶ همه دستگاه‌ها موظف شدند، یک درصد از اعتبارات خود را در حوزه پدافند غیرعامل هزینه کنند و مدیریت هزینه نیز در همان دستگاه انجام می‌شد و سازمان پدافند غیرعامل دخالتی نداشت بلکه صرفاً این سازمان نظرات خود را برای اقدامات پدافندی ارائه می‌کرد و در آن مقطع اقدامات خوبی انجام شد

گفت‌وگو از حمید اسدی

چندی پیش بود که جمعی از مسئولان سازمان پدافند غیرعامل کشور با مقام معظم رهبری دیدار کردند. معظم له در آن دیدار بر ضرورت توجه بیش از پیش مسئولان به موضوع پدافند غیرعامل تاکید داشتند. جهت بررسی بیانات مقام معظم رهبری در خصوص پدافند غیرعامل گفت‌وگویی را با حجت‌الاسلام و المسلمین مجتبی ذوالنوری نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی انجام دادیم که حاصل آن در ذیل از مد نظر تان می‌گذرد.

چندی پیش رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان پدافند غیرعامل کشور خواستار حمایت همه مسئولان از این حوزه شدند. اساسا پدافند غیرعامل

حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی ذوالنوری در گفت‌وگو با «صیانت‌پایدار» عنوان کرد

بر خورد قانونی با دستگاه‌هایی که اصول پدافند غیرعامل را رعایت نمی‌کنند

طبیعی ساختید حمله دشمن سختتر خواهد شد. پدافند غیرعامل در تمامی عرصه‌های حیات انسان یک امر حیاتی است. برای کشور ما نیز حیاتی‌تر است چون ما دشمن داریم و امروزه دنیا دنیای سلطه‌طلبی است. ما باید از نظر توانمندی‌های پدافند غیرعامل به شکلی باشیم که دشمنی که قصد ضربه‌زدن را دارد نتواند هدفش را پیش ببرد.

البته با توجه به توسعه فناوری موضوع پدافند غیرعامل در حوزه‌های دانش‌بنیان جدیدی مثل فضای سایبری نیز مطرح شده است. مثلا در زمینه دولت الکترونیک که خدمات دولتی مقرر است از این طریق ارائه شود اگر امنیت شبکه تامین نشود امکان دارد ما از دشمن ضربه بخوریم. پس پدافند غیرعامل تقریبا در تمامی حوزه‌ها به ویژه زیرساخت‌های حیاتی کشور دارای اهمیت است و اگر این اهمیت مورد توجه قرار نگیرد قطعا ما ضربه خواهیم خورد. البته نظر من هزینه در پدافند غیرعامل به نوعی یک سرمایه‌گذاری است چرا که هر هزینه‌ای در این بخش مانع از بروز صدمات و لطامات بزرگ در آینده می‌شود.

به نظر شما چرا برخی از مسوولان نسبت به رعایت الزامات پدافند غیرعامل کم‌کاری می‌کنند؟! به نظر من عوامل متعددی در این مساله دخالت دارد. یکی جهل به موضوع است. یعنی اهمیت موضوع را درک نمی‌کنند و یا از ابعاد هجوم دشمن بی‌خبر هستند. ابزارهای عملیات و هجوم را نمی‌دانند. عامل دوم آن گاهی دست کم گرفتن دشمن است. عامل سوم آن غفلت است. همه مردم از زلزله ترس دارند اما همه غافلند که زلزله یکبار ممکن است اتفاق بیفتد و لذا توجه لازم را به این مورد نمی‌کنند و عامل چهارم آینده‌نگر نبودن است.

به نظر شما مهمترین تهدید پیش روی کشور ما چیست؟! آیا مسوولان در برابر این تهدید واکنش به موقع و درستی داشته‌اند؟! من اعتقادم این است که بیشتر در حوزه‌های ای تی و محیط سایبری و همچنین حوزه‌های بیولوژیکی ما در آینده بیشترین تهدید را داریم و امروز مهم‌ترین و خطرناک‌ترین تروریسم بیوتروریسم است که می‌تواند از طریق مسائل زیستی مثل موضوع تغذیه و اموری از این دست مشکل‌آفرین شود. من معتقدم مسئولین در اجزای مختلف نظام خطر و تهدید را کامل درک نکرده‌اند و جدی نگرفته‌اند و لذا اقدامات پیشگیرانه‌ای که باید در این حوزه بشود و اهمیتی که باید قائل شوند تا بحال نشده است. باید روشنگری کرد و خطر را گوشزد کرد.

به نظر شما چگونه باید موضوع پدافند غیرعامل را در سطح کشور چه عموم مردم و چه خواص نهادینه‌سازی کرد؟! در گام نخست باید اطلاع‌رسانی کرد. باید خطر را بیان کرد. مثلا الان در بحث دستگاه‌هایی که نسبت به این موضوع جدید به خرج می‌دهند اینها را باید معرفی کرد و اهمیت کارشان را توضیح داد و تشویقشان کرد و دستگاه‌هایی که کوتاهی می‌کنند باید جریمه شوند. در وضع قوانین باید به این موضوع توجه شود. زمانی که شما قانون وضع کردید در اجرای قانون نیز باید جدیت داشته باشید و با آن کسی که قانون را اجرا نمی‌کند نیز باید برخورد شود.

ممنون که وقتتان را در اختیار ما قرار دادید.

من هم سپاسگزارم

چه اهمیتی در شرایط فعلی کشور دارد؟! پدافند به چندصورت انجام می‌گیرد که مهم‌ترین آن عمل و غیرعامل است. پدافند عامل این است که در مقابل تهاجم دشمن دفاع فیزیکی داشته باشیم. به‌طور مثال اگر هواپیمای دشمن آمد پدافند ضدهوایی ما فعال شود. اگر دشمن حمله می‌کند خاکریز بسازیم و در مقابل آن اسلحه برداریم. آفند یعنی حمله و پدافند یعنی دفاع. پدافند غیرعامل پدافندی است که شما با تدابیری که در نقاط آسیب‌پذیر و عرصه‌های هجوم دشمن می‌بینید پیش از حمله عملا دشمن را ناکام می‌کنید. مثلا شما ممکن است یک تاسیسات حساسی داشته باشید. این تاسیسات حساس را اگر روی زمین بسازید و در معرض دید باشد دشمن می‌تواند نابودش کند اما اگر آمدید از عوارض طبیعی استفاده کردید و آن را در لابه‌لای کوه‌ها و دیگر عوارض

■ من اعتقادم این است که

در حوزه‌های سایبری و

بیولوژیکی در آینده بیشترین

تهدید را داریم

■ هزینه در پدافند غیرعامل

به نوعی یک سرمایه‌گذاری

است چرا که هر هزینه‌ای در این

بخش مانع از بروز صدمات و

لطامات بزرگ در آینده می‌شود

تشریح یک قاعده قرآنی

چرا دشمن جمهوری اسلامی محکوم به شکست است؟

مهدی معتمد رضایی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار خانواده شهدا در تاریخ ۲۱ آذر ۹۷ به نقشه لورفته دشمن در تابستان برای ایجاد اختلاف و جنگ داخلی و سپس ادامه آن نقشه در زمستان اشاره کردند. از نگاه ایشان بنابر آنچه در قرآن کریم آمده است، همه تلاش‌های دشمن در مقابل جمهوری اسلامی ایران محکوم به شکست است. رهبرانقلاب در این باره، بخشی از آیه ۷۶ سوره نساء را قرائت کردند: «إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانٌ ضَعِيفًا». «یقیناً نیرنگ و توطئه شیطان سست و بی پایه است.» پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در یک مطلب تفسیر این قاعده قرآنی را براساس نظر مفسران و معظم له بیان کرده است.

آیه ۷۶ سوره نساء

«الَّذِينَ آمَنُوا يقاتلون فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا يقاتلون فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقاتلوا أولياءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانٌ ضَعِيفًا.»

ترجمه:

«آنان که ایمان آورده‌اند در راه خدا می‌جنگند؛ و کسانی که کافر شده‌اند در راه طاغوت می‌جنگند. پس شما با یاران شیطان بجنگید، که یقیناً نیرنگ و توطئه شیطان ادر برابر اراده خدا و پایداری شما سست و بی پایه است.»

تفسیر مفسران

این آیه در میان آیات مربوط به جهاد در سوره نساء آمده است، آنجایی که گروهی از افراد حاضر نمی‌شوند در جهاد شرکت کنند و بهانه‌های مختلف می‌آورند، خداوند با نزول این آیه شجاعت را در روح مسلمانان می‌دمد. «طاغوت» در ادبیات قرآن به قدرتهای سرکش و معبودهای باطل گفته می‌شود (۱) و شیطان یکی از مصادیق طاغوت است. «کید» به معنای تلاش در ضرر رساندن از طریق حيله و نیرنگ است. عبارت «إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانٌ ضَعِيفًا»، دلالت بر این معنا می‌کند که ضعیف بودن حيله شیطان در همه حالات و زمان‌ها است، اختصاص به یک نوع حيله یا زمان گذشته ندارد. (۲) در این آیه مقایسه‌ای میان

مؤمنان و کافران در صحنه درگیری و نزاع صورت گرفته است، این مقایسه به نیت دو طرف برمی‌گردد، یک طرف در راه خدا گام برداشته است و به او اعتماد کرده است و طرف دیگر در راه طاغوت حرکت کرده و از یاری خداوند محروم مانده است. راه مؤمنان، راه خدا است که در این راه از کمک خدا بهره‌مند هستند و راه کافران، راه طاغوت است که از همراهی خداوند به دور هستند و در راه طاغوت دستاویزی ندارند مگر استفاده از حيله و نیرنگ شیطان و آن نیز ضعیف است، زیرا در برابر راه خدا قرار دارد. البته حيله شیطان در مقایسه با قدرت خداوند ضعیف است لکن حيله شیطان در برابر انسانهای هواپرست می‌تواند قوی باشد. (۳) یکی از مفسران معاصر که در مبارزه‌ی علیه رژیم طاغوت در عراق فعالیت بسیاری داشته است، در تفسیر این آیه یک درس مبارزاتی برای امت اسلامی بیان می‌کند. از نظر ایشان اولین کاری که برای مبارزان لازم است، آزاد ساختن خود از ترس نسبت به قدرتهای طاغوتی است، زیرا بزرگترین ابزار طاغوت، ترساندن مردم است. طاغوت یک بشری است مانند سایر بشریت، چگونه می‌تواند دیگران را به عبادت خود فراخواند؟ نیروی او فقط ترساندن و ایجاد خوف باطل است. اینکه امروز امت اسلامی از قدرت طاغوت می‌ترسد، بخاطر این است که ذهن او را شستشو داده‌اند، بر طبق این آیه قرآن اگر خود را از رعب و وحشت طاغوت‌ها رها سازد، بر او پیروز خواهد شد. (۴)

تفسیر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای

تفسیر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از این آیه کاملاً در تطبیق با شرایط روز بیان شده است. ایشان ۱۸ بار در بیاناتی که تاکنون از ایشان منتشر شده است، از این آیه استفاده کرده‌اند که در ۱۳ مورد آن بخش انتهایی آیه، یعنی ضعیف بودن حيله شیطان، مورد بحث قرار گرفته است. رهبر انقلاب اسلامی ایستادگی جمهوری اسلامی ایران مقابل دشمن را این گونه توصیف می‌کنند که این «نه به خاطر این است که دشمنان نخواستند به ما ضربه بزنند؛ آنها سعی کردند ضربه بزنند، منتها کید شیطان ضعیف است.» (۵) علتش این است که قدرت دشمن، قدرت مادی است و در مقابل مردم مادی، کارساز است، اما در مقابل مردم مؤمن و خداجو، قدرت دشمن کوچک است. (۶) ابزار دشمن ایجاد خوف است، «دشمن می‌خواهد با ترساندن، کار خودش را پیش ببرد.» (۷) اما اعتقاد قرآنی می‌گوید این حيله شیطانی در برابر قدرت الهی هیچ است.

از نظر رهبرانقلاب اسلامی جریان داشتن این اصل قرآنی مشروط به شرطی است و آن، بیداری و هوشیاری است. درست است که دشمن ضعیف است اما «اگر ما غافل بشویم، ما به خواب برویم، همان دشمن ضعیف زهر خودش را خواهد ریخت؛ باید همه بیدار باشیم.» (۸) مردم و جریان‌های سیاسی نباید به دشمن میدان بدهند، نباید فریب دشمن را بخورند (۹) و بدانند «اگر مبارزه کردید، اگر ایستادید، اگر صبر و ثبات خودتان را از دست ندادید، شما پیروزید.» (۱۰)

این آیه در انقلاب اسلامی تجربه شده است، چه کسی فکر می‌کرد که قدرت طاغوتی پهلوی عوض بشود و شیطان بزرگ یعنی آمریکا در مقابل ملت ایران شکست بخورد؟ امروز این آیه از روی تجربه اثبات شده است؛ «اگر شیطان ضعیف نبود،

جمهوری اسلامی را تحمّل نمی‌کرد.» (۱۱) ایجاد کودتا و جنگ تحمیلی در اول انقلاب، جنگ روانی و تبلیغاتی، تحریم اقتصادی، سنگ‌اندازی در مقابل دستیابی ایران به دانش هسته‌ای و دخالت آشکار در فتنه‌ی سال ۸۸ نمونه‌هایی از نقشه‌های دشمن بود که همگی شکست خورده است، ضعیف بودن کید دشمن، سنت تغییرناپذیر الهی است؛ «در هر نقطه‌ی دیگر نیز که مقاومت برخاسته از عزم و ایمان، مردم را به مصاف مستکبران پرمعنا کشتاید، پیروزی نصیب مؤمنان و شکست و رسوائی سرنوشته حتمی ستمگران شد.» (۱۲) رهبرانقلاب اسلامی در همین راستا به سران و ملت‌های اسلامی این توصیه قرآنی را یادآور شدند که عنصر معنویت و اعتقاد به وعده الهی را در مبارزه وارد کنند، «باستی به خدای متعال حسن ظن داشته باشیم. خدای متعال می‌گوید که: از دشمن نهراسید، [إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانٌ ضَعِيفًا]» (۱۳) همچنین رهبرانقلاب در قضیه‌ی بیداری اسلامی این آیه را سرلوحه‌ی مبارزات بیان کردند، «توجه به خطر نباید ملت‌ها را بترساند.

بگذارید دشمنان از شما بترسند و بدانید که: «إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانٌ ضَعِيفًا.» (۱۴)
بنابراین این آیه یکی از آیات کلیدی قرآن در مسیر مبارزه با طاغوت و شیطان است که اعتقاد به آن ترس را تبدیل به شجاعت می‌کند اما نباید ضعف دشمن باعث شود مبارزه و تلاش و برنامه‌ریزی رها شود.

- منابع:
- ۱) تفسیر قرآن مهر، محمدعلی رضایی اصفهانی، ج ۴، ص ۲۰۵.
 - ۲) مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی، ج ۴، ص ۱۱۷ و ۱۱۸.
 - ۳) المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبایی، ج ۴، ص ۲۲۰.
 - ۴) من هدی القرآن، سیدمحمدتقی مدرسی، ج ۲، ص ۱۲۲.
 - ۵) بیانات در دیدار جمعی از روحانیون و مردم رفسنجان ۱۳۶۸/۰۷/۲۱ همان
 - ۶) بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان ۱۳۷۲/۰۸/۱۲ همان
 - ۷) بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدا ۱۳۹۷/۰۹/۲۱ همان
 - ۸) بیانات در خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۷۲/۱۰/۰۴ همان
 - ۹) بیانات در دیدار جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان ۱۳۷۲/۰۸/۱۲ همان
 - ۱۰) پیام به کنگره عظیم حج ۱۳۸۸/۰۹/۰۵ همان
 - ۱۱) بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در افتتاحیه‌ی همایش غزه ۱۳۸۸/۱۲/۰۸ همان
 - ۱۲) بیانات در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی ۱۳۹۰/۰۶/۲۶ همان

■ در رابطه با رویکرد نظام‌های حقوقی نسبت به محصولات تراریخته باید اذعان داشت، سیاست تقنینی بسیاری از کشورها ضمن توجه به تحفظ سلامت اشخاص و مسائل زیست‌محیطی، در مسیر هنجارمندی و تسهیل تجاری‌سازی این محصولات گام برداشته است

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

واکاوی ابعاد حقوقی تجاری‌سازی محصولات تراریخته

اروپا در مورد محصولات غذایی و دامی اصلاح شده ژنتیکی - مصوب ۲۲ سپتامبر ۲۰۰۳ - محصولات تراریخته نباید اثرات نامطلوب بر سلامت انسان، سلامت حیوانات و محیط زیست داشته باشد. این در حالی است که مطالعات انجام یافته، برخی آثار نامطلوب محصولات تراریخته بر سلامت انسان را به اثبات رسانده اند. بدین ترتیب تحفظ سلامت انسان ها و امنیت غذایی یکی از چالش برانگیزترین مباحث حول محور محصولات تراریخته است. از این رو در راستای بهینه سازی مدیریت و روند تجاری سازی مواد تراریخته و تحفظ امنیت غذایی و سلامت انسان ها، می بایست رویکرد حمایت قانونی از این دستاوردها و به ویژه اجازه واردات آن با رعایت اصل احتیاط و ملاحظات پزشکی و علمی صورت پذیرد.

۳- حق آزادی انتخاب مواد غذایی و الزام به برچسب گذاری مواد تراریخته: یکی از حقوق افراد، حق آزادی انتخاب منابع غذایی است. بر اساس ماده ۱۵ کنوانسیون تنوع زیستی، با عنایت به حق حاکمیت دولت ها بر منابع طبیعی خود، اختیار تصمیم گیری در مورد دسترسی به منابع ژنتیکی با دولت های ملی بوده و تابع قوانین داخلی می باشد. علاوه بر این یکی از جلوه های حقوق مصرف کننده در استفاده از محصولات تراریخته، حق اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به مردم از طریق اجباری نمودن برچسب زنی این محصولات می باشد تا ضمن مطلع نمودن مصرف کننده از محتوای منابع غذایی، حق آزادی انتخاب مواد غذایی افراد نیز محقق شود. ماده ۲۱ آیین نامه اجرایی قانون ایمنی زیستی کشور مقرر کرده است: «به منظور رعایت حق مصرف کننده در انتخاب محصول غذایی، کلیه محصولات تغییر ژنتیکی یافته باید برچسب گذاری شوند.» ماده ۷ قانون ایمنی زیستی نیز مقرر کرده است تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی مکلف هستند شرایط لازم از نظر بسته بندی و حمل و نقل و برچسب گذاری محصولات تراریخته را رعایت کنند.

۴- پیشبینی کلیه سم های نظارتی: به منظور تضمین امنیت غذایی و ایمنی زیستی، فرایندهای نظارتی مختلفی از قبیل الزام به اخذ مجوز و رعایت ضوابط مربوط به جابجایی، بسته بندی و برچسب گذاری محصولات تراریخته در رویکردهای حقوقی داخلی و بین المللی پیش بینی شده است. طبق ماده ۵ قانون ایمنی زیستی کشور، تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی که بعد از انجام آزمایشات میدانی، قصد ارائه محصولات تغییر شکل یافته ژنتیکی را دارند، موظف به اخذ مجوز می باشند. همچنین در مصوبه شورای ملی ایمنی زیستی در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۵ تسهیل، تسریع و یکپارچه سازی فرآیند صدور مجوز تولید و رهاسازی محصولات تغییر شکل یافته ژنتیکی، پیش بینی و ایجاد سامانه های شناسایی، کنترل، پایش و نظارت و ترویج دانش فناوری زیستی جدید در سطح جامعه به عنوان یکی از راهبردهای اجرایی شورای ملی ایمنی زیستی تصویب شده است. ماده ۷ قانون ایمنی زیستی در این زمینه اشعار می دارد: «کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که قصد واردات، صادرات، یا حمل و نقل داخلی و فرامرزی محصولات تغییر شکل یافته ژنتیکی را دارند، موظفند اطلاعات مورد نیاز و مستندات علمی ارزیابی مخاطرات احتمالی را بر اساس مفاد پروتکل ایمنی زیستی کارخانه ها به دستگاه های اجرایی ارائه و مجوز لازم را دریافت نمایند.» همچنین طبق ماده ۱۸ پروتکل کارخانه ها، به منظور اجتناب از اثرات زیان بار مواد تراریخته بر سلامت انسان، کشورها ملزم به رعایت معیارهای بین المللی در مورد شرایط ایمنی، بسته بندی و حمل و نقل این محصولات می باشند.

۵- مسئولیت مدنی و ضمانت اجرای کیفری: یکی دیگر از ابعاد حقوقی مهم در حیطه محصولات تراریخته، بحث مسئولیت مدنی و کیفری است. طبق ماده ۴۵ آیین نامه اتحادیه اروپا در مورد محصولات غذایی و دامی تراریخته، «کشورهای عضو باید برای تخطی از قوانین، مقررات مربوط به مجازات را وضع کرده و تمام اقدام های لازم برای اطمینان از اجرای آن ها را انجام دهند. مجازات ها باید مؤثر، متناسب و بازدارنده باشند.» بر اساس ماده ۲۹ آیین نامه سابق قانون ایمنی زیستی کشور، چنانچه در نتیجه فعالیت های تولیدی یا واردات محصولات تراریخته، خسارتی بر محیط زیست و تنوع زیستی یا سلامت انسان، دام یا گیاه وارد شود، دستگاه اجرایی ذی صلاح موظف است مجوز ارائه شده را لغو و از ادامه کار جلوگیری به عمل آورد. هزینه جبران خسارت به عهده دارنده مجوز می باشد. طبق ماده ۶ قانون ایمنی زیستی نیز در صورت تخطی از مفاد قانون و ایجاد خسارات به اشخاص و یا زیست بوم، شخص متخلف، ملزم به جبران خسارت شده و کلیه مجوزهای صادره باطل و از فعالیت های اجرایی وی ممانعت به عمل خواهد آمد. ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ مقرر نموده است: «هر کس عمدا یا در نتیجه بی احتیاطی به جان یا سلامتی افراد لطمه ای وارد نماید، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می باشد.» نارسایی که در این زمینه باید به آن اشاره کرد، منوط بودن مسئولیت مدنی و جبران خسارت به اثبات تقصیر است؛ حال آنکه پذیرش مسئولیت مطلق در حیطه محصولات تراریخته، حقوق مصرف کننده را بیشتر تضمین می نماید.

جمع بندی: در رابطه با رویکرد نظام های حقوقی نسبت به محصولات تراریخته باید اذعان داشت، سیاست تقنینی بسیاری از کشورها ضمن توجه به تحفظ سلامت اشخاص و مسائل زیست محیطی، در مسیر هنجارمندی و تسهیل تجاری سازی این محصولات گام برداشته است. لذا انتظار می رود با توجه به تأثیرات محصولات تراریخته بر سلامت انسانها، قانونمندی این دستاوردها با تأمل بیشتری صورت بگیرد. از این رو به منظور تحقق امنیت غذایی و تحفظ سلامت انسان ها، ارائه سازوکارهای دقیق و سخت گیرانه در تولید و توزیع و محدود کردن واردات محصولات تراریخته و اتخاذ رویکرد احتیاطی پیشنهاد می شود.

مهندسی ژنتیک و زیست فناوری در دهه های اخیر، تحولات شگرفی را در حوزه منابع غذایی پدید آورده است. «محصولات تراریخته (Transgenic products) یا به تعبیری اصلاح شده ژنتیکی» (Genetically Modified) یکی از دستاوردهای بیوتکنولوژی در عرصه منابع غذایی است که دارای ترکیب جدید مواد ژنتیکی و حاصل دستکاری و تغییر ژنتیکی محصولات دامی و کشاورزی می باشد. تجاری سازی محصولات تراریخته در سال های اخیر رشد تصاعدی و فرایندهای داشته و با هجومی از نگرانی های زیست محیطی و امنیت غذایی همراه بوده است. در کنار ملاحظات اخلاقی و اجتماعی - اقتصادی محصولات تراریخته، بررسی قواعد حاکم بر این محصولات از منظر حقوقی جایگاه ممتازی داشته و مباحث نوینی را مطرح نموده است که در سایه ی بررسی ابعاد مختلف حقوقی مواد تراریخته می توان جواز یا عدم اباحه تجاری سازی مواد مزبور را کنکاش نمود. مهمترین مباحث حقوقی حول محصولات تراریخته در ادامه این مطلب مورد بررسی قرار می گیرد.

۱- سیاست تقنینی و روند قانونمندی سازی: با وجود آنکه محصولات تراریخته از پیشینه تاریخی عمیقی برخوردار نیست و از دستاوردهای نوین تلقی می شود، اما رویکرد غالب نظام های حقوقی در مورد مواد تراریخته، پذیرش تقنینی و قانونی کردن تلاش های مزبور است. در عرصه بین الملل، بارزترین اسناد مرتبط با محصولات تراریخته شامل «پروتکل بین المللی ایمنی زیستی کارخانه ها» (Cartagena protocol on biosafety) و «کنوانسیون تنوع زیستی» (Convention On Biological Diversity) مصوب ۱۹۹۲ و «آیین نامه اتحادیه اروپا در مورد محصولات غذایی و دامی اصلاح شده ژنتیکی» مصوب ۲۰۰۳ است. در نظام حقوقی کشور نیز «قانون ملی ایمنی زیستی» مصوب مرداد ۱۳۸۸، قانون الحاق جمهوری اسلامی ایران به پروتکل کارخانه ها در سال ۱۳۸۲ و مصوبات شورای ملی ایمنی زیستی، از مهمترین اسناد قانونی در حوزه محصولات تراریخته به شمار می آیند. همچنین آیین نامه اجرایی قانون ایمنی زیستی مصوب ۱۳۹۲ یکی دیگر از منابع تقنینی مهم در عرصه مواد تراریخته بود که در سال ۱۳۹۶ ابطال شد. طبق ماده ۲ قانون ایمنی زیستی «کلیه امور مربوط به تولید، رهاسازی، نقل و انتقال داخلی و فرامرزی صادرات، واردات، خرید، فروش، مصرف و استفاده از محصولات تغییر شکل یافته ژنتیکی با رعایت مفاد این قانون مجاز است و دولت مکلف است تمهیدات لازم را برای انجام این امور از طریق بخش های غیردولتی فراهم آورد.» در این راستا طبق ماده ۳ قانون مذکور به منظور «سیاست گذاری، تعیین و تصویب راهبردها در عرصه ایمنی زیستی و نظارت بر اجراء آن» نهاد جدیدی تحت عنوان «شورای ملی ایمنی زیستی» تشکیل گردید. مفهوم ایمنی زیستی دربرگیرنده مجموعه ای از تدابیر، مقررات و روش هایی است که تضمین بهره برداری از فواید فناوری زیستی و پیشگیری از آثار سوء احتمالی کاربرد این فناوری بر تنوع زیستی، سلامت انسان، دام، گیاه و محیط زیست را محقق می سازد. بنابراین گرایش غالب رویکردهای حقوقی در مواجهه با دستاوردهای بیوتکنولوژی، تدوین سیاست تقنینی در پرتو بهبود کیفیت کاربرد منابع ژنتیکی، هنجارمندی معیارهای ایمنی و انتقال صحیح تکنولوژی است.

۲- امنیت غذایی و حق بنیادین سلامت: یکی از حقوق بنیادین اشخاص که در اسناد بین المللی مورد تأکید بوده و از جمله مصادیق حقوق بشر تلقی می شود، تحت عنوان «حق بر غذا» (Right to food) قابل بررسی است. حق بر غذا دارای ابعاد مختلفی چون «حق دسترسی پایدار و کافی به منابع غذایی سالم و حق امنیت غذایی» است. طبق ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر «هر کس حق دارد که سطح زندگانی او، سلامتی و رفاه خود و خانواده اش را از حیث خوراک و مسکن و غیره تأمین کند.» همچنین در تفسیرهایی که از مواد ۱۱ و ۱۲ میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به دست می آید، حق در دسترس بودن غذا و سالم بودن و ایمن بودن مواد غذایی استنتاج می شود. طبق ماده ۱۱ میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حق بهره مندی از غذا و همچنین بهبود روش های تولید و توزیع خواربار با استفاده کامل از معلومات فنی و علمی با اشاعه اصول آموزش تغذیه به عنوان یک حق خدشه ناپذیر برای تمامی انسان ها تصریح شده است. حق دسترسی به غذا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز به صراحت ذکر شده است. اصل سوم قانون اساسی مقرر کرده است: «دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد: پی ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه های تغذیه و غیره.» از سوی دیگر یکی از مصادیق حقوق بشر «حق بنیادین سلامت» (Right to health) میباشد که حق ایمن بودن منابع غذایی را نیز در برمی گیرد. بر اساس ماده ۱۲ میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، «کشورهای طرف این میثاق حق هر کس را به تمتع از بهترین حال سلامت جسمی و روحی ممکن الحصول به رسمیت می شناسند.» در دیگر اسناد بین المللی از قبیل اساسنامه «سازمان جهانی بهداشت» (WHO) نیز حق برخورداری از سلامت به عنوان یک حق بنیادین برای انسان ها شناسایی شده است. در اسناد تخصصی مربوط به محصولات تراریخته نیز حق تحفظ سلامت و اجتناب از زیان باری مواد تراریخته به صراحت ذکر شده است. طبق ماده ۴ آیین نامه اتحادیه

پدافند زیستی چه می‌کند؟!

شبکه‌های آزمایشگاهی کاملا پیشرفته‌ای داشته باشیم که هیچ عنصری نتواند از آن عبور کند، این شبکه‌ها اکنون در کشور کامل نیست و ما باید قدرت تشخیص آزمایشگاه‌ها را در کشورمان گسترش دهیم. نمی‌توان یک محصول را قطعی رد کرد، باید دوره آزمایش خود را بگذرانند، اگر دوره آزمایش خود را گذارند، می‌تواند قابل اطمینان باشد. اما اگر دوره آزمایش خود را نگذرانند، می‌تواند خطراتی برای مردم داشته باشد.

به طور کلی سلامت انسان، دام، طیور و آبزیان، محصولات کشاورزی، نباتات و آب آشامیدنی در مجموع ۶ محور اساسی پدافند زیستی به شمار می‌روند که انسان، خانواده و امنیت غذایی و زندگی سالم از مهمترین اولویت‌ها آن به شمار می‌روند.

تهدیدات زیستی یک واقعیت است که یک اندازه آن طبیعی و یک اندازه آن انسان‌ساخت است. تهدیدات زیستی طبیعی یعنی اینکه تحولات اقلیمی (گرم، سرما، تغییرات شدید اقلیمی، تبادلات بین کشورها) آنها را به وجود می‌آورد، به طور مثال در تبادلات بین کشورها در حوزه طیور، پرندگان می‌توانند ناقل آنفلوانزا باشند یا در حوزه تبادل انسان‌ها در ورودی و خروجی فرودگاه‌ها مسافران می‌توانند ناقل بیماری‌های مختلفی باشند.

وقتی صحبت از تهدیدات زیستی می‌شود، منظور فقط تهدیدات طبیعی از جمله سیل و زلزله نیست، بلکه منظور تهدیدات انسان‌ساز است که توسط دشمن، عوامل دست‌نشانده دشمن در داخل و عوامل انسانی به طور ناخواسته پیش می‌آید.

اولویت نخست پدافند غیرعامل زیستی حفظ جان انسان‌ها و به عبارتی حفظ سرمایه انسانی کشور است، از این رو حتی اگر عوامل زیستی ناخواسته ایجاد شود و جان انسان را تهدید کند، از نظر پدافند غیرعامل نوعی تهدید تلقی می‌شود.

مدل‌های زیستی یکی از روش‌های اساسی تروریسم برای تضعیف بنیان یک حکومت و دولت به شیوه‌های مختلف است، از سوی دیگر اگر بخواهیم یکی از مهمترین نقطه‌های حمله در مدل‌های زیستی را عنوان کنیم باید به شاخص حوزه ایمنی زیستی که دربرگیرنده مجموعه بیماری‌ها، ویروس‌ها، باکتری‌ها، سلامت غذایی و بهداشت است، اشاره کنیم.

✱ چکیده‌ای از مصاحبه سردار دکتر جلالی با رسانه‌ها در زمینه پدافند زیستی

هرگونه آلودگی از نوع ویروسی یا میکروبی که به وسیله آذوقه یا هر نوع نیازمندی‌های طبیعی توسط دشمنان به کشور وارد شود، تهدید زیستی به شمار می‌رود و مجموعه اقداماتی که برای کاهش آسیب‌پذیری جامعه و حفظ سرمایه انسانی انجام می‌شود، پدافند غیرعامل است.

در زمان حاضر امکان حملات بیوتروریسم وجود دارد و یکسری از نمونه‌های آن را هم داشته‌ایم و در سایر کشورها نیز نمونه‌های آن وجود داشته که از جمله آن اقدام بیوتروریستی برای ترور فرماندهان، رهبران و مسئولان بوده است. مرگ یاسر عرفات رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین و هوگو چاوز رئیس جمهوری ونزوئلا مشکوک به مرگ بیوتروریسم بوده‌اند.

کشورهای زیادی هستند که حملات زیستی هدفمندی را در چهارچوب اهداف اقتصادی انجام می‌دهند؛ از این رو، احتمال حملات تروریستی همیشه وجود دارد.

اگر یک کشور علیه یک کشور دیگر اقدام بیوتروریستی را انجام دهد، این دسته از تهدیدات و راهبردها پنهان است؛ در واقع نه می‌شود گفت هست و نه می‌شود گفت نیست، از کجا می‌توان گفت هست از آنجایی که ما باید

بیماری‌های وارداتی در کمین سلامت مردم

دکتر فاطمه ایزدپناه

محقق مرکز تحقیقات آزمایشگاهی سازمان غذا و دارو

تشدید تحریم‌ها و تهدیدات دشمنان، حداقل تأثیرات را بر وضعیت کشور داشته باشد. در ضمن با توجه به حملات بیوتروزیستی سال‌های اخیر (که خوشبختانه با موفقیت خنثی گردیده است)، لازم است تهدیدات بیوتروزیستی در حوزه دارو جدی گرفته شود و لازم است در شناسایی و انتخاب منابع و کشورهای تامین موارد فوق، نهایت دقت و هماهنگی با سازمان‌های ذی‌ربط صورت بگیرد.

همچنین علاوه بر دارو، لازم است نسبت به تهدیدات در حوزه ملزومات و تجهیزات پزشکی، غذا، دام، فرآورده‌های آرایشی و بهداشتی و... نیز حساسیت کافی داشته باشیم. وزارت بهداشت سال‌هاست که ساختار پدافند غیرعامل را راه‌اندازی کرده، تا هر جا که تهدیدی ایجاد شود وارد عمل شود، یکی از اقدامات ارزشمند این حوزه تشکیل کارگروه مشترک با سازمان پدافند غیرعامل و تعاملات بسیار نزدیک و موثری بوده که در پشتیبانی از طرح‌های کاربردی وزارت بهداشت در حوزه پدافند غیرعامل داشته است.

کارگروه‌های مختلفی در وزارت بهداشت مانند تحقیقات و فناوری، غذا و دارو، بهداشت، پشتیبانی و انتقال خون تشکیل شده که هر یک از این کارگروه‌ها جلسات متعددی با یکدیگر برای هماهنگی بیشتر فعالیت‌ها داشته‌اند. کلیپ و کتاب‌های آموزشی مانند «پروتکل‌های شیمیایی» تدوین شده و به همراه کتاب آموزش همگانی در حوزه تهدیدهای پدافندی در اختیار مردم قرار داده شده است. کارگاه‌های آموزشی و رزمایش‌های شیمیایی به صورت کاملاً عملیاتی انجام شده است و در این راستا مسولین خدمت‌رسانی، تحت آموزش‌های روزآمد قرار گرفته‌اند.

لازم به تأکید است در تمامی اقدامات فوق سازمان غذا و دارو مشارکت فعال داشته و با تشکیل کارگروه اختصاصی وظایف و مأموریت‌های خود را در این زمینه انجام داده است. از جمله برنامه‌های آموزشی مرتبط با پدافند غیرعامل در سطوح مختلف دانشی و مهارتی، برنامه‌ریزی در خصوص بازسازی و توسعه انبارهای استراتژیک دارو و تجهیزات و تامین ذخایر فرآورده‌های مورد نیاز در زمان بحران بوده است.

الگوی بیماری‌ها در نقاط مختلف جهان و از جمله در ایران تغییر کرده و به بیماری‌های غیرواگیر تبدیل شده است. در این دگرگونی، دیگر اثری از همه‌گیری‌هایی که در گذشته و در بیماری‌هایی نظیر آبله، طاعون، تیفوس و وبا مشاهده می‌شود، وجود ندارد. همچنین بسیاری از این بیماری‌ها ریشه‌کن شده‌اند و در شرف ریشه‌کنی قرار دارند. امروزه با مشکل جدید و جدی مواجه هستیم به نام بیماری‌های نوپدید و بازپدید، که مورد اول شامل بیماری‌های عفونی است که قبلاً وجود داشته و ریشه‌کن شده بودند و در مورد دوم منظور بیماری‌هایی است که برای اولین بار بروز و شیوع پیدا کرده‌اند. در مورد اول می‌توان به سل، مالاریا، انواع آنفلوآنزا، آبله، طاعون، تیفوس و وبا اشاره کرد که دیگر در کشور از همه‌گیری‌های گذشته این بیماری‌ها اثری نمی‌بینیم. مشکل در مورد بیماری‌های بازپدید این است که مقوم به درمان هستند و با توجه به ریشه‌کنی قبلی، خدمات تشخیصی و درمانی این بیماری‌ها کاملاً آماده استفاده نیست و لذا از این نظر نگرانی‌هایی را ایجاد کرده است. البته حال آنکه اکنون شاهد بروز پدیده جدیدی هستیم؛ بیماری‌هایی که تصور می‌شد، ریشه‌کن شده‌اند، به صورت مقاوم به درمان در حال ظهور هستند که اصطلاحاً به عنوان بیماری‌های بازپدید شناخته می‌شوند. بیماری‌هایی مانند سل و مالاریا. برخی دیگر از بیماری‌ها نظیر آنفلوآنزاها نیز بیماری‌های نوپدید هستند. در سیستم بهداشتی کشور، مراقبت‌های منظمی وجود دارد که موارد ابتلا به بیماری را شناسایی می‌کند و مواردی از قبیل اینکه، بیمار از کجا آمده و با چه کسانی رفت و آمد داشته است را مورد بررسی قرار می‌دهند. در واقع زنجیره ابتلای بیماری را شناسایی می‌کنند تا بیماری را خنثی کنند. این سیستم شناسایی و ثبت در مورد مالاریا، وبا، سل و تعداد دیگری از بیماری‌ها وجود دارد و به صورت مستمر در حال انجام است. بیمارستان‌ها موظفند، در صورت مشاهده موردی از وبا به وزارت بهداشت گزارش کنند. در سال جاری اکثریت قریب به اتفاق مبتلایان به «وبا» از مهاجران خارجی هستند که از مرزهای جنوب سیستان و بلوچستان، وارد ایران می‌شوند و بیماری را با خود وارد ایران می‌کنند و باعث ابتلای دیگر گروه‌های اجتماعی می‌شوند. ورود بیماری از مرزهای مختلف نشان می‌دهد اقدامات مبارزه‌ای علیه بیماری‌ها صرفاً در داخل مرزها کافی نیست و با توجه به موضوع اکسترالیته که در همه بیماری‌ها مطرح است ما موظف هستیم برای حفظ و ارتقا سلامت مردم خود، به کشورهای همسایه و منطقه هم توجه داشته باشیم. البته اقدامات موثری در این زمینه انجام شده و مراقبت‌های بهداشتی و خدمات لازم تا شعاع ۵۰۰ کیلومتری به ویژه در مرزهای افغانستان، پاکستان و عراق دیده شده است. در حوزه تامین واکسن نیز پیشرفت‌های قابل توجهی حاصل شده است و در بعضی از حیطه‌ها، تولیدات داخلی برای مصارف کشور کفایت دارد. در حوزه دارو نیز، داروهای مورد نیاز کشور از لحاظ تعداد، بالای ۹۰٪ و از لحاظ ریالی حدود ۷۰٪ تولید داخل است و بدیهی است در مواردی در زمینه تامین مواد اولیه، مواد جانبی، بسته‌بندی و... در جاتی از وابستگی نسبی وجود دارد و ضرورت دارد ضمن برنامه‌ریزی دقیق و مشخص برای واردات و تامین کالاهای مورد نیاز، مراقب باشیم.

بر اساس تعریف پلیس بین الملل در سال ۲۰۰۷ بیوتروریسم عبارت است از منتشر کردن عوامل بیولوژیکی یا سمی با هدف کشتن یا آسیب رساندن به انسان‌ها، حیوانات و گیاهان با قصد و نیت قبلی و به منظور وحشت آفرینی، تهدید و وادار ساختن یک دولت یا گروهی از مردم به انجام عملی یا برآورده کردن خواسته‌ای سیاسی یا اجتماعی.

بشر همواره در طول تاریخ از تکنولوژی دست‌یافته خویش در جهت کشتار و نابودی انسان‌های بی‌گناه استفاده نموده است. در مورد بیوتروریسم نیز قضیه روشن است و استفاده از این عوامل دارای سابقه طولانی می‌باشد. در جنگ‌های بیولوژیکی از عوامل بیولوژیک یعنی باکتری‌ها، میکروب‌ها، قارچ‌ها، انگل‌ها، سموم گیاهی و حیوانی و سموم موجود

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

بیوتروریسم تهدید هزاره

در قرن بیست و یکم علی‌رغم پیشرفت‌های پزشکی، شیوع طبیعی بیماری‌های میکروبی و ویروسی همچنان بسیار هولناک است. تنها سه بیماری مالاریا، سل و نقص سیستم ایمنی بدن سالانه نزدیک به ۴ میلیون نفر قربانی می‌گیرند و در طول یک دهه ۵۰ میلیون نفر را به کام مرگ می‌فرستند. حدود یک میلیارد نفر از مردم جهان در معرض سل هستند که تا سال ۲۰۲۰ حدود ۳۵ میلیون نفر آنها خواهند مرد. علاوه بر این شیوع طبیعی باید بیوتروریسم را نیز به ماجرا اضافه کرد.

می‌توان گفت با ورود به قرن ۲۱ و پخش پاکت‌های سیاه زخم در آمریکا در روز ۱۸ سپتامبر ۲۰۰۱، بیوتروریسم ابعاد وسیع و نوینی یافته است، از محدوده عملیات‌های تروریستی - نظامی خارج و شامل تهدیدات امنیت جسمی، زیست محیطی و غذایی به اشکال گوناگون شده و مورد استفاده گروهک‌های تروریستی، دولت‌های متخاصم، سازمان‌های اطلاعاتی - امنیتی قرار گرفته است. با ظهور فرآیند گسترش ارتباطات میان جوامع و جهانی شدن، بیوتروریسم دیگر یک مشکل صرفاً ملی نیست و تهدیدی جدی علیه جوامع بشری محسوب می‌شود. ارزیابی تهدیدات احتمالی استفاده از عوامل بیولوژیکی توسط گروه‌های تروریستی بسیار متفاوت از پیش‌بینی‌ها و ارزیابی‌های معمول در یک حمله نظامی توسط تانک یا موشک و هواپیما است و به سختی بتوان ارزیابی دقیقی از آن داشت. روز اول یک حمله بیوتروریستی شبیه یک روز عادی است حتی روزهای دوم سوم و چهارم نیز عادی است و توجهی را بر نمی‌انگیزد.

بیوتروریسم پدیده‌ای آرام است و در طول زمان اتفاق می‌افتد. تنها زمانی می‌توان متوجه این حمله شد که تعداد کثیری از مردم به بیمارستان‌ها و مراکز درمانی مراجعه کنند. علت رجوع تروریست‌ها به سلاح‌های زیستی ساده است. تولید و به کارگیری سلاح‌های بیولوژیک داشتن علم و مهارت نسبی در حوزه میکروبی‌شناسی کافی است و نیاز به علوم پیشرفته ندارد.

دسترسی به این عوامل هم تقریباً سخت نیست و بطور مثال با استفاده از علم ژنتیک و دستکاری‌های ژنتیکی به عوامل بیماری‌زا دسترسی پیدا کرد. عامل مهم دیگر تولید نسبتاً ارزان تولید، تکثیر و پخش این عوامل است. بسیاری از دستگاه‌های پخش‌کننده را می‌توان به راحتی برای پخش عوامل بیولوژیک تغییر کاربری داد. به علاوه بیوتروریست‌ها نیازی به دانستن مختصات دقیق محل یا نقطه هدف ندارند.

افزون بر همه اینها برتری سلاح‌های بیولوژیک نسبت به دیگر سلاح‌ها این است که برای ساخت تولید انبار و ذخیره‌سازی سلاح‌های اتمی و حتی شیمیایی نیاز

در میکروب‌ها مانند بوتولیسم استفاده می‌شود. در میان چهار روش کشتار جمعی شیمیایی، رادیولوژیکی، هسته‌ای و بیولوژیکی تنها عوامل بیولوژیک زنده و قابل تکثیر هستند. عوامل بیولوژیک به دلیل مزیت‌های موجود در استفاده از آن برای مقابله با دشمنان چه در حد یک شخص و چه در حد واحدهای نظامی از گذشته مورد استفاده گروه‌ها و جنبش‌های سیاسی و فرقه‌ها بوده است.

استفاده ایتالیا از عامل شیوع تب زرد در کشورهای آفریقایی مانند اتیوپی و بروز اپیدمی در آن کشور در سال ۱۹۶۰، استفاده اتحاد جماهیر شوروی سابق از باران زرد (مایکوتوکسین) علیه شورشیان محلی در سال ۱۹۷۶، انفجار مرکز تحقیقاتی سوردلاک روسیه و شیوع عامل سیاه زخم در سال ۱۹۷۹، استفاده رژیم اشغالگر صهیونیستی از عوامل تب‌زا علیه فلسطینیان در سال ۱۹۸۲، اسپری کردن گاز سارین در مترو ژاپن در سال ۱۹۹۵، و ... نمونه‌ای دیگری از این موارد است که با نگاهی به آنها متوجه خواهیم شد که مبنای تعریف بیوتروریسم همین استفاده از عوامل بیولوژیک و توکسین‌های آنها برای از بین بردن دشمن و ایجاد جو روانی بوده است.

امروزه پیشرفت‌های حوزه زیست‌شناسی و بیولوژی منجر به آن گردیده است که عوامل میکروبی و توکسین‌های بیولوژیکی به سمی مهلک تبدیل شده و حیات و سلامتی بشر را تهدید نماید. ویلیام فریست رئیس مجلس سنای آمریکا در سخنرانی در مجمع جهانی اقتصاد در داووس سوئیس در سال ۲۰۰۵ عنوان کرد که بزرگترین تهدید موجود در جهان امروز بیولوژیکی است. وی پیش‌بینی کرد که تا ده سال آینده حملات مرگبار بیولوژیکی از راه خواهند رسید.

در طول قرن بیستم حدود ۲۳ میلیون نفر از مردم جهان در اثر جنگ و نزاع جان خود را از دست داده‌اند. اما نمی‌توان پیش‌بینی کرد که در قرن بیست و یکم اوضاع بهتر خواهد بود.

■ در کشور استرالیا شبکه گزارشی دهی جرایم سایبری (ACORN) ضمن ارائه مشاوره برای کمک به افراد برای تشخیص و پیشگیری از انواع شایع جرایم اینترنتی، امکان گزارش دهی جرایم رایانه‌ای را برای مردم فراهم ساخته است

■ در ایالات متحده آمریکا «قانون نزاکت ارتباطات» (Communications Decency Act) برای تنظیم محتوای اینترنت، مسدود نمودن محتویات غیر اخلاقی را مجاز دانسته است

■ در انگلستان «بنیاد نظارت بر اینترنت» (Internet Watch Foundation) در ۱۰ دسامبر ۱۹۹۶ تشکیل شد که با هدف به حداقل رساندن دسترسی به محتوای اینترنتی نامناسب به محدودسازی دسترسی کاربران به برخی محتواهای اینترنت و مسدود نمودن تارنماهای ضد اخلاقی مبادرت می‌ورزد

«صیانت پایدار» گزارش می‌دهد

تجارب جهانی مقابله با آسیب‌های فضای سایبری

عمادالدین اشراقی

و قضایی منسجم و بایسته نیز الزامی به نظر می‌رسد تا در همگرایی با دیگر سازوکارهای فنی، فرهنگی و اجتماعی، تضمین امنیت در محیط سایبری و کاهش خطرات و آسیب‌های آن را محقق سازد. در این راستا مهم‌ترین تمهیدات حقوقی در مواجهه با آسیب‌ها و مخاطرات محیط سایبری به شرح ذیل قابل بررسی است.

۱- سازوکارهای تقنینی و قضایی پیشگیرانه: افزایش تصاعدی سوءاستفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهت پیشبرد مقاصد مجرمانه، پارادایم جدیدی تحت عنوان «مدیریت امنیت سایبری» را ایجاد و ضرورت ارائه شاخص‌های افزایش ایمنی اینترنت برای خانواده‌ها را بیش از پیش محسوس کرده است. با توجه به آنکه استفاده ناصحیح از فضای سایبری و شبکه‌های اجتماعی موجب بروز طیف وسیعی از ناهنجاریهای فردی و اجتماعی از قبیل مختل نمودن بهداشت روانی، ترویج محتواهای نامناسب، سوءاستفاده‌های مالی، تضعیف میانی ارزشی و اخلاقی، اخاذی و تهدید به انتشار فیلم یا عکس در فضای سایبری، نشر اکاذیب و غیره

فناوریهای نوین اطلاعاتی و دستاوردهای فضای سایبری جوامع امروزی را با چالش‌ها و نگرانی‌های جدیدی مواجه ساخته است که مواجهه‌ی کارآمد و مقابله با این تهدیدات از رسالت‌های خطیر هر جامعه‌ای محسوب می‌گردد. امروزه تزايد استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی و بهره‌مندی اجتنابناپذیر از رسانه‌های دیجیتال، زیرساخت‌های اجتماعی کشورها را شاهد تکوین مخاطرات و آسیب‌های عدیده‌ای نموده است که تبعات نامطلوب فرهنگی، اخلاقی، مالی و امنیتی بی‌شماری را نیز به دنبال دارد. سهولت دسترسی، سرعت بالا، ناشناختگی و صعوبت ردیابی منشاء تهدید از جمله بارزترین فاکتورهایی هستند که موجب تحول در ماهیت آسیب‌ها و تهدیدهای ناشی از فضای سایبری شده است. در کنار رویکردهای مختلف اجتماعی و فرهنگی که میتوان جهت مقابله با آسیب‌های فضای سایبری و تحکیم هویت فرهنگی بکار بست، اتخاذ رهیافت‌های حقوقی

می شود؛ بکارگیری تمهیدات و تدابیر پیشگیرانه، نخستین و بارزترین رهیافتی است که هر نظام حقوقی جهت مقابله با مخاطرات محیط سایبری مبنایست اتخاذ نماید. در کشور استرالیا شبکه گزارش دهی جرایم سایبری (ACORN) ضمن ارائه مشاوره برای کمک به افراد برای تشخیص و پیشگیری از انواع شایع جرایم اینترنتی، امکان گزارش دهی جرایم رایانه‌ای را برای مردم فراهم ساخته است. در این راستا نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به منظور مقابله با آسیب های فضای سایبری رویکرد مدون و جامعی را تدوین کرده است که ضمن به رسمیت شناختن بهره مندی از امکانات و نتایج مثبت فضای سایبری، حمایت از حقوق کاربران و پیشگیری از خطرات بالقوه فضای سایبری را در دستور کار خود قرار داده است. «منشور حقوق شهروندی جمهوری اسلامی ایران» در ماده ۲۳ و ۲۵ مقرر کرده است که حق شهروندان است که آزادانه و بدون تبعیض از امکان دسترسی و برقراری ارتباط و کسب اطلاعات و دانش در فضای سایبری بهره مند شده و از امنیت سایبری و فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی، حفاظت از داده های شخصی و حریم خصوصی برخوردار باشند. علاوه بر این طبق ماده ۲ اساسنامه «مرکز ملی فضای مجازی» مصوب ۱۳۹۱ مواجهه فعال و مبتکرانه با فضای مجازی و مقابله با تهدیدات آن با استفاده از تدابیر فنی و محتوایی و همچنین هشیار سازی مردم در مورد مخاطرات فضای سایبری از اهداف و سیاستهای این نهاد عنوان شده است. همچنین بر اساس مصوبه شورای عالی فضای سایبری کشور با موضوع «توسعه فضای سایبری سالم، مفید و ایمن» مصوب ۱۳۹۰/۱۲/۱۴ ایجاد محیط ایمن و محافظت کاربران فضای سایبری از محتوا و رفتارهای آسیب زا و ممانعت از نشر محتوا و خدمات مضر و ناسالم و نایمن از وظایف نهاد مزبور تلقی میگردد. علاوه بر این «مرکز مدیریت امداد و هماهنگی عملیات رخدادهای رایانه‌ای» (مرکز ماهر) که در سال ۸۷ ایجاد شد، پیشگیری و مقابله با حوادث فضای تبادل اطلاعات، انتشار بسته‌های راهنما برای مقاوم سازی سامانه ها، ارائه هشدارها، اعلانات و مخاطرات را بر عهده دارد. همچنین دو نهاد مهم پلیس فتا و مرکز آگاهی رسانی، پشتیبانی و امداد رایانه‌ای (مرکز آیا) در راستای پیشگیری از مخاطرات فضای سایبری ایفای نقش می کنند. مطابق بخشنامه پلیس فتا «دفا تر خدمات اینترنت» به منظور شفاف سازی عملکرد، ساماندهی دفاتر، کاهش مخاطرات و آسیب ها و تأمین امنیت کاربران ملزم به لحاظ تمهیدات امنیتی و استفاده از نرم افزارهای امنیتی معتبر از قبیل آنتی ویروس ها، نرم افزارهای امنیت اینترنت و غیره می باشند. لذا نهاد های مزبور بر اساس مصوبات و آییننامه های مدون مکلف به ارائه تمهیدات پیشگیرانه، آموزش و آگاه سازی عمومی در جهت تضمین امنیت در سامانه های هوشمند تلفن همراه، سامانه های صنعتی و شبکه های اجتماعی و به طور کلی محیط سایبر هستند.

۲- تدابیر نظارتی و محدود کننده: یکی دیگر از راهبردهای حقوقی که در مسیر کنترل مخاطرات فضای سایبری و تقلیل تبعات نامطلوب آن بکار گرفته می شود، اعمال رویکرد نظارتی و رهیافت تحدیدی است. در این راهبرد با افزایش نظارت توسط نهادهای ذیصلاح، فعالیت های مضر و غیرقانونی در محیط سایبر مورد رصد و شناسایی واقع شده و تدابیر محدود کننده از قبیل پالایش و ایجاد محدودیت در دسترسی به محتوا یا پایگاه های اینترنتی (فیلترینگ) مورد استفاده قرار می گیرد. راهبرد محدودیت دسترسی توسط نهادهای دولتی یا پالایش پایگاه های اطلاعاتی اینترنتی در اغلب نظام های حقوقی و در راستای مقابله با ترویج خشونت، نژاد پرستی، جرایم ترور بستی و اخلاقی اتخاذ می شود. همچنین در برخی از کشورها روش فیلترینگ داوطلبانه و پالایش محتوا از طریق خودکنترلی داوطلبانه توسط شرکتهای ارائه کننده خدمات اینترنتی و موتورهای جستجو نیز بکار گرفته می شود. در ایالات متحده آمریکا «قانون نزاکت ارتباطات» (Communications Decency Act) برای تنظیم محتوای اینترنت، مسدود نمودن محتویات غیر اخلاقی را مجاز دانسته است. در انگلستان «بنیاد نظارت بر اینترنت» (Internet Watch Foundation) در ۱۰ دسامبر ۱۹۹۶ تشکیل شد که با هدف به حداقل رساندن دسترسی به محتوای اینترنتی نامناسب به محدود سازی دسترسی کاربران به برخی محتوای اینترنت و مسدود نمودن تارنما های ضد اخلاقی مبادرت می ورزد. نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک اصل کلی در ماده ۳۳ «منشور حقوق شهروندی» مقرر نموده است: «ایجاد هر گونه محدودیت مانند فیلترینگ، پرازی ت، کاهش سرعت یا قطعی شبکه بدون مستند قانونی صریح ممنوع است.» لذا تدابیر نظارتی و محدود کننده صرفا با ابتنای بر مستندات قانونی امکان پذیر است. در این راستا بر اساس ماده ۲۲ قانون جرایم رایانه‌ای «گروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه» در سال ۱۳۸۸ تأسیس یافت که نظارت بر فضای سایبری

و پالایش تارنما های حاوی محتوای مجرمانه و همچنین رسیدگی به شکایات مردمی از وظایف این نهاد می باشد.

۳- جرمانگاری و اتخاذ رویکرد کیفری: در کنار رهیافتهای پیشگیرانه و نظارتی که با هدف کاهش آسیبها و تحدید مخاطرات اتخاذ میشود، نظامهای حقوقی به سلسله قواعد کیفری و سزادهنده جهت واکنش به مخاطرات مستعدته و تهدیدهای بالفعل نیز مجهز شده‌اند. در عرصه بینالملل «کنوانسیون جرایم سایبری» (کنوانسیون بوداپست ۲۰۰۱) نخستین معاهده برای مقابله با جرایم اینترنتی و جرایم سایبری است که دسترسی غیرقانونی به داده ها، جعل و کلاهبرداری رایانه‌ای، شنود غیرقانونی و نقض حق مالکیت معنوی را به طور ویژه مورد توجه قرار داده است. همچنین در ماده ۹ کنوانسیون بوداپست ضمن تقبیح هرگونه سوءاستفاده ی ابزاری از کودکان در جهت تولید محتویات نامناسب، کشورها را به تدوین قوانین داخلی در جهت مقابله با رفتارهای خلاف شئون اخلاقی تشویق نموده است. در کشور پاکستان «مرکز ملی واکنش به جرایم اینترنتی» (the National Response Center for Cyber Crime) برای نظارت، پیگیری و مقابله با مجرمان سایبری فعالیت می کند. در زمینه رهیافت کیفری و جرمانگارانه، نظام تقنینی کشور قوانین متعددی از جمله «قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲، قانون جرایم رایانه ای ۱۳۸۸، قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت غیرمجاز می کنند (مصوب ۱۳۸۶) را تنسیق کرده است. لذا در مواردی که فعالیت در محیط سایبر دارای وضعیت مجرمانه باشد، مراجع قضایی و انتظامی نسبت به قضیه ورود کرده و ضمانت اجرای کیفری مقرر در قوانین مذکور را اتخاذ خواهند نمود. در این زمینه پلیس فتا در مواجهه با جرایم سایبری از قبیل مزاحمت های اینترنتی، نشر اکاذیب، برداشت های غیرمجاز از حساب های بانکی، سرقت اطلاعات، اخاذی و کلاهبرداری های اینترنتی، ترویج محتوای نامناسب و غیره نقش ارزنده ای در پیگیری و برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی ایفا می نماید. علاوه بر این نظام عدالت کیفری سازوکارهای قضایی ویژه ای از قبیل رویکردهای مقرر در «آیین نامه جمع آوری و استناد پذیری ادله الکترونیکی» مصوب ۱۳۹۳، آیین دادرسی افتراقی، تشکیل دادسرا و دادگاه تخصصی برای رسیدگی به جرایم سایبری ارائه نموده است.

۴- حمایت قانونی از قربانیان جرایم سایبری: یکی دیگر از رویه های قانونی در مقابله با آسیبهای فضای سایبری، راهبرد حمایت تقنینی از قربانیان جرایم سایبری است. گرایش به استفاده از تکنولوژی های جدید، ارتباطات الکترونیکی، خرید و فروشهای آنلاین، بانکداری الکترونیک، به اشتراک گذاری عکس ها و همچنین ناشناختگی هویت افراد در محیط سایبر، فرصت های گستردهای برای دسترسی غیرمجاز به اطلاعات خصوصی افراد، نقض حقوق مالکیت فکری، تقلب، کلاهبرداری، سوءاستفاده از حساب های بانکی و به طور کلی قربانی شدن کاربر در فضای سایبری ایجاد نموده است. از این رو اتخاذ رهیافت های حمایتی از قربانیان جرایم سایبری در بسیاری از نظام های حقوقی مورد توجه قرار گرفته است. در اداره دادستانی شهر میلان «واحد جرایم با تکنولوژی بالا» (The High Tech Crime Unit) در سال ۲۰۱۰ معاضدت مشتری با شهرداری و کانون وکلای محلی برقرار کرده است تا تدابیر قضایی لازم برای مقابله با جرایم سایبری و محافظت از قربانیان را فراهم کند. در نظام حقوقی ایران حمایت قانونی از قربانیان جرایم سایبری در قالب اتخاذ ضمانت اجرای کیفری و جبران خسارت (مسئولیت جزایی و مدنی مرتکب)، آگاه سازی و آموزش کاربران به پیشگیری از تبدیل شدن به قربانیان جرایم سایبری، ارائه شیوه های توانبخشی، تشکیل دادسرا و دادگاه تخصصی برای رسیدگی به جرایم اینترنتی (ماده ۳۰ قانون جرایم رایانه‌ای) مدون شده است. همچنین طبق ماده ۲۲ «منشور حقوق شهروندی جمهوری اسلامی ایران» کودکان حق دارند به اطلاعات مناسب با سن خود دسترسی داشته باشند و نباید در معرض محتوای غیراخلاقی، خشونت آمیز یا هر نوع محتوایی قرار گیرند که موجب غلبه ترس یا بروز آسیب جسمی یا روانی شود. جمع بندی: باتوجه به افزایش بکارگیری تکنولوژیهای ارتباطی و بهره مندی اجتنابناپذیر از رسانه های دیجیتال، مدیریت آسیبهای اجتماعی ناشی از محیط سایبری و تدوین راهبردهای علمی و فنی جهت تحفظ امنیت در این عرصه از لوازم و ضروریات سیاستگذارهای کلان جامعه محسوب می گردد. در این راستا به موازات رویکردهای مختلف اجتماعی و فرهنگی برای مقابله با آسیب های فضای سایبری، اتخاذ رهیافت های حقوقی و قضایی منسجم نیز ضروری می باشد و در این زمینه باید اذعان کرد رویه های قانونی در مهار آسیبهای فضای سایبری به همگرایی تدابیر اجتماعی، فرهنگ سازی، تجمیع قوانین و اتخاذ رویکردهای علمی و فنی نیازمند است.

عضو شورای عالی فضای مجازی:

برای حفاظت از زیرساخت‌ها در برابر تهدیدات سایبری خلاء قانونی داریم

سایبری دچار مشکل شود. تقی پور ادامه داد: علی رغم تأکیدات شورای عالی فضای مجازی و مصوبات این شورا، زمان‌بندی و مرحله بندی مشخصی برای تکمیل شبکه ملی اطلاعات صورت نمی‌گیرد از طرفی موضوع اینترنت ملی که مصوب قانون برنامه پنجم توسعه بود و در حال حاضر برنامه پنجم توسعه به پایان رسیده و کشور وارد برنامه ششم توسعه شده است هنوز به طور کامل عملیاتی نشده است و ما می‌بینیم که هیچ آمار و ارقام شفاف برای میزان پیشرفت شبکه ملی اطلاعات در دسترس نیست.

وی گفت: علی‌رغم اینکه همه دستگاه‌ها بر توسعه شبکه ملی اطلاعات وفاق دارند و با وجود مبانی قانونی محکم همچون مصوبه مجلس شورای اسلامی و شورای عالی فضای مجازی هم چنین مطالبات مردمی و تأکیدات مقام معظم رهبری که از روز اول بر توسعه شبکه ملی اطلاعات توجه داشتند، چون گزارش‌های شفاف ارائه نشده میزان پیشرفت پروژه مبهم است.

عضو شورای عالی فضای مجازی با بیان اینکه به نظر من نیز پیشرفت اینترنت ملی خیلی کم است، افزود: مسئولین حوزه پس از گذشت سال‌ها تعریف معینی از فازهای مختلف پروژه و زمان‌بندی اجرای آن به صورت شفاف و روشن در اختیار مردم قرار نمی‌دهند که این خود نقص اساسی به شمار می‌رود چون شبکه ملی اطلاعات یکی از زیرساخت‌های حیاتی است که کشور به آن نیاز دارد.

تقی پور افزود: از زمانی که در دولت دهم بحث اینترنت ملی را مطرح کردیم، خیلی از کشورها با الهام گرفتن از ما و نوآوری‌های خود بحث اینترنت ملی کشورشان را پیگیری کردند و امروزه کشورهای زیادی چون کره جنوبی و چین ایده‌های خود را به مرحله اجرا درآورده‌اند اما با وجود اینکه بحث اینترنت ملی در کشور ما خیلی زود مطرح شد هنوز اجرایی نشده است و این خود از عوامل ناامنی و عدم مصونیت در برابر تهدیدات فضای مجازی به شمار می‌رود.

عضو شورای عالی فضای مجازی در بخش دیگری از این مصاحبه با اشاره به موضوع فیلترینگ تلگرام گفت: در مصوبه‌ای که ۱۳ خرداد ۹۶ شورای عالی فضای مجازی داشت، خروج اطلاعات از کشور توسط شبکه‌های اجتماعی داخلی و خارجی ممنوع اعلام شده است و مسئولین باید پاسخ مطالبه مردمی را بدهند که چرا بعد از گذشت یکسال و نیم از مصوبه هنوز اقدامات جدی در این زمینه صورت نگرفته است.

تقی پور تصریح کرد: با استناد بر مصوبه فوق به هیچ پیام‌رسان و نرم‌افزاری اجازه داده نمی‌شود که big data و اطلاعات خصوصی افراد را از کشور خارج کنند چون این اطلاعات از جمله مسائل حیاتی و اسرار کشور است اما باید ساز و کار پیگیری و بازخواست از مسئولین را پیش‌بینی کنیم که مصوبات قانونی را اجرا کنند.

وی اظهار کرد: تاکنون با پیام‌رسان‌های خارجی برخورد اجرایی صورت نگرفته و از آن‌ها تعهدی گرفته نشده که حق خروج اطلاعات کاربران از کشور را ندارند و علی‌رغم اینکه بسیاری از شبکه‌های اجتماعی خارجی در گذشته تعهد دادند که اطلاعات کاربران خود را در اختیار کشورهای بیگانه قرار ندهند؛ حتی این تعهدات هم مورد توجه قرار نمی‌گیرد پس در حال حاضر بزرگترین چالش مقابله با فضای مجازی، ضمانت اجرایی مصوبات توسط مسئولین است.

در مصوبه‌ای که ۱۳ خرداد ۹۶ شورای عالی فضای مجازی داشت، خروج اطلاعات از کشور توسط شبکه‌های اجتماعی داخلی و خارجی ممنوع اعلام شده است و مسئولین باید پاسخ مطالبه مردمی را بدهند که چرا بعد از گذشت یکسال و نیم از مصوبه هنوز اقدامات جدی در این زمینه صورت نگرفته است

دکتر رضا تقی‌پور، عضو شورای عالی فضای مجازی گفت: فضای سایبری به دلیل پویایی و تغییرات زیادی که دارد مانند ویژگی‌هایی همچون گمنامی و شرایط حاکم بر اینترنت، بسیاری از تهدیدات در این فضا قابل پیگیری و منشأیابی نیستند که اهمیت پرداختن به موضوع پدافند غیرعامل در حوزه سایبری را نشان می‌دهد.

وی افزود: بر طبق آمارهای قابل انتشار، علی‌رغم تمام سرمایه‌گذاری‌هایی که در حوزه امنیت و پدافند غیرعامل حوزه سایبری انجام می‌شود مشاهده می‌کنیم که باز هم تهدیدات بر فرصت‌های موجود سبقت می‌گیرند مثلاً طبق آمارها در ۵ سال گذشته، جرایم سایبری ۱۰ برابر یعنی ۹۹۴ درصد، رشد داشته‌اند که به همین نسبت، تهدیدات در حوزه‌هایی که آمارهای آن منتشر نمی‌شود هم فزاینده است.

وزیر اسبق ارتباطات و فناوری اطلاعات خاطرنشان کرد: در چنین فضای، طبیعی است که نسبت به مصون‌سازی و حفاظت از زیرساخت‌های حیاتی کشور، با سرمایه‌گذاری مناسب در پدافند غیرعامل اقداماتی را انجام دهیم که کشور در مواجهه با تهدیدات دچار خسارت نشود.

تقی‌پور ادامه داد: در حوزه زیرساختی تلاش‌هایی صورت گرفته است به خصوص سازمان پدافند غیرعامل و قرارگاه پدافند سایبری از نهادهایی بودند که اقدامات خوبی را در سال‌های اخیر انجام دادند اما در زمینه قوانین و مقررات کشور، در حوزه‌های امنیت، مصون‌سازی و حفاظت از زیرساخت‌ها در برابر تهدیدات سایبری خلأ قانونی داریم و لازم است که مجلس شورای اسلامی با همکاری دستگاه‌های مذکور از جمله پدافند غیرعامل قوانینی را تصویب کند تا با پیشگیری‌های به موقع، کسب آمادگی و سرمایه‌گذاری‌های لازم در حوزه پدافند، این فضا را مدیریت کنیم.

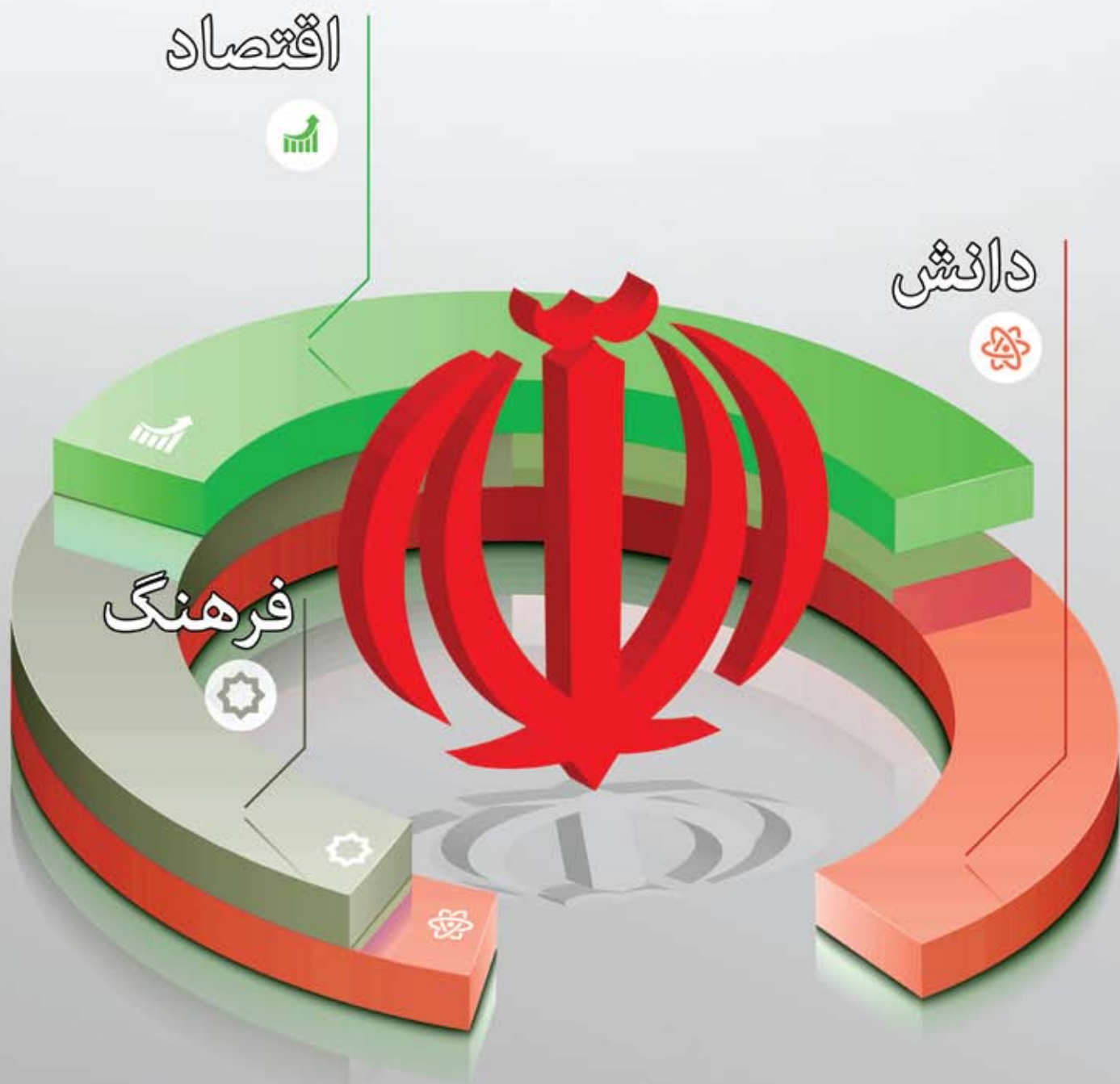
وزیر اسبق ارتباطات و فناوری اطلاعات با بیان اینکه طبق پژوهش‌های کشورهای پیشرفته، تهدیدات سایبری نسبت به فرصت‌های این حوزه بیشتر است، افزود: اگر در زمینه پدافند سایبری سرمایه‌گذاری انجام نشود؛ با توسعه فضای مجازی مشکلات نیز گسترش می‌یابد و امکان دارد بسیاری از فعالیت‌های مجازی چون تبادلات اقتصادی و تجاری در فضای

ملت ایران باید خود را قوی کند!

ملت ایران باید خود را قوی کند اگر ملتی قوی نباشد به او زور میگویند، از او باج میگیرند و به او اهانت میکنند. **سه عنصر یک ملت را قوی می کند. اقتصاد، فرهنگ و علم و دانش. امروز ما در دانش داریم پیش میرویم اما در اقتصاد و فرهنگ، اهتمام بیشتر لازم است.**

۳۰ شهریور
۹۳/۱/۱

در راستای توسعه هم‌افزایی‌های علمی و پژوهشی صورت گرفت

انعقاد تفاهم‌نامه همکاری سازمان پدافند غیرعامل کشور و دانشگاه فنی و حرفه‌ای

نخستین گردهمایی دانش‌آموختگان و نخبگان پدافند غیرعامل در حوزه‌های مختلف با حضور سردار جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور، سردار احمد وحیدی رئیس دانشگاه عالی دفاع ملی، دکتر صالحی عمران ریاست دانشگاه فنی و حرفه‌ای و جمعی از نخبگان و دانش‌آموختگان و علاقه‌مندان برگزار شد. در پایان این مراسم دکتر صالحی عمران رئیس دانشگاه فنی و حرفه‌ای با سردار جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور سندی را مبنی بر همکاری این مجموعه آموزشی با سازمان پدافند غیرعامل کشور امضا کردند.